

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Martyrium

[Basel], 1492

[urn:nbn:de:bsz:31-333321](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-333321)

R.

~~St~~

X

Reich Aug. 163

AN 641 H. + 10864.

AN 642 H. + 7946.

Handwritten text at the top of the page, possibly a library or collection mark.

C. 6. N. 11

**Tractatus de mar
tyrio sanctorum.**

LIBRARIUS DE MONT
CARTO PAVLOSINI

Incipit tractatus de martyrio sanctorum.

Dereti mihi ac di-

ligentē pstrutanti christiane ecclesie fundamētū et augmentū id mihi potissimū martyriū videt. Hocq; nos expiētia docuit q; martyres magnificētissima tormētōz tollerātia: mundū in admiratiōnem stuporemq; deinde ad veritatis hoc est Iesu christi crucifixi inquisitionez: conduxerunt. Quo reperto / et illius crucem baiulare / et exquisitissimas mortes subire: vt illius sanctissimum nomen vbiq; profiterentur non dubitabant. Sicq; factū est vt cum terribilia tormenta demon excogitasset: et magnas psecutiones vndiq; cōmoueret: rursū plures in pfectionē sacre fidei prumpebāt. Et cū preciosissimo sanguine dñi nostri Iesu christi / primo genus humanū redemptū sit: sui milites: ac discipuli ducē suū et magistrū sequētes iertimabilis sanguinis effusione: illius ecclesiā et fundauerūt et auferunt: substētārūtq; mirabiliter: quousq; sanctissimū suū nomē: illiusq; sanctā crucē imperator romanus aliq; mundi pncipes ad eorū gloriā suis frōtib; impresserūt. Quibus cōfusus demon peiora excogitauit: et nouas terribilesq; hereses inter christianos seminauit. Et et psecutiones peiores hoc est a nomen xpi pfitentib; in christianos fierēt. Sed dedit deus sapientiā sanctis suis: quī et scripturis sanctissimis: et fortissimis disputationib; hereses exterminarūt. Et reddita ecclesijs pace: creuit vndiq; mirabiliter seruentiū deo numerus: vt celū nō sit stellis ornatū sicut egypti deserta sanctissimis monachis replebant: vt scripsit Chrysostomus. Que admirat; antiquus hostis: ac territus: alias fraudes adinuenit. Adundi illecebras volentib; deo fuire fraudulentē pacis ocio suggerebat. Inertiam ac sacrorū librorū iam inutile studium suadebat. Inter christianos interim principes nouas

Chrysosto.

discordias seminabat: et sicut iam victor exultans: tam clerici et
cos qui etiam monachos ad diuersas secularesque contentiones
cōduxit. Inde nata sunt inter christianos odia: contentio-
nes: nata est ingens auaritia: ac luxurie omnisque inuidie
omnia iam repleta. Nec his contentio demon: ob hec tanta
christianorum scelera permissum sibi a deo excogitauit peio-
ra ac terribiliora posse iam exequi. Nouam legem seruo suo

Moameth.

Moameth dictauit: illumque magnum prophetam dixit. Et quod
per tunc christianorum fere omnium sacrarum scripturarum inscitiam
non ignoraret: quia tamen hoc successu posse fieri cogitauit
ut diuinis scripturis et fortissimis disputationibus falsam le-
gem ad deceptos sequaces ostenderet: hoc principale primum
dixit in falsa lege fore preceptum necessarium: ut non disputatio-
nibus sed gladio illam sequentes defenderent et auerterent. Sicque
maximam orbis partem possedit. Et cum christianorum charitas
ut plurimum frigeret: nec iam quisquam pro gloria dei utilita-
teque proximorum mori velit: crescerent illi quotidie: nec reme-
dia iam querimus: sed velut inertes nec mala nostra cu-
rantes iusto dei iudicio ruinam quotidie expectamus.

Franciscus.

rum angelicus vir ac vere seraphin franciscus amore Je-
su christi succensus: proximorum salutem totis visceribus siti-
ens: hoc clarissima luce preuidit: quod nulla re magis quam mar-
tyrio et cruce Iesu christi illorum perfidia perfundi poterit. Ideo
in regula et vita quam reuelante deo sibi et fratribus suis de-
scripsit: pro ipsorum infidelium salute et conversione consulit: ut
peregrinationibus laboribus et erumnis non parcat: sed mar-
tyrio se exponat: ac offerat. Nec minus ipse igneis affecti-
bus et insatiabili charitate inflammatum martyrium concupi-
uit. Ad saracenos etenim transfretauit: et que a deo illi per-
missa sunt predicationibus et miraculis gloriose perfecit.
Sed illum ad alia seruauit deus: ut plures ad rem hanc ani-
maret eumque mundo exemplum mirabile paupertatis et charita-
tis ostenderet: voluitque illum non per carnis martyrium: sed per
incendium mentis totum in christi crucifixi similitudinem trans-
formari. Attendite igitur christiani fideles: quod non armis non

curibus: non diuersorum generum propugnaculis illorum infidelitatem faciliter vincemus: qui quotidie ob nostra peccata nos superant ac conculant: vendunt: et sine martyrio occidunt. **S**ed sanguine potissimum nostro: et cruce Iesu christi: ut come totus mundus primo conuersus auctus et sustentatus est: sic ad nomen christi eodem martyrio recuperare poterimus. Illud ergo pro christi gloria primum aperiam quo Iesu christi sanctissimum nomen certissime magnificabitur: quod heu christianorum obprobrium ab impijs infidelibus quotidie blasphematur: et nos miseri sine iniuria sufferre videmur. Accipiamus crucem domini et inde proximos ad christi cultum pro posse conuertamur: quia hec via est: nec alia ab alio reperiri potest. Hec nos ad veram vitam conducat: coronisque triumphalibus et rubentibus floribus miri eterni que odoris contextis perpetuo coronabit. Et ut ipse martyr vim ac processum vnusquisque cognoscere possit: aliquid de ipso per ordinem tractabimus: sanctorum auctoritatibus et martyrum exemplis confirmantes. **V**idebimus etiam primo. **Q**uid est martyrium. **C**ap. i. **Q**ua ex causa. Et a quo ortum habuerit martyrium. Et unde dicatur. **C**ap. ii. **Q**uot sunt genera martyrum. **C**ap. iij. **Q**uot modis perficitur martyrium. **C**ap. iij. **Q**ue decorant seu magnificant martyrium. **C**ap. v. **Q**uibus virtuosis dispositionibus martyrium est suscipiendum. **C**ap. vj. **Q**uibus respectibus debemus semper promptos esse ad martyrium. **C**ap. viij. **S**ed nemo impudenter et sua virtute confidens nisi tractus a deo presummat accedere ad martyrium. **C**ap. viij. **D**e gradibus martyrum. **C**ap. ix. **D**e premijs martyrum et paradiso. **C**ap. x. **R**efutationes argumentorum: que contra huius temporis martyrium fieri solent. **C**ap. xj. **D**e impedimentis retrahentibus nos a martyrio. **C**ap. xij.
a iij

De his q̄ xp̄s negat q̄ mō debēt redire ad p̄siaz. **Ca. xiiij.**

De crebra iuocatiōe nomis Jesu tpe martyriū. **Ca. xiiij.**

Qui sunt abiles ad martyrium. **Ca. xv.**

An fr̄es minores p̄ ceteris obligēt ad martyriū. **Ca. xvj.**

Quis mod⁹ habēd⁹ his q̄ ignorāt linguā eorū ifideliū ad

q̄s charitatis ⁊ martyriū ardore accedere cupiūt. **Ca. xvij.**

Excusatio eius q̄ libellū hūc cōposuit. **Ca. xvij.**

Quid est martyrium. Ca. i.

Venientes igit ad primū dicimus: q̄ martyri-
um est passio: quā quis p̄ dei omnipotētis glo-
ria ⁊ sui ipsius ac proximi salute/discrete susti-
net. Nō em̄ quicūq̄ aliquid q̄uis asperrimuz
patiatur: martyr dici debet. Ut apostolorū princeps Pe-
trus in sua epistola ait: Nemo eni vestrū patiat quasi ho-
micida: aut fur: aut maledic⁹: vt ⁊ latrones q̄ cū xp̄o cru-
ci affixi fuerūt. Et qui ob aliā causam q̄ pro gloria omni-
potentis dei patiunt: martyres dici minime debent. Nisi
forte eius cause martyres dicantur p̄ qua patiunt: vt et
plurimi mercatores qui pro tpali lucro pessima queq̄ et
aliquādo mortē incurrūt. Seculares similiter milites: q̄
nō p̄ christo/sed p̄ mercede / stipendijs ⁊ aliquando in-
ani gloria: discrimina belli ac mortē ineunt. Qd̄ mirabile
christianis phdolor est: quorū plurimi pericla ⁊ mortes
pro rebus transitorijs subire nō formidāt: q̄s omni formi-
dine ⁊ arrogātia posse se pati pro christo excusant: q̄ pre-
mium illis cōdonaret eternū. Quare xp̄i ruit ecclia nec ē
qui reedificet: aut saltē illā sustentare velit: hoc putriduz
corpus qd̄ n̄m non est sed vermiū timentes p̄dere. Ex-
p̄giscamur igit a somno dormientes: ⁊ inertem vanāq̄ ex-
cusationē repellam⁹: non esse scilicet nūc temp⁹ martyriū:
qd̄ nō minus cōgruū existit deficiēte tam fide: q̄ crescen-
te antiquitas fuerit. Et vt cōcludā cū Chrysostomo: Si
post modicū morituri sumus: quare ante modicū in cau-
sa dei cū gloria nō morimur: vt fiat volūtariū qd̄ futurū ē
necessariū. Insup ⁊ martyriū qd̄ ad dei laudē suscipit et
ad salutē suscipiētis deuēiat ē necesse: xp̄o dicēte in Apo

Chrysosto.

calipsi: **U**incēti dabo edere de ligno vite qđ est in para
diso dei mei: vt lati⁹ in sequētib⁹ explicabim⁹. **Q**uia etiā
pximi vtilitas psequat^r tāgit z **M**axim⁹ in fīone marty
rū dū ait: **O** immēsa dei pietas: martyrū merita nra vult
eē suffragia: illos examinat: vt nos erudiat. Illos pterit:
vt nos acqrat. **I**llor⁹ cruciatus: nostros vult esse pfect⁹.
Addidimus cū discretiōe passionis: ne qđ fatuose occi
dat: vt aliqui audito sermone platonis de immortalitate
anime mori se dederūt. **S**icut de **B**rachiote quodā legi
mus: qđ cū eundē librū plegisset p̄cipitē se bdit. **E**t de **L**a
thone vticensi similē romane sapiētē pncipe: qui anteq̄
se occideret eūdē platōis libz de imortalitate aīaz dicē
plegisse: vt ad summū nefas p̄bi auctoritate cōpulsus di
ci posset. **S**ed gauderē tūc istos p̄hedronē platōis etiā le
critasse: vt eiusdē auctoritate a tāto scelere abstinēdū no
uissēt. **S**imilē z aliū plures p̄bi vt refert **L**actātius libro
tertio diuinaz institutionum: ex his qđ eīnas esse animas
suspicabant: tanq̄ in celū migraturi essent: sibū p̄i manus
intulerūt. **U**t cleantes: vt chrysipus: vt zenon: z empe
docles qđ se in ardētis ethne spec⁹ intēpesta nocte deiecit
Et democrit⁹ qđ licet in alia fuerit psuasiōe: spōte tñ sua:
leto: caput obuolut⁹ obtulit. **Q**uo nil scelerati⁹ fieri pōt
Et lucretia similē romana nobilissima de fama desperās
mortē ferro sibi itulit. **I**dē z iudas nō iā de xp̄i mīfīcor
dia fidēs: mīfīabilē laq̄o se suspēdit. **Q**đ gen⁹ mortis as
serētib⁹ scīssimis viris diabol⁹ magna calliditate hōib⁹
suggessit z infidib⁹ marie: q̄q̄ z xp̄ianis aliq̄b⁹ s̄b rōnis
tegmie conat^r sit igerere: ne. s. āpli⁹ peccēt: h̄ ē: d̄testatiōe
pcti: ne i illō itez irruāt. **Q**uā cām nefandā si voluerim⁹
admitterē: vt ait **A**ugustin⁹ de ciui. dei li. i. eousqz p̄gres
sa puēiet vt hortādi sint hōies tūc se poti⁹ infimere: cū la
uacro sc̄tē regeneratiōis abluti vniuersor⁹ remissionē ac
ceperint peccatorū. **C**ur ergo baptizatus sibi quisqz par
cit: **C**ur liberatum caput tot rursus huius vite pericu
lis inserit: **C**um scriptum sit: **Q**ui amat periculum incide
a iij

Maximus.

Platō.
Brachiotes
Lato vticen⁹

Lactātius.

Cleātes Chry.
Zenon Empe.

Democrit⁹

Lucretia
Judas

Augustin⁹.

in illud. Sed hoc quia nefas est dicere: nefas est profecto se occidere. Et alibi eodem in libro detestabile facinus et damnabile scelus est se ipsum hominem occidere: sicut veritas manifesta proclamat. Quis ita desipiat ut dicat iam nunc peccemus: ne forte postea peccemus? Jam nunc perpetremus homicidium: ne forte postea incidamus in adulterium.

Lactantius.

Ideo ait Lactantius: maius esse id facinus extimandum est cuius ultio soli deo subiacet. Qua in re non tantum christi fideles: sed gentium alij meliores patrum gentium mortis abhoruerunt. Nam Marcus Tullius in eo tractatu quem de somnio scipionis scripsit: emilium scipionem audiens narrat ab africano: hanc quam dicimus in hoc mundo vitam mortem esse: dicentemque deinde patri paulo: Queso pater sanctissime ac optime: quoniam hec est vita ut africanum audio dicere.

Cicero.
Scipio emilius.
Scipio africanus.
Paulus emilius.

Quid moror in terris? Quando huc venire propero? Non est ita inquit ille paulus. Nisi enim cum deus is: cuius hoc templum omne quod conspicias: istis te corporis custodij liberauerit: huc tibi reditus patere non poterit. Quare et tibi publici et privi omnibus retinendus est animus in custodia corporis: nec iniussu eius a quo ille est vobis datus: ex hominum vita migrandum est: ne munus humanum assignatum a deo defugisse videamini.

Plato.

Que perceptio a Platone in phedrone definita prius fuerat homini non esse sua sponte moriendum: sed naturam ipsam expectandam. Ait enim eos qui potestatis imperio trudentur in carcerem non oportere inde effugere priusquam potestas ipsa que clausit abire permiserit. Non enim vitari penamfurtiva discessio: sed crescere. Aliaque subtilius ipse plato et post eum

Plotinus.

plotinus enarrat: que si quis legere voluerit: auctores audivit. Nobis sufficit christum sequi crucifixum: et illi nominis gloria causa urgente morte nondum timere: sed forti animo illam subire: nobis tamen mortem inferre ut celestissimum

Lactantius.

abhorreret. Unde pulchre ait Lactantius: Si virtus est mortem contemnere: non ut appetamus: eamque nobis ultro inferamus (sicut philosophorum plurimi sepe fecerunt: quod est

sceleratum atq; nefariū. Sed vt coacti deum relinquere :
ac fides proderet: mortē suscipere malimus: libertatemq;
defendam⁹ aduersus ipotentū stulticiam: recordēq; vio
lentiā: et omnes seclī minas atq; tortozes fortitudine ani
mi prouocem⁹. Sic ea que alij timent: excelsa ⁊ insupera
bili mēte dolorē mortemq; calcabimus. Hec ille. Sed ex
his que diximus dubiū de multis insurgit qui se ipsos oc
ciderunt: seu certo se mortis periculo exponere nō formi
darunt: vel alios ad se occidendū volūtariē prouocauerunt:
quos tamen dei ecclesia (que falli minime potest) vt
sanctos ⁊ martyres veneratur. Nam de **Jona** propheta
scriptum legitur: q; nautis dixit mittite me in mare. Et de
sampsone: qui se ipsum ruina dom⁹ oppressit: ⁊ sanctū illū
paulus apostol⁹ nominauit. Et de **Eleazaro** machabeo:
qui: vt in **Machabeoz** libro scriptū habetur ⁊ a iosepho
similiter de captiuitate iudaica. **Clir** erat armis strenu⁹
us qui vt gloriāz sibi compararet: medias hostiles acies:
cunctis ad leuam ⁊ dextram occisis ptransiuit: venitq; stri
cto gladio vsq; ad elephantē: in quo ex apparatu regē es
se existimauerat: ⁊ subintrans bestiam mortale illi intulit
vulnus: que mortua cadens ipsum sup quē irruit: ⁊ alios
quos supra se portabat: occidit. De beato **Bermanico** si
militer legit: q; sponte pparatā sibi bestia ad mortē: ven
tibus ⁊ nutibus ad se lacerandū prouocauerit. **Margare
ta** etiā virgo sanctissima oratione ad deū facta eū surge
ret: dixit spiculatori: frater tolle gladiū tuū ⁊ pcutē me.
Et de alijs sanctis feminis in historijs ecclesiasticis legi
tur: q; vt suā defenderent pudicitia gladio se occiderunt.
Ambrosius similiter in libris de virginitate ad sororem:
et **Augustinus** de ciuitate dei libro primo de quibusdā
feminis narrat: que vt insectatores sue pudicitie deui
tarent: in rapturū atq; necaturū se fluuiū proiecerūt: q; s
sic defunctas martyres ⁊ dicti sancti atq; ecclesia reputa
uit. Sed vt omnis tollatur dubietas in hoc sancti om
nes conueniunt doctores: q; nullus qualicūq; etiā aspe

Jonas.

Eleazarus.

Bermanic⁹.

Margareta.

Ambrosius.

Augustin⁹.

ra psecutione instante seipsum necare debeat: nisi quis
non ex se faceret sed diuino spiritu singulariter pccitus: so
lus ipse vt eius spiritus instrumentū se occideret. **Unde**
Augustin⁹ Augustinus eodem libro: **Hec** sampson aliter excusare
tur: qui seipsum cū hostibus ruina domus oppressit: nisi q̄
latenter spiritus hoc iusserit: qui per illū miracula facie
Jonas bat. **De Jona** vero illū sic propheticē dixisse narratur vt
christi designaret figurā: et proximi charitatē ostenderet:
ne scilicet pro se exorta tēpestas periclitationis causa et
alijs aduenisset. **Elazarus** etiā cū pro diuino honore cō
tra icircūcisos chananeos bellaret: et magnū qd aut egre
gium cū morte sua peragens: non certe sibi/sed ei pro cuius
honoze laborabat gloriā principaliter quesuit. **Hec**
fuit inconueniens germanicū illū robustū militē christi:
vt debiliores ad durū bellū animaret spiritu dei impul
sus: medias sponte se in acies iniiecisse. **Margareta** autē
nihil verbis illis iunouare voluit: q̄ ipsa que a spicula
toze orandi morā impetrauerat adimplerā iā esse oratio
nem significaret. **Nil** enim aliud dicere voluit quando di
xit: frater tolle gladium et me interfice: q̄ cōpleui oratio
nem: exequere que executurus es. **De feminis** vero que
se occiderunt vel que in rapturum: ac necaturum se fluui
Augustin⁹ um proiecerūt: nihil temere iudicare audeat **Augustin⁹**.
sed si hoc fecerint non humanitus deceptas: sed diuini
tus iussas: nec errantes: sed obediētes hoc fecisse asserit:
sicut vt ille ait de **Sampson** aliud nobis fas non est cre
dere. **Nam** vt alij etiam consentiunt doctores: mirabilia
latenter sanctus dei spiritus in martyribus operabatur:
vt eodem spiritu cōpulsī: vltro morti se dare viderentur:
que licet aliquādo contigissent: nobis tamē minime sunt
imitanda: nisi eodem spiritu cōciti et ducti simus. **Et** de
Seulian⁹ beato **Seuliano** scriptum est: q̄ illum cū milites occide
re persequerentur: et iam flumē transuadissent: eū percus
tere formidabant. quibus et ille ait **Secure** me percutite:
et de sanguine meo ad imperatorē vestrum deferte: vt lu

mēn accipiat deiq; virtutē cognoscat. Similiter ⁊ de bea-
to Longino legitur: q; cū preses graui fessatiōe infirma ⁊
retur: ⁊ oculos amisisset: dixit ei: scito quia sanari non po-
teris: nisi me occidi feceris. **¶** primum enim a te mortu-
tuus fuero: pro te orabo: sanitatemq; corporis tibi ⁊ ani-
me impetrabo. **¶** Qui illū statim decollari iussit: ⁊ vt mani-
festa spiritus latentis suggestio videretur: vt illi predire
rat secutum est. **¶** Idem ⁊ de beato Theodolo legimus: q;
cum p̄sbyter esset ⁊ vna cum Euentio cōpresbytero: ⁊ eor-
um episcopo Alexandro papa romano: sub traiano prin-
cipe ab Aureliano iudice examinarentur: nec ab eorum
sancto proposito reuocari possent: videretq; Theodol^o
Alexandrum ⁊ Euentium solos ligari iussos ⁊ in furnum
ardentis ignis ex iudicis mandato proiectos: spiritu con-
citus/in flammās ip̄e prosiliit: ⁊ decantans cum ipsis pari-
ter gratias deo peregit: qui inde extracti gladio interie-
runt. **¶** Nec horum rationem certam reddere possum: nec
nobis imitanda sunt: nisi eodē nos spiritu duci cōtingat.

Longin^o

Theodol^o
Euent^o

Alexander

¶ Qua ex causa ⁊ a quo ortum habuerit
martyrium ⁊ vnde dicatur. **¶** Ca. ij.

¶ In sacrarū scripturarū volumina reuoluam: iu-
sticia ⁊ inuidia primo introductū martyrium:
⁊ subsequētū deinde cognoscem: ⁊ ab Abel filio Adā ini-
tiū sumpsisse. **¶** Scriptū namq; est in Genesi: Respexit dñs
ad Abel ⁊ ad munera ei^o. Ad cayn xō ⁊ ad munera eius
nō respexit. **¶** Irat^o est cayn vehemēter: ⁊ cōcidit vult^o ei^o.
¶ At si illi^o vehemētis ire causam mēte disquisis. Abel iu-
sticiā: ⁊ alteri^o inuidiā solā fuisse cōperies. **¶** Sicut ⁊ de sal-
uatore n̄ro scriptū est: Sciebat em̄ pilat^o: q; p̄pter inuidiā
tradidisset illū. **¶** Cū ergo iustoz ecclia supra petrā q; xp̄s
est fundata fuerit. **¶** Iusti illi omnes qui propter iusticiam
ante ip̄m mortem subire/passus est deus: ipsum dei filiu^o
turpissima morte occisum prefigurarunt. **¶** Sicq; prior om-
nium fuit Abel: virgo purus: ouium pastor: sacerdos: q;
deo sacrificiū de p̄mogenitis gregis sui: ⁊ de adipib^o eoz
subministrando offerebat. **¶** Ideoq; dū q̄reret dñs inuidi-

Abel Adā

etiam de sanguine iusto ab abel incepit dicens apud **Abraham**
theum: **Ut** veniat super vos omnis sanguis iustus qui effusus est super terram a sanguine abel iusti usque ad sanguinem zacharie filij barachie quem occidistis inter templum et altare. **Quod** **Iesus** dominus noster ex eo etiam predixerat: quia ipse omnium sanctorum martyrum caput: in proximo occidendus erat: et omnis iustorum seu electorum generatio mystice pro persona una ac uno christi corpore summatur. **Et** sic christum occidendo: omnes etiam martyres occiderunt: qui ut christi crucem sequerentur: testimoniumque sanctissime fidei deponerent: mortes illas subire voluerunt. **Ob** quod martyres grece: latine testes dicti sunt. **Et** martyrium testimonium scilicet fidei dicatur. **Unde** affirmant doctores aliqui illud proprie esse martyrium: quod quis in fidei testimonium patiat. **Qui** vero aliter patiantur: licet pro iusticia: martyres non nisi largo vocabulo: sed potius iusti dici debent. **Ideo** **Maximus** in sermone martyrum ait: **Fides** nostra mater martyrum est. **Mater** enim carnalis nutrit filium pro mundo: fides vero mater spiritualis nutrit: ut sacrificetur deo. **Iuxta** illud sapientie: **Quasi** holocausti hostiam accepit illos. **Sed** arguebant aliqui mortem nulla re aut causa pro posse subeundam esse: et sic nec martyrium aliquo modo acceptandum. **Et** dubium multis ex eo inferre videbantur: quod homo precepto quodam naturalis legis ad esse conservationemque sue nature indispensabiliter videatur abstrictus: quod omnino tollitur susceptioe martyrii. **Ad** dubium ex eo faciliter aufertur: quod preceptum est in lege: **Diliges** dominum deum tuum ex toto corde / mente et viribus tuis: et plusquam teipsum: ut pluribus in locis declarat **Hieronymus** et **Augustinus**. **Et** proximum tuum sicut teipsum. **Et** sic turpe illud esse: ac turpissima illa esset nature conservatio: quam nominis christi creatoris sui: ac sancti fidei blasphemias sustineret: quem plusquam teipsum amare obligaris. **Hec** ad hanc nature: hoc est dei precepto aliquo obligamur quo nunc esse cum illius ignominia confuemus. **Et** ut supra

Iesus.

Maximus.

Hierony.
Augustin.

ait **Licero.** **De** **heronim^o** et plures alij sancti confirma-
runt: **U**iventib⁹ mūdo vita nō est sed mors. **E**t que marty-
ribus datur vere vita est. **N**ulli ergo dubiū q̄ potius esse
illud exquirere debem⁹ ac amare q̄d in vera vita p̄sistit:
q̄ id quod in ea vita que mors est nos miserabilib⁹ erum-
nistozquet. **Q**uid em̄ miserabilius hac vita? **Q**uis eius
infestationes considerare velit: et non dulce mori mani-
feste cognoscat: et mortem nō penā sed morā mortis diju-
dicabit? **N**am sine assiduitate morborū hanc vitā ducere
non possum⁹: qm̄ nūc de pectore/ nūc de capite/ nunc de
vētre/ quādoq; de faucib⁹ cōquerimur. **A**liqñ nerui nos:
aliquando pedes vexant. **A**hanc detractio: sero nos di-
stillatio ferit. **A**liquando superest sanguis: aliqñ deest.
Hinc atq; illinc alijs etiā innumeris tēptamur incōmodis.
videlicet qz vbiq; luct⁹: vbiq; desolatio nos agitādo fati-
gat. **U**ndiq; pcutimur: vndiq; amaritudie replemur. **E**t
quid vltorius singla recitare laboro: cū aduersitates in-
numere animū cateruatim pulsant? **C**alamitates ingemi-
nēt: cū cūctos affligat anxietas: sollicitudo molester: do-
lor extenuet: cōturbet tristitia: contristet turbatio: paup-
er enim et diues: seruus et dñs: deniq; bonus et malus: om̄es
mūdāis cruciatib⁹ affligunt. **A**t quot animi infestationes:
quot diaboli infusiones patiamur: latius in sequentibus
prosequemur. **Q**uāobrem licet caro viuificatiōis officū
amet: tantāq; cū eo pacē pepegerit: vt si quid ei cōtrariū
nouerit: implacabili odio/ naturali quodā instinctu abhor-
reat: et curiosa sollicitudine aduerset: ob hocq; illecebra-
rū desiderio ad vite amorē vt et cetera bruta animalia cō-
ducamur: tamē si mente parū eleuet homo videatq; tan-
tas sollicitudinuz anxietates: et q̄ omnis dies cū pre sue
vite diffugiat: **E**t crebri subeāt morbi tristisq; senect⁹. **E**t
cito labor et dure veniat in clemētia mortis: odio contra
difficillimā vitā cōcitatur. iuxta illud: morte mori meli⁹
est: q̄ mortis ducere vitā. **E**t tūc rationalis homo se ma-
gis mente erigens: inspicit creatorē: et modū quo ad illuz

Virgili⁹.

fide et charitate puenire posset: et quomodo magis rationalis tamen
to hoc gloriose in creatoris sui honore proficere conatur:
etiam si vitam hanc miseram pro illius nominis gloria expone
re habeat: sperans inde vitam suscipere sempiternam. Et si
corpus mortale ac fetidum deponat: spem etiam certissimam
recipit: quod illud in resurrectione immortale atque glorificatum
reassumet. Inde qui maxima mentis eleuatione sunt ducti
ad martyrium: quia in magnificentissimum christi nominis laudem
puenire cognoscunt: desiderio successi rationali dispositio
ne trahuntur. Et sic non contra naturam est martyrium: sed re
omni alia naturalius dici potest. Sed contra hec viri illi
carnales instant: Si vitam inquit hanc exponere certam
morti dedi: at ea que me premia recepturum scribis igno
ro. Certa enim quibus dulciter fruor pro incertis ac mihi dubi
is turpiter ignominiosaque dare intendis: quod nullus cer
te sane mentis unquam eligeret. Quibus responsio danda non
esset: cum amissio anime opera carnalia solus ac presentia ut
alia irrationabilia queque animalia querat. Non enim homini
homines christiani sunt: vel solo christianitatis nomine con
tendant. Regant hi firmianum illum. Lactantium: qui homines
ab irrationabilibus animalibus hoc potissimum/ac nulla re
alia magna differre ostenditque religione. Si ergo christia
ni nomine religionem profiteris: christo vere et non fecte crede:
illi suscipe imitationem cum doctrina. Lege euangelium: paulo
eius apostolo fidem adhibe dicenti: quod pro fide sancti vice
runt regna. Operati sunt iustitiam. Adepti sunt repromissio
nes. Obturauerunt ora leonum. Extinxerunt impetum ignis.
Effugauerunt aciem gladii. Conualuerunt de infirmitate.
Fortes facti sunt in bello: et cetera alia infinita que om
nia in fide perfecta videmus. Nam ut idem ait apostolus: *Paulus*
Sine fide impossibile est quecumque placere deo. Credere enim
oportet accedentem ad deum quia est: et inquirentibus se
remuneratorem sit. Perito ergo Hieronymus in vita pauli
exclamat dicens: O mortalium fragilis et caduca natura:
et nisi christi fides nos extollat ad celum: et eternitas ani

Hierony.

me prouocatur: cum bestijs atq; iumentis corporum vna conditio. Idem concubitus: similiter homines et iumenta in fauillam et cineres dissoluuntur. Ideo pulchre ait Lactantius: Quicumque rationem hominis abiecerit: ac presentia secutus hominum seipsum prostrauerit: tamquam desertor dei et imperatoris: et patris sui punietur. Hos ergo viros huiusmodi qui in hac tanta carnis fece et infidelitate vivere volunt: non ad sanctissimum hoc martyrium inuitamus. Illos suam carnali vitam relinquimus et abijcimus. Illos deus vocat qui in christo spem ponere cupiunt: optant voluptuose. **Esaiam dicentem: Qui sperant in domino: habebunt fortitudinem: assument pennas ut aquile: volabunt et non deficient. Dicentque cum sapientia: turris fortitudinis nomen domini. Quis unquam sperauit in eo et confusus est?**

Elías.

Quot sunt genera martyrii. Ca. iij.

Martyrii genera seu species plures a doctoribus numerantur. Et et martyr ille dici possit qui in rerum habundantia seu ubertate constitutus: pietatem ac debitam abstinentiam seruat. Cuiusmodi fuit **Dauid**: fuit **Abraam**: et patriarcharum plures: qui cum diuicijs plurimis habundarent: ita parce vixerunt: quod homines iusti et secundum eorum omnipotentis dei reperti sunt. Et inter christianos principes multi. Et magis constantinus. **Theodosius maior et iunior**. **Lodouicus rex francie**. **Stephanus rex ungarie**: ut nunc provincie dicuntur: et alij plures: quos vere iustos dixit ecclesia. Dicunt etiam et martyrium esse pauperis illius qui pro dei honore suam largitus paupertatem: ut **Tobias** fuit: et vidua illa que duo erant misit in gazophylacium. Cuius generis inter christianos innumerati sunt reperiuntur. Addunt et aliud martyrii genus: castitatem in iuuetute: ut **Ioseph** fortiter et sancte in egypto suauiter. **Ad** nemo perfectus christo et sua misericordia adimpleuit: sequacesque illi fuerunt innumeri ut **Iobes euangelista**. **Stephanus primo martyr**. **Turbe monachorum** que in hoc agnuntur mirabiliter sunt secute. **Virginum seminarum exercitus innumerabiles: que christi**

Dauid.
Abraam.

Constantinus.
Theodosius.
Lodouicus.
Stephanus.

Tobias.
Vidua duo
era.

Ioseph.
Christus.
Marta.
Iobanes euang.
Stephanus.

iiii
Gregori^o. Iste ecclesiam mirabilib⁹ ornamētis decorāt. Est et aliud mar-
tyrū genus: vt dicit **Gregori^o.** In aduersis verā patienti-
am custodire. Aut em̄ sine ferro martyres esse possum⁹: si
v patientiā in animo veraciter custodimus. Addit et cōpa-
ti afflictis martyryū speciē eē. Hāc subdit: Qui dolorē ex-
vi hiber in aliena necessitate: crucē portat in mēte. Itē ali-
am psequit speciē: dicēs: Ferre cōtumelias/odientē dili-
gere/martyriū est ī occulta cogitatiōe. Que omnia vt p̄-
dixim⁹ martyryū genera mirabiliter colligēs paucis in ver-
Cyprian^o. bis explicauit **Cyprian^o:** ait em̄ in s̄mone de zelo et liuo-
re: Non em̄ christiani nominis corona vna est que tēpo-
re psecutionis accipit: habet et pax coronas suas: quibus
de varia et multiplici cōgressiōe victores pstrato et sub-
t acto aduersario coronamur. Libidinē subegisse cōtinen-
tiē palma est. Cōtra iram: cōtra iniuriā repugnasse patiē-
tiē corona est. De auaritia triumph⁹ est. Pecuniā sperne-
re laus ē fidei. Fiducia futuroz mūdi aduersa tollerare.
v Et qui supbus in p̄speris nō est: gloriā de humilitate cō-
vi sequitur. Et qui ad paupes fouendorū misericordiā pnus
vii est: retributionē thesauri celestis adipiscit. Et qui zelare
nō nouit: quibz vnanimis et mitis fratres suos diligit: dile-
ctionis et pacis premio honoratur. In hoc virtutū stadio
quotidie currimus: ad has iusticie palmas et coronas si-
ne intermissione t̄pis peruenim⁹: hec ille. Ad que vt nos
excitet **Chrysofostimus** exclamat dicēs: Tu christiane deli-
Chrysofost. cat⁹ es miles: putas te posse vincere sine pugna? sine cer-
tamine triūphare? Exerce vires: fortitudie dimica. At-
trociter in p̄elio isto cōcerta. Cōsidera pactū: conditio-
nem attēde. Militiā nosce: pactū quē spopōdisti. Condi-
tionē quā accessisti: militiā cui nomē dedisti: hoc em̄ pa-
cto cūcti pūgnarūt: hac cōditione vniuersi vicerunt: hac
militiā triūpharūt. Ultimū ac omniū p̄fecti⁹ martyryū ge-
nus est: qñ quis sanguinē et vitā suā p̄ Iesu christi nomi-
e et gloriā exponit. Quod tante apud ecclesiam et factos ef-
ficacie habitū est: vt dicat **Augustinus** de trinitate: libro

libro xij. Quicūq; nō pcepto regeneratiōis lauacro pro
 p̄fessioe christi moriunt̄ tantū eis valet ad dimittēda pec
 cata: q̄tū si abluerent sacro fōte baptismi. Ideo Ambros
 sius de vita beate Agnetis dum post illi^o passionē Eme
 rentianā catecumina: ob cōfessionē nominis christi lapi
 datam narrat. Nulli dubium inquit quin illius sanguis
 pro illius baptismo fuerit. Quare dixit Maximus in ser
 mone martyrū: Felix hic talis baptismus: quo omne des
 bitū ita a catecumino erit: vt iā redire non possit. Et hu
 ius ratio in promptu est: quia qui p cōfessione xp̄i mori
 untur: in illis christus ab infidelibus impetitur: ac occi
 ditur: quia non illū ppter illum: sed propter christū: euz
 scilicet loco christi accipiendo psequunt̄: vnde ille vnum
 cū christo factus est. Nec si cathecumeni solū sed pueri ⁊
 fatui: si pro xp̄i nomine occiderentur felicem deponerent
 martyrū.

Ambrosius.
 Agnes.
 Emeretiana.

Maximus.

Quot modis pficitur martyrūm. Ca. iiii.

Quibus principaliter modis (vt dictis proxima
 subsequamur) posse pfici seu consumari marty
 rium dicim^o. Primo modo: vt quis illud ani
 mo impumat ac figat: ⁊ ipsius pena cruciet̄: vt
 christi mater Maria semp virgo: cuius animā christi pas
 sio vt gladius ptransiuit: quod pri^o Simeon pphetavit:
 et sancti de illa plurimū predicarunt. Vt em̄ Hierony
 mus: Post q̄ mēte passa plusq; martyr est. Et Bernard^o
 pie de illa ait. O dñā mea vbi stabas? Hū quid iuxta cru
 cem? Immo certe in cruce cū filio tuo. Vbi enī crucifixa
 es secum: hoc tantū differt: quia ipse in corpore: tu autez
 in corde. Ideo Gregorius beatam felicitā plusq; marty
 rem dicit: quia septies passa est cū septē filijs: et octavo
 suo corpore martyrū forti animo sustulit. In illius ergo
 laudem cū Ambrosio prumpam^o: O beata mater nato
 tu su oz gloriata tormētis: quos nō plāctu: nō gemitu
 ad inferna deducit: sed ad celestia eterna migrātes: per
 petua laude prosequit̄. Perficit ⁊ alio modo martyrūm

Quot modis et q̄b; modis
 martyrūm pficiat̄.
 R. 3. modis
 1. modo.

Maria
 Simeon
 Hieroni.
 Bernardus.

Gregori^o. papa
 Felicitas

Ambrosi^o Ep̄

ii. Modis.

tanta animi iocunditate: q̄ corporis penas quasi illas
non sentiētes parvipendat. Quo martyriū certamine in-
gens martyriū multitudo: celsitudine ⁊ certitudine cause
sp̄retis penīs quibuscunq; animabant. Et tanta erāt spe
inflammata mētemq; sic deo colligauerāt: q̄ corporis tor-

Laurenti⁹.

menta totaliter neglexerūt. Ideo beatus Laurenti⁹ duz
in tormētis corā decio imperatore corpore miserabiliter
torqueretur: animo tamē forti ⁊ iocundo dixit: *Pisce mi-*
ser quia carbones tui refrigerium mihi prestant: scilicet
in mente ⁊ in anima. Et iterū: vt penas corporis ob cele-

Maximus.

ste desiderii non sentire ostenderet: dixit imperatori: *Ec-*
ce assasti vnā ptem: gira alterā ⁊ manduca. Quare *Maxi-*
mus in eius laudē ait: Neq; enim beatus Laurenti⁹ igni-

Tyburcius.

um tormenta visceribus sentire poterat: qui sensib⁹ para-
disi refrigeriū possidebat. Idē ⁊ Tyburcius romanus no-
bilissimus: cū ob christi confessionē super prunas arden-

Ambrosius

tes pedibus nudis iussus esset incedere: leto vultu dice-
bat ac forti. Quia amore Iesu christi videt q̄ super rose-

Modo 70. iii

os flores incedā. Ideo de Vincētio ait Ambrosi⁹: Plus
ardens erat igne celi q̄ ferri: plus necit timore dei q̄ se-
culi: plus dilexit mori mūdo q̄ dño. Quare vt cōcludēs
ait Maximus: Nihil detrimenti patit in terris: cuius an-
mus demorat in celis. Tertio modo p̄fici martyrium dici-

mus omniū sublimius: quādo quis corpore patit et ani-
ma. Et in hoc princeps christ⁹ dñs noster fuit: qui corpo-
re sic patiebatur: vt nulli hominū ita doleret humanitas.
Eo exclamāte ac dicēte: deus meus vt quid dereliquisti
me? hoc est: in tāta ⁊ sic dolorosa humanitate repositū: vt
nulla vnq; fuerint: nec sic delicata corpora fient que pati
vt patiebat illud possint. In anima vero innumerabili ho-

Ambrosius

minum multitudini cōpatiens: mirabiliter cruciabatur: sci-
ens q̄ deus ipse propter illozū salutē factus homo: tātis
penis vt alios ab infernali pena liberaret expositus: ⁊ in-
gratos ac non credentes in inferno iuste cruciandos p̄ui-

deret. Unde Ambrosius in quodā sermone: *Poles dñe*

non tua sed nostra vulnera: non tuā mortē sed nostrā infirmitatē. Idco dixerat **Isaias**: Ipse autē vulnerat⁹ ē ppter iniquitates nras: attritus est ppter scelera nra: vere languores nros ipse tulit: et dolores nros ipse portauit. Conuenient igitur humanū gen⁹ ex parte xpī de tāta ingratitude ex pb̄auit **Augustinus** dicēs: Cū esses inimic⁹ patri meo: recōciliaui te p me. Cū esses lōge: ego veni vt redimerē te. Inter mōtes et siluas errātes quesui te: in lapides et ligna inueni te. Et ne lupoꝝ ferarūq; rapido ore lanieris collegi te: humeris meis portauit te: p̄fī meo reddidi te: laboraui: sudaui: caput meū spinis opposui: man⁹ meas clauis obieci: lancea latus meū aperuit. Tot nō dicam iniurijs: sed asperitatib⁹ lacerat⁹ sum. Sanguinē meum effudi: animā meam posui vt cōiungerē mihi te: et tu diuideris a me. **Execrabilis** igitur humani generis vecordia: q; xp̄m videat animo et corpore vt nos redimeret crucifixus: videat tāta pati. Et nos vilissima eū re postergamus: et qd pessimū est quotidie negamus. **Vendimus** et christianos nos esse obliuiscimur: qre merito venit ira dī in filios diffidētie: et a barbaris infidelib⁹ iuste opprimur et iustissime sbugamur. **Alio** et qdā admirabili et iustrato mō pfectū fuisse ī **Francisco** viro seraphico martyriū nouimus: q licet aīo et corpore amore Ihu xpī et p̄imi sui dilacerari omni tpe cuperet: mirabili tñ mō illd̄ affecutū fuisse p̄stat. **Nā** cū visionē illā hominis crucifixi cerneret. Cui⁹ super caput due eleuabā ale: due ad volādū extēdebant: due x̄o totū velabāt corp⁹. Qd̄ p̄pinq; aspiciēs mixtū merore gaudiū cor ei⁹ cōp̄ēdit. **Letabatur** qdē gratiosissimo visōis aspectū: s̄ crucis affixio dolore cōpatiēti vt gladi⁹ illi⁹ aīam p̄rāsibat. **At** cū seraphicū sp̄m nlla posse passōe teneri cogitarer: intellexit d̄no reuelāte: q nō per carnis martyriū: s̄ p̄ mētis incēdiū deberet in crucifixi similitudinē trāsformari. **Quare** disparēs visio: mirabilē illi⁹ in corde ardorē reliq̄t. **Hec** min⁹ inde mirabilia in carne xpī stigmata cōpuit. **Q**uari mira et in sc̄loꝝ sc̄la celebrā

Isaias.

Augustin⁹.

Franciscus.

ri cū litteris imbuerent p̄iectis in schola libris: sp̄ote ad
martyriū locū p̄currētes se xp̄ianos p̄fessi sunt: Qui mox
cū ab imperatore teneri iuberētur: et mutuis ad semulicē
exhortatiōib⁹ roborarent: vt nec blāditijs nec minis vin-
ci possent: extra ciuitatē p̄ducti: et a carnificib⁹ iugulati:
martyriū coronas p̄meruerūt. Nec hi soli: sed pueroꝝ in-
gens multitudo: ac pene innumerabiles turbe animo im-
p̄territo om̄es vicerūt penas. Refert nāq; **Lactātius** di-
uinarū institutionū libro tertio. **Q** cum videret vulgus
illis t̄pibus dilacerari hom̄es varijs tormētoꝝ generib⁹:
et inter fatigatos carnifices inuictā tenere patiētā existi-
māt id qd̄ res ē: p̄seueratiā moriētū vanā nō eē: nec ip̄az
patiētā sine deo cruciat⁹ tātos posse superare: latrōes et
robusti corpis viri huiusmodi laceratiōes p̄ferre nō que-
unt: exclamāt et gemit⁹ edunt. Vincuntur em̄ dolore: qz
deest illis inspirata patiētia. **H**ostri aut̄ (vt de viris tace-
am) pueri et muliercule: tortores suos tacite vincūt: et ex-
primere illis gemitū nec ignis potest. **E**āt romani: et mu-
tio glorient̄ aut regulo: quozū alter necandū se hostibus
tradidit p̄ captiuū p̄duuit viuere. **A**lī ab hostibus depre-
hensus cū videret mortē se vitare nō posse: manum foco
iniecit: vt p̄ facinore suo satisfaceret hosti quē voluit oc-
cidere: eaq; pena veniam quā nō meruerat accepit. **E**cce
fessus infirmus: et fragilis etas: dilacerari se toto corpore
vriq; p̄petitur: nō necessitate: quia licet vitare si velint: s̄
volūtate quia cōfidūt deo. **E**t subdit hec est vera virt⁹:
quā p̄bi q̄s gloriabūdi: non re: sed verbis inanib⁹ iactāt:
differētes nihil esse tā cōgruēs viro sapiētī grauitate atq;
cōstantia: qua nullis terrorib⁹ de sentētia et p̄posito pos-
sint depelli. **C**lides ergo q̄ pulcherrime antiquoꝝ marty-
rū t̄pa **Lactāti** ip̄e narrauerit: q̄bus etate et sessu glorio-
sum fuisse multotiēs martyriū demōstrauit. **Q**d nō mun⁹
ex doct̄issimis oratorib⁹ et philosophis decorē et gliam ali-
quādo suscepit. **D**uos si quis ad plenū noscere cupit: le-
gat **H**ieronymi librū de viris illustrib⁹: vbi et librozū vo-

Lactātius.

Mutius.

Regulus.

Hierony.

lumina: q̄ illi p̄ fide clarissima scripserūt cognoscere po-
 terit. Nobis solū ex oratorib⁹ **Lyprianū** nomiare sat est:
Lyprianus. q̄ (vt scribit **Hieronym.** eodē libro) rethoricam gliosissime
Lactātius. docuit. Et **Lactātius**: q̄ magnā sibi gloriā ex artis orato-
 rie p̄fessioe q̄sierat: ⁊ admodū mltra cōscripsit in suo ge-
 nere mirāda. Erat em̄ vt ip̄e p̄sequit īgenio facili: copio-
 so: suauī. Et q̄ f̄monis maxima est x̄tus apto: vt discerne-
 re nō queas vtrū ne oratioz in eloquēdo: an facilioz in
 explicādo: an potētioz in suadēdo fuerit. Et plures de il-
 lo maximasq̄ laudes exequit in eiusdem volumis libro
 vij. Fuit hic genere **Afer**: et cartagenēsis episcop⁹ mar-
 tyri⁹q̄ coronatus octaua p̄secutione: sub **Valeriano** et
Salieno impatorib⁹ vt eodē libro refert **Hieronym⁹**. **Ju-**
stinus. stin⁹ etiā p̄bus de **Neapoli** palestine martyr nobilissimus
 sub **Marco Antonino** vero et **Lucio Aurelio** comodo:
Eusebius. q̄bus p̄tra gētes libz fortissimū obtulerat. Scripsit hic p̄
Hieronym. religioe nostra plura ⁊ admirāda opa: q̄ ⁊ **Eusebius** in
 historijs ecclesiasticis: ⁊ **Hieronimus** dicto libro p̄nume-
 rant. Et cū longo tpe hec dep̄dita iacuissent: reperi ego
 iam est annus velut abiecta hic in **Constantinopoli** grecis lit-
 teris intēdens: huius **Iustini** laudes magnas narrat **Euse-**
Bristides. **Bristides.** bi⁹ in dictis historijs. Sed q̄d de **Bristide** atheniēsi phi-
 losopho eloquētissimo dicā: qui sub p̄stino habitu fide ⁊
 sapientia clarissimus **Adriano** p̄ncipi libros de religioe
 xp̄iana obtulit: ⁊ q̄ x̄ps **Jesus** solus est de⁹: vno ⁊ marry-
 riy coronā p̄meruit: Quid de alijs p̄lib⁹ q̄bus decoratū
 tūc extitisse martyriū eoz excellētia nemini dubiū eē po-
Chrystanti⁹. test: **Cit** ⁊ **Chrystantius** iuuenis illustrissimus: nō solū ad-
 mirabili sua doctrina martyriū decorauit: sed nobilitate
Tyburti⁹. magna: gerebat em̄ pat̄ rome p̄fecturā in fascib⁹ q̄n̄ p̄ illū
Valerian⁹. martyriū coronā p̄meruit. **Tyburti⁹** etiam ⁊ **Valerianus**
 romāi nobilissimi sua s̄l̄r nobilitate martyriū decorarūt
 Sed h̄ om̄ia **Agnes** gliosissima/ **Katheria** s̄l̄r ⁊ **Eugēia**
Agnes. p̄lesq̄ alie p̄currētib⁹ om̄ib⁹ martyriū gliosis p̄tib⁹ totali-
Ambrosi⁹. ter p̄cecept. Scribit em̄ de **Agnete** **Ambrosi⁹** x̄p̄ xij. etatis

sue anno mortē pdidit z vitā inuenit: qz solū vite dilexit
 auctore. Studiū etiā lris ipēdebat: qm̄ vt s̄ bdit idē Am
 brosi^o illi^o vitā describēdo: Infātia q̄dē cōputabat in an
 nis: sed erat senect^o mētis in mēsa: dū a scolis reuertebat
 a p̄fecti vrbis filio adamata fuit. Erat etiā romana nobi
 lissimis orta parētib^o: q̄s (vt p̄seqtur Ambrosi^o) non au
 sus est vrbis p̄fectus illos ob nobilitatē ad iudiciū trabe
 re: sed solū xp̄ianitatis infamia annotauit. **Katherina** si
 militē iuuēcula z virgo speciosissima / plib^o disciplinis edo
 cta / regis filia: xp̄i blasphemias nō sustinēs: sp̄ote hostib^o
 fidei se ingessit. Sed q̄d de **Eugenia** nobilissima romana
 dicem^o: q̄ latinis lris z grecis eruditissima: omnia z **Aristo**
tel argumēta z **Platonis** ideas et **Socratis** monita di
 uino suo ingenio nouerat: Exēplo vite **Tede** cōmota in
 egypto vbi pat̄ suus **Philippus** a comodo impatore z se
 natu: sue omnis etatis tpe p̄ses p̄stitur^o fuerat: ad xp̄i fidē
 cū duob^o suis enuchis **Proto** z **Hyacintho** p̄uersa est: et
 monasteriū incogniti intrauerūt: s̄ volēte dño: p̄re in suc
 cessu recognita: p̄uersiōis illi^o causa z matris ac fratrum
 fuit. Et tandē post p̄ris mortē rome cū suis reuersa mar
 tyrio gl̄iosam suscepit coronā. Ampli^o gl̄iaz sūpsisse mar
 tyriū similis z decorē ex magna martyriū p̄stātia z passio
 nis acerbitate dicim^o. **Hā** dicebat **Andreas**: Tāto em̄ re
 gi meo ero acceptior: q̄sto fuero p̄ ei^o nomie in tormētis
 p̄stātior. Idē z **Agatha** dixit p̄sidi: Nō pōt aīa mea ī pa
 radisū itroire cū palma martyriū: nisi diligēt p̄feceris coz
 pus meū a tuis carnificib^o attractari. **Quid** **Cincētius** z
Alōne cū sibi diceret datian^o: Allm̄ erit tormētoz gen^o qd̄
 tuū p̄tereat corp^o. Respōdit: h̄ est qd̄ sp̄ optaui: nemo mi
 hi amabilior: nemo mihi familiarior te est: tu solus ad vo
 ta mea cōcordas. **Quid** de illo dicā **Iuene** quē in vita
Pauli primi heremite describit **Hieronymus** positū in le
 cto florido: manibus ligatū z pedib^o: ad quem cum ve
 nerit puella quedam corpore pulcherrima: z mente impu
 dica illum qz impudice tractaret et non habens ille arma
 b iij

Catherina.

Eugenia.
Aristoteles.
Plato.
Socrates.

Prothus.
Hyacinth.

Andreas.

Agatha.

Cincētius.

quib⁹ se ab hoste eruere posset linguā ppriā dētib⁹ suis incidit: et in illius diabolice puelle faciē expuit. **Q** certe martyrī magna cōstantia: qui cū Iesu xpī dulcedine repletus esses: nō solū tormēta q̄cūq; p nihilo reputabas: sed dulcia mūdi hui⁹ ac delectabilia vt amarissima et pessima: ne xpī dulcedinē pderes: mirabili ac exq̄sito mō respuere nouisti. **F**lam et ergo vnus q̄sq; ad dñm deū suum cū Augustino et dicat: Omnia peto mihi amarescant dñe: vt tu sol⁹ dulcis appareas anime mee q̄ es dulcedo inextinguibilis p quē cūcta amara dulcorant. **T**ua em̄ dulcedo Stephano lapides torrētes dulcorauit. **T**ua dulcedo craticulaz Laurētio dulcē fecit. **P**ro tua dulcedine ibāt apli gaudentes a cōspectu psily: qm̄ digni habiti sunt p nomine Iesu ptumeliā pati. **I**bat Andreas ad crucē secur⁹ et gaudēs: qm̄ ad tuā dulcedinem pperabat. **H**ec tua dulcedo ip̄os ap̄toꝝ pncipes sic repleuit: vt p ea crucis patibulū vnus eligeret. **A**lter caput feriētī supponere nō timeret. **P**ro hac emēda pellē ppria; Bartholome⁹ dedit. **P**ro hac gustanda veneni poculū Iohes intrepid⁹ epotauit. **H**āc dulcedinē tuā ineffabilē et Agatha gustauerat virgo: de qua legim⁹ q̄ letissime et gloriānt ibat ad carcerē: et quasi ad epulas inuitatata. **H**āc vt reor et ip̄e gustauerat q̄ dicebat: **M**agna multitudo dulcedinis tue domine: quā abscondisti timentib⁹ te. **E**t idē monebat: **S**ustate et videte qm̄ suauis est dñs. **H**ec ē illa beatitudo dñe de⁹ noster quā expectam⁹ daturū te nob: pro qua tibi dñe cōtinuo militamus: p qua mortificamur tota die: et extimati sumus sicut oues occisiōis: vt tibi et in tua vita viuam⁹.

Augustin⁹.

Stefanus.

Laurenti⁹.

Andreas

Petrus.

Paulus.

Bartholo.

Iohannes.

Agatha.

Dauid.

Quibus virtuosis dispositiōibus martyrīum est suscipiendū. **Ca. vi.**

Sad martyrīū a deo tractus migrare intendis iduef magnanimitatē: alacritatē: liberalitatē. **E**t brachio tuo charitatis scutū accinge. **I**stis em̄ armaturis: et mūdū et fortissimos hostes: ac illoꝝ ictus durissimos supare poteris: faciat anim⁹ tu⁹ magnificus te

nunq̄ terreri hostib⁹: nūq̄ in fugā verti. **D**isce a clarissi-
mo viro illo **J**uda machabeo: q̄ virilitate ⁊ magnanimitate nulli⁹ nūq̄ hostiū vultū fugit: p̄usq̄ potuit vita p̄uari: q̄ in fugā x̄ti. **N**ōne ⁊ leo irratiōale aīal qz magnanimitate decorat⁹: a venatorib⁹ circūsept⁹ nūq̄ fugit: s̄ medius in locū p̄siliēs: om̄ib⁹ se ostēdit: lāccis ⁊ vulnerib⁹ se exponēs: sui cordis altitudinē mōstrat. **I**deo magnanimus **C**incētus: dū ad martyriū p̄ datianū p̄sidē vocaret̄ intrepid⁹ ad br̄m **V**aleriū episcopū suū p̄uersus dixit: **Q**uid s̄b murmure x̄boz māfuetoz supbū alloq̄ris. **E**xclama poti⁹ ⁊ increpa istū infidelē: vt rabies q̄ cōtra dñm suū latrat: ip̄a vocis auctoritate frāgat. **I**nspicēdū tñ q̄ sicut nos magnanimitate tueri oportet: sic supbiā ⁊ arrogātiā omnino fugere tenemur: cū supba aīa in sua p̄fidēs potētia sua sit formidinis. **U**t vnū ex mltis accipe exemplū de **F**erre p̄fay rege: qui tumido q̄dā illo ac supbissimo faustu picla ⁊ hostes p̄pēderet (vt scribunt historie) mirādū illū exercitū misabili p̄didit. **E**x q̄ de illo merito scribit⁹: q̄ vbi abeēt piculū: plurimū inflatus: et in p̄lio postrem⁹ sperat. **I**n fuga p̄m⁹ ⁊ in picul timidissim⁹ apparebat. **N**ō ergo supbia/s̄ hūilitate: non arrogātia/s̄ mansuetudine: nō timiditate/s̄ magnanimitate: ad bellū pro **J**esu x̄pi gl̄ia gradiamur. **E**t tūc p̄fitebimur tibi dñe in timore tuo: ⁊ nō in nostra potētia q̄ nulla est sperabimus: sed in tua dñe fortitudine: q̄ sola nos sustinet: ⁊ sine q̄ nos succumbere est necesse. **I**deo dicebat **A**ugustin⁹: **V**elle q̄pe mihi adiacet: p̄ficere aut̄ nō inuenio. **V**elle etiā qd̄ bonū est nō possum: nisi tu velis: nec qd̄ volo possum: nisi tua potentia me confortet. **D**ebem⁹ etiā si ad martyrium vocati sumus cū alacritate illud velle. **H**ylarē em̄ dato rem diligit deus. **Q**uare in actib⁹ ap̄loz gaudētes a conspectu p̄siliū ibant apli: qm̄ digni habiti fuerāt p̄ nomine **J**esu p̄tumeliā pati: vt paulo sup̄ dixim⁹. **I**do letissime ⁊ glorianē **A**gatha ad carcerem ibat: vt quasi ad epulas iuitata. **A**ccedēdū etiā ad martyriū om̄i liberalitate nō

Judas machabeus.

Cincētus.
Valerius.

Ferres.

Augustinus.

Agatha.

dolere de diuitijs trāstorijs et alijs q̄ reliquis in sc̄lo: qz
cū illis celestis regni diuitias difficillime querere possu-
mus: vbi em̄ thesaurus tu^s (vt ait veritas) ibi cor tuū est.
Socrates
theban⁹. Ideo licet impudent̄ satis nec xp̄iane ageret **Socrates**
ille thebanus hō quōdā ditissimus: q̄ cū ad philosophan-
dū athenas pgeret: magnū auri pōdus abiecit: nec puta-
uit se posse z vtutes simul z diuitias possidere: tamē p̄
satis z nos intelligere possumus q̄ si dolore aliq̄ derelin-
quēdis diuitijs p̄mimur: ad excelsas vtutes suffarcinati
patrimonio puenire nō poterim⁹. Nō etiā si dei res agit
matrē p̄siderare relictā debem⁹: nō p̄rez: nō filios: sed pu-
ra liberaq; mēte: sol⁹ xp̄i honor nob̄ querat̄: z pp̄ illū p̄-
ximi nostri vtilitas. **Cōsideremus** q̄ z q̄ta nob̄ pmittunt̄
in celis: z tūc vilescent̄ animo q̄ habent̄ in tris. **Viriliē** pp̄
xp̄m calcādus ē pat̄: mat̄ z filij se nob̄ opponētes: qm̄ (vt
ait **Hieronymus**) pietatis est gen⁹ in hac re esse crudelē.
Similit̄ z mund⁹ tot⁹ si alio mō se nob̄ opponat: forti ani-
mo sup̄lātād⁹ est: nō dolere de incurfatiōe maloz p̄sen-
tiū: s̄ mēte liberali z iocūda fiducia futuroz bonoz assu-
mere. **Nā** vt ait **Cypanus** cōtra demetrianū: penā de ad-
uersis mūdi ille sentit: cui leticia z gl̄ia om̄is in mūdo ē.
Ille meret z deslet: si sibi male sit in sc̄lo: cui bene nō pōt
eē post seculū: cui⁹ viuēdi fructus om̄is h̄ carpit̄: cuius h̄
solatiū om̄e finit̄. **Hec** ille. **Obluctat̄** ergo (dixit **Ambro-**
sus libro de bono mortis) quasi bon⁹ miles xp̄i Iesu: z
inferiora d̄spiciēs: trena obliuiscēs: ad celestia z etna cō-
rēde. **Attolle** aīaz tuā ne eā illiceat esca laq̄oz: om̄e iter
istius vite plenū laqueoz est. **Hec** **Ambrosi⁹.** **Fugiam⁹**
igīt hec mala z ad illā imaginē z similitudinē dei animaz
n̄ram exaltemus. **Nā** vt **Ambrosi⁹** p̄fato libro asserit: fu-
ga maloz similitudo dei est z vtutib⁹ imago dei acq̄rit̄.
Quare alacritate z alijs vtutibus: nō solū ad martyriū s̄
ad om̄ia dei opa ē accedēdū. **Accigere** etiā nos debem⁹
p̄ceptis charitatis: sine qb⁹ vt ait **Hiero.** nō igredit̄ q̄sq;
ad deo viuēdū. **Nō** si linguis hoīm loq̄mur z angloz: nō

De rebus p̄sentibus sunt
77

Hierony.

Cypranus.

Ambrosius

si cognitionē mysterioꝝ dei habeam⁹. Nō si spūm pphē-
tie. Nō si diuitias mltas ī elemosynaz opib⁹ distribuam⁹
Nō si corp⁹ qbuscūq; tormētis exponam⁹: q̄q; ad h om-
nia pietas valeat: dūmō charitas desit nihil sumus. Pec-
itaq; solū reddit hoīem deo viuētē: hec religiosos: h vir-
gines: hec martyres facit. Et vt fmō hāc tātā virtutē (vt
possum⁹) cōprehēdam⁹: dicim⁹ q caritas ē recta dilectio
dei ⁊ pximi: vt scilicet dñm deū nfm ex toto corde/mēte
⁊ virib⁹ nris/ ⁊ plusq; nos ipos diligam⁹: ⁊ pxios nros si-
cuti nosmetipos. **Uñ Lactan.** institutionū li. iij. **Primū**
ius iusti ve officii est pūgi cū deo: scdm cū hoīe. Et q̄q;
h duo vno vincti nomie qd est charitas pphēdant: illud
tñ p̄mū iligio dici pōt: h scdm misericordia vl hūanitas no-
minat: q̄ ppria iustoz x̄tus dr. Et Augustin⁹ ad Hiero.
Quid aut est pietas nisi cult⁹ dei: ⁊ vñ colit ille nisi chari-
tate? Charitas ḡ de corde puro et cōscientia bona ⁊ fide
nō ficta magna ⁊ vera x̄tus est. Et infra illi⁹ diffinitionē
explicat dicēs: Virt⁹ est charitas q̄ id qd diligēdū est di-
ligit: ⁊ s̄dit: hec in alijs maior: in alijs minor: in alijs nul-
la est. Plenissima x̄o q̄ iā nō possit augeri q̄diu h hō vi-
uit est in nemine. Q̄ diu aut augeri pōt: profecto illd qd
min⁹ ē q̄ debet ex vicio est. Ex q̄ vicio nō est iust⁹ in ter-
ra q̄ faciat bonū: ⁊ nō peccet: pp̄ qd etiā q̄tūlibet p̄cece-
rim⁹: necessariū est nob dicere: dimitte nob debita nra.
Et s̄dit. Quia plenitudo legis charitas est: q̄ de⁹ pxi-
musq; diligit: merito fit re⁹ oīm q̄ p̄tra illā facit in q̄ pen-
dēt oīa. Nemo aut peccat nisi adūsus illā faciēdo: re⁹ ita-
q; fit oīm faciēdo p̄tra eā in q̄ pēdēt oīa: h ille. Qui ḡ hāc
x̄tutē hēt: hēt oēs: cū plēitudo legis sit charitas. Nec illi⁹
vsq; ad mortē mēsurā repiri pōt sic dñs ait: Maiorē cha-
ritatē nemo hēt q̄ vt aiām suā pōat tē. Et ḡ de hac ad-
mirabili x̄tute pcludam⁹: q̄ ad deū debitū cultū erigit: ⁊
pximū amore cōplectit: et vt illā ī oīm agone ⁊ certami-
ne pro fortissimo remedio assumam⁹: nouerimus p̄mo q
in dei agnitione: ⁊ cultu (vt dicit Lactā.) rex summa ver-
sat. In hoc est spes oīm: ac salus hoīm: hinc est sapiētie

Lactātius.

Augustin⁹.

Lactātius.

gradus primus: vt sciam⁹ quis sit nobis ver⁹ pat: eū q; soli pietate debita psequamur: huic parcam⁹: huic deuotissimē fuiam⁹: p hui⁹ glia carceres cathenas et mortē ipam ptemnamus: in eo pmerēdo actus omnis ⁊ cura ⁊ opera collocent. Et sic ppter hūc ⁊ humanitas p̄suanda: primi salus exquirenda: corp⁹ nostrū p illius anime salute certe exponēdū est: vt id eiusdē Lactātij vey appareat: **Q**uod si quis succurrere perituro potest ⁊ nō succurrit occidit. Cū ergo hec humāitas dei sit imago ⁊ simulachr: homini benefacere obligamur: p̄stare scilicet auxiliū opp̄ssis ⁊ laborantib⁹: impartiri victū nō habētib⁹: prios nros a picul⁹ ⁊ anime ⁊ corpis liberare: memini vim iſerre. **N**ā vt optime ait **Cicero**: hominē nature obediētem homini nocere non posse. Ergo si nocere homini cōtra naturā est: pdesse homini fm naturā sit necesse est: qd q nō facit: hominis se appellatione dispoliat. **N**ec amici differentiā aut inimici facere debemus. **C**auēdumq; maxime ne cui nos inimicemur: sed vt ait **Gregorius** p̄p̄ deū ⁊ inimicū nob obligamus: his ergo virtutibus ⁊ flammis accensi secure ad martyriū ire poterim⁹: ⁊ clamare: **D**ignus q semp ardes: ⁊ nunq; extingueris. **A**mor q semp ferues ⁊ nūq; tepescis. **A**ccēde inflāma cor meū: vt tot⁹ ardeā in te: ⁊ velut alio igne succensus carnificū tormēta p refrigerio sūma.

Cicero.

Quib⁹ respectib⁹ debem⁹ semp p̄mptos esse ad martyrium (La. vij.)

E his ergo q in p̄cedēti capitulo diximus tres possumus colligere causas ⁊ respect⁹ q ad martyriū nos semp p̄mptos habere debeāt. **A**mor scz dei nostri ⁊ primi. **E**t (vt supra declarauimus) he tres cause vna sūt. s. charitas: ⁊ ea charitas q foris timorē expellit. **N**ā vt ait **Iobes**: **Q**ui timet nō ē p̄fect⁹ i charitate charitas em̄ expellit timorē. **I**ob dixit **Cicero**: **N**emo iustus p̄t esse: q mortē: qui dolorē: qui exiliū: qui egestatem timet. Ergo si hec non timeant beneq; opeent: iusti

Iobānes
Cicero.

merito dici debent: quod verissimū est: si christi amore fiat. **A**it namq; sic Augustinus ad Anastasium: Inimicus est iusticie qui pene timore nō peccat. Amic⁹ aut̄ erit ei⁹ si ei⁹ amore nō peccet: tunc em̄ vere timebit peccare. **N**ā qui gehēnas metuit: nō peccare metuit: sed ardere. **A**lle autē peccare metuit: qui peccatū sicut gehēnas metuit. **I**pse est timor dei castus pmanens in seculū seculi. **N**am ille timor pene tormentū habz: z nō est in charitate: cū q; pfecta charitas foras misit. **H**ec Augustin⁹ dicto loco: q; nobis clare ostendit: q; timore dei casto omnīū aliaz rez timorē nocuū expellere possumus. **I**deo optime ait **L**actantius: Qui deum metuit: vniuersa non metuit. **A**d qd pbandum inquit ille argumentis op⁹ non est. **S**pectata sunt enim semper: spectanturq; adhuc p orbem pene cultorū dei: in quibus excruciantis noua z inusitata tormēta excogitata sunt. **N**am de mortis generibus horret animus recordari: cū imaniū bestiaz vltra ip̄am mortē carnisicina seuerit. **H**as tamē execrabiles corporoz lacerationes felix atq; inuicta patientia sine vllō gemitu pertulit. **H**ec virtus omnibus populis atq; puentus: z ipsīs tortoribus miraculū maximū prebuit: cū patientia crudelitas vinceretur: atq; hanc virtutē nihil aliud q; metus dei fecit. **H**ec **L**actanti⁹ clare nobis ostendens timore sancto dei omnes alios timores expelli. **E**nde **A**mbrosi⁹ libro de bono mortis. **Q**uid aliud inquit a te o homo queris: nisi vt timeas deū: requiras eum: post ip̄m ambules: z cōphēdas vias eius? **H**ec ille. **T**lex ex hoc omnipotētis dei timore zelus qdam alius diuini honoris consurgit: q; vrgente causa: quibuscūq; nos periculis exponere nō formidamus: z tunc nō curamus ignominiā: non tormēta sentimus: non mortē deniq; ipsam timem⁹: sed ad huiusmodi pericula hoc diuino zelo succensi animo intrepido ducimur z viri. **E**t **M**oyse qui cū de monte synai reuersus esset appropinquassetq; ad castra: et vitulū aureū: quem ingratorū ille exercitus adorauerat: vidisset: z cantantiū

Augustin⁹.

Lactantius.

Ambrosi⁹.

Moyse

choros audiuisset. p̄fecit de manu tabulas: et sfregit eas
ad radicē montis: arripiensq; vitulū quē fecerunt cōbul-
sit et cōtriuuit vsq; ad puluerē. **F**inees similiter fili⁹ Elea-
zari filij aaron: cū vidisset q; vnus de filijs isrl' intrauit co-
ram fratrib⁹ suis ad scortū madianitē: vidēte etiā Moysē
et omni turba isrl': qui stebāt ante fores tabernaculi: surre-
xit de medio multitudinis: et arrepto pugione p̄fodit am-
bos simul viz scz et mulierē in locis genitalib⁹. Ideo me-
ruit sibi dici a dño loquēte moysi: Ecce do eis pacē fede-
ris mei: et erit tā ipsi q; semini illius pactū sacerdotij sem-
piternū: q; zelatus est p̄ deo suo: et expiauit scelus filioꝝ
isrl'. Sed qd de beato **J**ohāne: viro nobili vrbis nicome-
die dicemus: q; nomis xp̄i zelo cōmotus: libzū in quo cru-
dela aduersus xp̄ianos cōtinebant edicta: iniecta manu
detraxit atq; discerpit. vnde et omnia suppliciorum genera
hilariter vultu prulit. **Q**uid de **K**atheria nobilissima silr di-
cere possumus: que zelo dei accensa nō sustinens xp̄i blas-
phemias: spōte se inter infideles illis tradicens iniecit:
pro quo et tāta illi martyria sunt subsecuta: q̄ta in ei⁹ vite
historia describunt. **C**hristina similiter blasphemias p̄fis
in xp̄m audiēs: eūq; sic in eā crudelē perpendēs: de pro-
p̄ijs carnib⁹ in faciē illius picit. **H**oc q; xp̄i zelo et nos
hoc necessario tpe succendamur: obstemusq; p̄ posse p̄fi-
dis infidelibus: q; a xp̄i blasphemia nō cessantes p̄secutio-
nes etiam maximas nobis ingerunt. **D**ebet et amor nostri
promptos nos ad martyriū: ad minus necessitate instan-
te tenere: vt tūc hac tpali ac miserabili vita reiecta: et dia-
bolo cū pompis suis calcato (q; quotidie vt leo rugiens
circuit: querēs ex nobis quē deuoret) vitā cōsequi possi-
mus eternā: et geminā p̄ martyrio coronā recipere valea-
mus. **Q**uid em̄ miserius hac vita: quā p̄bi plures: quē di-
cinus infernū asserebant: nec aliū posse esse multa obsti-
natione dispurabāt. **Q**uid iocū di⁹ vita eterna excogitari
pōt: in qua **D**avid vt hinc discedere: et ibi aduolās req̄s-
scere posset: pennas querebat accipe. **S**icut scriptum est:

Finees.

Johan. de
nicostrato.

Catherina.

Christina.

Quis dabit mihi pennas sicut colūbe: et volabo et requie
scam: vbi enim volatus tendit ibi requies. Qui fugit secus
lū: volat. Ecce inquit elōgavi fugiēs: et mansi in solitudine.
Euolauit ḡ dauid sicut nocticorax in domicilio: et sic pas
ser solitarius in tecto. Et Ambrosius. li. de fuga seclī ait:
Euolauit xps in corpis passiōe: vt sub ymbra alarū suarū
p̄tegeret p̄ios nationū. Illud vero corpus sequamur vt
nos resurgamus: vbi enim corpus ibi et aquile. Qui nō pōt
vt aquila volare: volitet vt passer. Qui nō pōt ad celū:
volet ad montes: fugiat autē valles q̄ cito corrūpūnt hu
more: et ad mōtes transeat. Transiuit ad montē segor ne
pos abrae: et saluus factus est: q̄ autē nō potuit ascendere
affectu femineo reclinata salutē amisit. Appropinquate
mōtib⁹ eternis dñs dicit p̄ Micheā pphētā: Surgite hinc
q̄ nō est vob̄ refrigeratio p̄pter spurtitiā: corruptiōe cor
rupti estis: et p̄secutionē passi estis. Et dñs dic̄ tūc q̄ in iu
dea sunt ad mōtes fugiāt: vbi mons syon et ciuitas pacis
hierlm: nō t̄renis s̄ viuif̄ p̄structa lapidib⁹. Hec ille. Pro
ximi s̄lr humanitas et amor p̄mptos nos (si p̄fecti esse vo
lum⁹) et ad martyriū debet h̄re paratos. Et qm̄ illi⁹ salu
tē vt n̄fam querere obligamur: nulli labori: periculo: aut
torzorū generi: nō morti vt illi⁹ lucremur aīam parcēdū
erit. Hec est sūma charitatis p̄fectio dicēte dño Iesu xpo
in euāgelio Johis: Maiorē charitatē nemo habet: q̄s vt
aīam suā ponat q̄s p̄ amicis suis: hoc est: p̄ primis suis:
quos xp̄iani vt semetip̄os amare obligant. Et cū oēs no
bis hoīes p̄rimi sint: oēs amare et nulli penitus inimicari
tenemur: oīm ḡ amici erimus: si p̄fectā charitatē adipisci
curam⁹. Pro omnibus ergo sine discrimine vt salui fiant
animam nostram ponere debemus. Hec enim solus ille
qui me diligit amicus meus est: sed omnis quem ego di
ligo: quis ex parte sua mihi ipse inimicetur. Et hoc est
quod dicit domin⁹: Diligite inimicos vestros: et benefa
cite his qui oderunt vos. Et iterū: estote misericordes:
sicut et pater vester misericors est. Ut ergo Augustini

Micheas.

verbis pcludēdo vt amur. **P**erfecta charitas h̄ est: vt q̄s
 paratus sit pro fratrib⁹ mori: **H**ec ille. **I**deo vt supra di-
 ximus illius pfectionē mors sola ostendit: que virtus in
 martyrib⁹ et sanctis alijs pluribus mirabiliter viguit.
Tobias. **N**am hui⁹ virtutis feruore cōcit⁹ **T**obias: cōtra tyrāni edī-
 ctū sepelire mortuos nō cessabat. **H**ec virt⁹ fecit vt **J**ohā-
 nes ille cognomento elemosynari⁹ patriarcha alexādrin⁹
 omnia pro pauperib⁹ cibādis ⁊ vēderet ⁊ exponeret. **H**ec
 eadē fecit vt **P**aulinus nolane ecclesie antistes cū pro re-
 dimēdis ecclesie sue captiuis omnia vēdidisset: nec quicq̄
 plus illi restaret: seipm̄ pro oue redimēda in p̄ciū dede-
 rit: **H**ec **S**ebastianū martyrem gloriofissimū (vt xp̄ianos
 abilius fauere posset) sub militari ⁊ gētū veste tenebat.
Cyriacus. **H**ec fecit vt **C**yriacus diocletiani imperatoris sorores si-
 ne timore baptizaret. **D**ifficile esset illos numerare: q̄ p-
 ximorū humanitate siue charitate: pericul⁹ ⁊ morti se ex-
 posuere. **V**trum nō pigebit ea in exemplū admirandum
 charitatis proximi breuiter annotare: que diffuse scripsit
Gregorius in dialogorum libro tertio. **Q**ui se uentibus
 per italiā longobardis: quendā cū in nursia puincia viz
 simplicē presbyterū reperissent nomie **S**āctulū ac pene
 idiotam: ob illius bonitatem sibi parcētes: in ecclesiuncu-
 la sua morari patiebantur. **C**ontigit vt diaconum quen-
 dam captū illi ac ligatū quodā die tenerēt: quē ⁊ infice-
 re loquebant. **A**duesperascēte autē die vir dei **S**anctu-
 lus ab eisdem lōgobardis petijt: vt relaxari ei⁹ vita cō-
 cedi debuisset. **N**ō posse facere omnino negauerūt. **C**ūq̄
 mortē illius deliberasse eos cerneret: petijt vt sibi ad cu-
 stodiā tradi debuisset. **C**ui sub hac cōditione cōcesserunt
 vt si hic aufugiat pro eo tu ip̄e moraris. **A**t ille hac fide
 libētissime diaconū suscepit. **T**erz cū media in nocte lon-
 gobardos somno graui depressos conspiceret: excitauit
 diaconū dicens: **S**urge ⁊ cōciter fuge. **C**ui ille respōdit:
Pater fugere nō possum. **N**az si fugero p̄ me sine dubio
 ip̄se morieris. **S**ed vir hic dei omnino illū ad fugiendum

Tobias.
Johan. ele
mosynari⁹.

Paulinus.

Sebastianus

Cyriacus.

Gregorius

Sanctulus

compulit: fugit ita q̄ diaconus. Hanc factō Sāctulus vt
deceptus in medio lōgobardoꝝ stabat. Qui cū diaconū
ad interficiendū petissent ⁊ a presbytero aufugisse audi-
rēt Sāctulū capitali sentētia punire decreuerūt: Quod
cū vni cōmissum fuisset: illic alijs astantibus: ⁊ ille manū
cū gladio eleuasset: in altum siccata manus inclinari non
potuit. Cuius miraculi gratia: ⁊ Sanctulū absoluerūt: et
ille eius precibus manus sanitatē recepit. Sed audi que
ad collocutoꝝ suū Petrū diaconū de hui⁹ Sāctuli cha-
ritate locutus est Gregorius. Petre inquit pensa si potes
quis spiritus ille fuerit: qui eius tam simplicē mentem te-
nuit: atq; in tanto virtutis culmine crexit. Ubi em̄ ei⁹ ani-
mus fuit: qñ mori pro proximo tam cōstanter decreuit: ⁊
pro tēporali vita fratris vnus desperit suā: atq; sub gla-
dio ceruicē tetēdit. Que ergo vis amoris illō cor tenuit:
q̄ p̄ vnus salute pximi mortē suā non expauit. Scimus
certe q̄ ipse venerabilis vir Sāctulus: ip̄a quoq; elemēta
litterarū bene nō nouerat: legis p̄cepta nesciebat. Sed qz
plenitudo legis est charitas: legē totā in dei ac pximi di-
lectione fuauit. Et qd̄ foris in cognitione nō nouerat ei
intus viuebat in amore. Et q̄ nūq̄ fortasse legerat: quod
de redēptore nostro Johānes ap̄tus dixit: Quoniaz ille
pro nobis animā suā posuit: sic ⁊ nos debem⁹ pro fratrib⁹
nostris animas ponere. Tam sublime ap̄licū p̄ceptū fa-
ciendo magis q̄ sciēdo nouerat. Cōparemus si placet cū
nostra indocta sciētia: illius doctā ignoratiā. Ubi hec no-
stra iacet: vbi illius disciplina eminent. Nos de virtutibus
vacui loquimur: ⁊ quasi in fructifera arbusta positi: odo-
ramus poma nec manducam⁹. Ille virtutū fructus cape-
re nouerat: q̄uis os in verbis ordinare nō nouerat. Hec
Gregori. Sed nec ego aliō simili charitate p̄sumatū exē-
plū p̄termittere valeo: qd̄ s̄ctissim⁹ vir Ambrosi. eloquē-
tissime in libris de virginitate ad sororē descripsit. Ubi d̄
milite mentionē facit: qui vt xp̄i virginis saluaret pudici-
tiam sentētie capitali se exponere nō dubitauit q̄ deinde

Gregorius.

Ambrosius

Ambrosius obprobrio liberata: cū illo de suscipiēdo martyrio certa
uit. **Ait** em̄ **Ambrosi**⁹ q̄ quedā apud antiochiā virgo fu-
it que omnīū fugiebat publice visionis aspectū. **Sed** q̄
tomagis viroz oculos declinabat: tāto ipudicos ampli⁹
inflāmabat: quia pulchritudo audita sed omnino nō vi-
sa: ⁊ maior q̄ sit esse creditur: ⁊ ardenti⁹ cupitur. **Itaq̄** cō-
tra eam concitatur persecutio: ⁊ christiana esset a mali-
uolis accusatur. **Quare** producit virgo sancta: ⁊ cogit
tur aut idolis imolare: aut lupanaribus cunctis exponi.
Tunc sancta puella secuz dicere cepit: hodie aut martyr
aut virgo eris: s̄ vt perpendo mihi virgo esse nō pmittit:
nisi virginitatis auctor negetur. **Sed** quomodo ait vir-
go eris: si meretricē deam colueris? **Ergo** si nō pōt aliter
esse: tolerabilius est mēte virginē esse q̄ carne: vtrūq̄ bo-
num si liceat: sed si nō possumus: saltē deo caste simus: vt
nō idola adoremus. **Et** vt plene psequit̄ **Ambrosi**⁹ exē-
Racab.
Judith. plis **Racab** meretricis accensa: q̄ in deū credidit salu-
tē inuēit. **Et** **Judith** (que si nō se ornasset vt adultero pla-
ceret pudiciā ⁊ patriā pdidisset) ait: spero q̄ si fuauero
christo fidem: suabo ⁊ castitatē: ⁊ flens deoq̄ se cōmēdāf
ducta est ad lupanar: sitq̄ conuersus magn⁹ luxuriosozū
ad locū. **Certāt** igit̄ inter se omnes q̄s p̄mus predā inuas-
dat. **At** illa manibus eleuatis ad celū pie orauit ad deū:
q̄ sicut virgo ad lupanar ducta fuerat: sic virgo eo iuuan-
te discederet. **Et** (vt sequit̄ in hec verba **Ambrosius**) vix
orationē cōpleuerat: ⁊ ecce vir quidā miles: viaz aī om-
nes arripuit: ⁊ ad virginē ait: **Queso** te xpi virgo: ne pa-
ueas: frater tuus huc veni animā tuā saluare: non pdere.
Salua ergo me vt ipse salueris. **Inuicē** igit̄ vestimēta mu-
temus: q̄ tua mihi ⁊ pueniūt mea tibi: tua vestis me xpi
faciet martyrē: sed mea te virginē cōseruabit. **Induere**
itaq̄ vestes meas ne te persecutor agnoscat: sumeq̄ in ca-
pite pileū qui crines abscondat. **Potent** enim erubescētes
exire qui lupanaria intrauerūt. **Et** quid plura? **Mutat**is

vestibus illa foras aufugit. **A**t illi qui foris stabat credentes militem exiisse: vnus ex eis qui videbat immodestior introiuit. **A**t vbi virum illic pro virgine vidit: sic dicere se cum cepit: **Q**uid deus est istud? puella ingressa vir videtur. **E**cce miles est factus ex virgine. **A**udiueram sed non credebam quod christus aquam mutasset in vinum: sed ecce mutauit et sescum. **I**taque iam hinc fugiamus ne desinamus esse quod fuimus. **N**unquid et ipse forte muratus sum: qui aliquid cerno quam credo. **I**taque facto clamore: miles cui pro bonitate quam fecerat corona aurea debebatur tanquam sceleris esset reus: est morti adiudicatus. **I**taque ductus ad locum supplicij: fertur illuc puellam quottius cucurrisse: et ambo simul certasse de morte. **N**am miles pro se talia allegabat: **E**go per sententiam sum iussus occidi: quare dum me sententia tenuit te absoluit. **A**t sancta puella quasi legibus esset edocta: talia militi dat responsa: **N**on ego te vadem mortis elegi: sed predam effugere pudoris optaui. **N**am et in me est lata sententia: que pro me: siue ob mei causam est contra te lata. **E**rgo moriar innocens: ne moriar sanguinis tui rea: sufficiunt membra morti: que non sufficiebant pudori. **E**go obprobrium declinaui: non martyrium tibi concessi. **Q**uid si tu preripis mortem mihi: non me redemisti: sed potius decepisti. **E**rgo subripere noli mihi beneficium quod dediisti. **S**ic ergo (inquit Ambrosius) de morte ambo cotenderunt: amboque vicerunt: quia ambo ad martyrium puenerunt: vt non sit eorum corona diuisa: sed aucta. **H**ec ille. **Q**uare conclusiue a doctoribus sanctis terminatum est: quod nos deum plus quam ceteros homines: et plus quam nosmetipsos amare obligamur. **E**t vltra hec proximi anima plus quam corpus nostrum. **A**ddunt et aliqui causam aliam que promptos nos semper ad martyrium habere debet: et maxime si clerici sumus ecclesiastice scilicet libertatis defensio: et ecclesie saluatio. **Q**uod ad primam certe causam spectat: qua dei honor et zelus ad nos teneat. **E**t sic pro ecclesiastice libertatis

Matheus defensione mortē subiisse **Matheū** ap̄lum legim⁹: eo q̄ vir
ginē quā sacro velamine xp̄o consecrauerat: regi irthaco
vt matrimonio copularetur p̄sentire noluit: secutusq; ma
gistrū suū qui ait: **Bon⁹** pastor dat animā suā p̄ ouibus
Thomas. suis. **Thomas** similē cantuariensis archiepiscop⁹: vt sue
ecclie iura defendere mortē forti animo subiuit.

**Qd nemo impudenter z sua virtute confidēs
nisi tractus a deo p̄sumat accedere ad martyri-**

Cauendū sup̄ omnia in vo- (um. **Ca. viij.**
lūrate martyriū (vt etiā supra tetigimus) ne qd
qd nostrū nō sit sed dei: ab illo vsurpātes: nob
ip̄s appropriare audeamus. Nō em̄ omnium

est martyrium: sed illoꝝ tantum qui xp̄i spiritu inflam
mati ad hoc agunt. Cognoscūtq; discrete se ad tormētoꝝ
z mortis tolleratiā nō nisi a dō dispositos eē. **Perpēditq;**
etiā sine ip̄o defecturos: atq; dicūt: **Quis** intrabit in san
tuariū tuū dñe ad p̄tēdas potētiās tuas: nisi tu ap̄ias?
Quis autē ap̄iet si tu claueris? **Ideo** p̄stebimur tibi in ti
more tuo: **Quia** nō in arcu meo sp̄abo: z gladius me⁹ nō
saluabit me: sed dulcedo tua z benedictio tua: z illumia
tio vultus tui. **Unde** ait **Maximus** in f̄mone martyrum:
Charitas hominis nō est a semetip̄o: sed salubiter dona
tur a xp̄o: quā xp̄s donauit martyribus suis. **Ideo** si quis
existimat se aliqd habē seu eē cū nihil sit: seip̄m seducit.

Cyprianus. **Et Cyprianus** de dñica oratiōe: **Nemo** suis virib⁹ fortis
est: sed de dei indulgētia z misericordia tutus est. **Non** er
go p̄sumptione eleuemur: ne nobis vt **Adonie** filio **Da**
uid ex agip̄h cōtigat: q̄ eleuabat dicēs: **Ego** regnabo: z
fecerat sibi currū z equites z qui quagita viros q̄ ante eū
currerēt: de quo nec meruit a patre **dauid** corripī: sed **Sal**
omone legitime substituto: regno **adonias** totalitē priua
tus est. **Petrus** similē cū int̄ alios ap̄los indiscrete elat
us diceret dño: **Et** si omnes scādalizati fuerint: ego nū
q̄ scādalizabor. **Illi** re euenit quod audire promeruit.
Amen dico tibi: anteq̄ gallus cantet: ter me negab. **Nō**

Petrus.

assumptio

ne et phariseum similiter damnauit dominus arrogans dicente: **Gratias tibi ago domine quod non sum sicut ceteri. Iustificauit** et humile publicanum: qui et pectus suam percutiens: oculos ad celum extollere non audebat. **Quare** in historijs ecclesiasticis scriptum habetur de quibusdam qui cum se impudentes et arroganter martyrio ingesserunt: ob eorum presumptionem patientie gratiam perdidit: ut nec primas minas sufferre possent: et sic cum fidei ignominia defecerunt. **Quis** enim ignorat quod natura hominum ex se fragilis est: concupiscibilis ac irascibilis: in eodem proposito non subsistens: maxime mutabilis. **Ideo** nullo in tempe de nobis sperare oportet. **Tunc** enim maxime vincimur: cum iam nos oppugnari non posse credimus. **Cuius** plurima in vitis patrum exempla habent. **Unde** et **Lactantius** diuinarum institutionum libro tertio se vidisse in bithynia presidem refert: gaudio mirabiliter elatum tamquam barbarorum gentem aliquam subiecisset: quod unus qui per biennium magna virtute martyrio resisterat: postremo cedere visus esset. **Quod** nos non nisi ex sui iam confidentia peruenisse credimus. **Quare** **Jacobus** apostolus spirituali nos voce docens et admonens ait: **Domine** datum optimum: et omne donum perfectum desursum et a deo est: quod est pater luminum illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum. **Non** ergo nobis boni quicquam arrogare debemus: sed illud ab omnipotenti deo cum timore ne per arrogantiā nobis auferat recipiamus: tunc enim magnalia omnia perficere poterimus. **Nec** desperabimus quod peccatores fuimus: sed lumine suo illuminati casto timore incedemus: sequemurque in hoc martyrium proposito sanctissimum christi martyrē **Bonifacium**: qui cum primus publicanus et peccator esset: et a deo illuminaretur: timoratus effectus: seipsum cognouit: et posse indulgentiam a christo domino suo suscipere perpendit. **Et** ut rem pandam: scelestus ille cum **Aglæes** vidua nobili romana: cuius rerum percurator erat contubernium perpetraverat. **Quare** conscientiam ambo commoti: ac peccati magnitudinem cernentes: decreuerunt hic penas prout possent conuenientes luere. **Lō**

Phariseus.

Lactantius.

Bonifacius.

Aglæes.

filium ergo inter se inierunt: vt ad requirendos martyres
Bonifacius mitteretur: si quo modo illis seruiens saluari
 mereretur: nec maius posse donuz a xpo recipere cogita-
 bat: q̄ q̄ illius nominis cōfessione: et sanguinis pprij effu-
 sione peccata sua lauaret: hac humilitate et hoc dei timo-
 re martyrum loca vbi cruciabantur quesuit: et lōgo itine-
 re tarsum ciuitatē cilitie perueniens: vbi christi martyres
 diuersis torquebantur supplicijs: ad illorū pcidēs pedes
 illos deosculabatur et vulnera: ac clamans dixit: **Certate**
 martyres christi: calcate diaboli: modicū pseuerate: par-
 uus quidem labor: sed multa requies: ineffabilis q̄ post-
 moduz leticia. **Ista** em̄ tormenta que p̄ diuinitatis amo-
 re patimini: t̄palia sūt: et quasi in momēto trāseūtia: post
 breuissima tēporis spacia ad perpetue felicitatis gaudia
 vos transmittēt. **Dic** frater queso: vnde verba hec melli-
 flua publicano bonifacio? **Quis** illa sibi docuit: nisi timor
 dñi et peccatorū suorū consciētia: ac debilitatis sue cogni-
 tio: humiliatio q̄ ad dñm: que aspiciens dñs spiramē de-
 dit illi patientie vt et martyriū morte etiā sua subire pos-
 set? **Unde** quid maius in iustorū laudibus scriptū est: q̄
 q̄ timebant dñm? **Scribitur** nāq̄ de **Judith** q̄ erat vidua
 in omnib⁹ famosissima: qm̄ timebat deū valde. **Ideo** ait
Salomon in prouerbij: Mulier timens deū ipsa lauda-
 bitur. **Et** de **Tobia** q̄ timorē dñi super omnia docebat fi-
 lium: dicebat em̄ multa bona habemus si timuerim⁹ deū.
Et **Josaphat** similiter cū constituisset iudices in cunctis
 ciuitatibus **Juda** precipiens eis inter alia: sit timor domi-
 ni vobiscū: et cū diligētia cuncta facite. **Honne** int̄ cetera
 quibus **Job** iustus singulariter cōmēdatur: est timor do-
 mini? **Unde** et ipse dixit: semper quasi tumentes fluct⁹
 sup me timui dñm. **Et** in laudē **Simeōis** iusti scribit **Lu-**
cas q̄ erat et timoratus spectans cōsolationem in israel.
Ideo in actibus apostolorum laudantur illi qui sepelie-
 runt **Stephanum** lapidatum a iudeis quoniam erāt viri
 timorati. **Et** post conuersionē **Pauli** in eodē libro ad il-

Judith.

Tobias.

Josaphat.

Job.

Simeon.

lius laudem scribitur: Ecce edificabatur ambulans in timore domini et consolatione spiritus sancti replebatur. Si milit et in hoc laudatus est Cornelius: ut eodem volumine scribitur: Vir autem quidam erat in Cesaria nomine Cornelius Centurio coortis que dicitur italice: religiosus et timens dominum cum omni familia sua. Et sic pro oppositum defectus timoris domini: causa est casus et peccati. Scriptum est enim in Genesi. Dixit Abraam ad Abimalech: Cogitavi mecum cum dicens: forsitan non est timor dei in loco isto: et inflat me. Cum omni ergo dei timore hanc tantam rem maritum nobiscum tractemus: dicamusque ad Jesum dominum nostrum: Confitebor tibi in timore tuo domine: dirigamque concitationes animi nostri ad rectum: ut sint iuncto currui similes: in quo recte moderando implevit suum rector officium: nec qualibet concite iterit offendet. Si autem aberraverit licet placide ac leuiter: per fragosa vestabitur: et vel in precipitia labetur: vel certe quod non est opus deseritur. Omnes ergo animi arrogantiam eradicemus a nobis. Auxilium a Jesu christo solo expetamus: cuius fidei testimonium deponitur sumus. Quonia tu domine deus virtus es salutis mee: sperabam aliquando in virtute mea: que tamen non erat virtus: et cum sic volui currere: ubi magis stare credebam ibi magis cecidi: factusque sum magis retro et non ante: et quod credebam consequi: longius elongavit a me. Non ergo gloriatur ante te stulta presumptio omnis carnis: sed miseri mei. Adiuua me: dirige gressos meos: ut nomen tuum in medio infidelium confiteri possim: da fortitudinem animi: ut que illi timent: excelsa et insuperabili mente dolorem mortemque calcare possim.

Cornelius.

Abraam.

Plus plus & omnia

De Gradibus martyrii. Ca. ix.

Gradus martyrii ex diuersis martyrum dispositionibus egregiusque illorum gestis connumerare possumus. Et primum martyrii gradum illorum

c iij

dicam⁹: qui infantes penitus et nihil noscentes: morte p
christi nomine patiuntur. Ut innocentes illi pueri p no
mine Iesu rege iudeorū mortē passi sunt: et pueri alij plu
res a martyribus secū ad martyriū deportati. **F**atui simi
liter si pro christi nomine occiderent: quia vt supra expli
cauimus vnum cum christo faciunt: in illisq; christus oc
ciscus esset) huius martyriū gradu martyres dici possunt.
Videtur et scdus martyriū gradus eoruz: qui mortem et si
possent sine christi offensione vitarent: potius tamen eli
gunt mori: q̄ sanctissimū illius nomen abnegare. **Q**uib⁹
certe christus in euangelio dixit: **S**i vos psecunt in vna
ciuitate fugite in aliam. **V**erum quia aliquādo compre
hensi fugere non possunt: mortē poti⁹ eligunt q̄ christuz
negare velint. **C**ontigit em̄ quotidie diuersissimis casib⁹
christianos ab infidelibus cogi: aut christū negandū: aut
ex hac vita migrandum: sic q̄ horū duorū alterū cogātur
eligere: et plures certe eligunt deo dilecto mori: q̄ nega
to viuere. **E**t hi huius seculi grad⁹ martyres dici possūt.
Quod genus martyriū debiliū proprie dicitur. **E**t vt ait **A**u
gustinus: non soluz mortē prius eligere q̄ christum nega
re debemus: sed etiā q̄ contra dei precepta quicq; perpe
tremus. **S**ic et **S**ufanna viriliter fecit. **S**ic et **E**leazar⁹ ille
de quo in machabeorū libro ij. scriptū habetur: q̄ mortē
potius elegerit q̄ contra legē carnes porcinas manduca
re. **E**t dixit ad dñm: **Q**uic qui habes sanctā scientiā mani
feste tu scis: qz cū a morte possem libarari: duos corpis
sustineo dolores: fm̄ animam vero ppter timorē tuum li
benter hec patior. **Q**uare pulchre ait **L**actātius: **H**is ca
uendū est vt iubentibus nos facere contra legē dei: ptra
q̄ iusticiā: nullis minis terreamnr: nullis supplicijs: q̄ mi
nus dei iussione iussioni hominis pferamus. **S**ed vnā fa
cto questionē de eo quod tporib⁹ nostris cōtingit. **C**apt⁹
fuit a saracenis pyrata quidā strenuus **P**etrus arolād⁹
ianuensis: qui ob scelera mortē merebat crudelē: data il
li fuit optio: q̄ vel xpm̄ negaret: et diuitias et bonores su

Sufanna.
Eleazarus.

Lactātius.

Petrus
arolādus

sciperet: qualia z alter maior in palatio soldani haberet:
vel mortē turpissimā subiret: vt scilicet medius ipse seca-
retur. Et ille sic secari magis q̄ xp̄m dñm deumq; suū ne-
gare elegit. Et quod plus est cū cretēsem quendā sibi cō-
pyratā z concapriū vite dulcedine allectū videret: mi-
rabilibus exhortationib⁹ ad mortē pro christi nomine su-
stinendā animauit: suaq; deinde eloquētia a carnificibus
impetrare curauit: vt prius illū q̄ se occiderēt. **Querim⁹**
ergo an hic seu quisquis alter: qui ob enormia scelera ca-
ptus: z vt narrauimus mortuus fuerit: christi martyr dici
debeat? **Quem** sine dubio doctorū sanctorū auctoritate
martyrem esse dicimus: z confessionē illam omnēq; huic
similē tante efficacitē asserunt: q̄ oēs alias supauerit cau-
sas. **Ad** qđ nos mire pl̄chroq; exēplo animauit **Lactan-**
tius institutionū suarū libro. iij. ex pulchra disputatio-
ne concludēs: Ita q; inquit cū semel p̄posita sint hominī
bona z mala: cōsiderare vnū quēq; secū decet: q̄to sati⁹
sit perpetuis bonis mala breuia pensare: q̄ p̄ breuib⁹ z
caudicis bonis mala perpetua sustinere. **Ita** sicut in hoc
seculo cū est p̄positū cū hoste certamē: prius laborādum
est vt sis postmodū in ocio: esuriēdū: sitiēdū: estus: fri-
gora p̄ferenda: humi quiescendū: vigilandū: periclitādū
est: vt saluis p̄gnorib⁹: z domo: z re familiari: z omnibus
pacis ac victorie bonis p̄fui possis: sinānt presens oci-
um malueris q̄ laborē: maluz tibi maximū facias necesse
est: preoccupabit em̄ aduersarius nō resistētē: vastabūtur
agri: diripiet domus: in predā vxor ac liberi venient: ip̄e
interficere aut capere. **Que** omnia ne accidāt presēs cō-
modū differendū est: vt maius longiusq; pariatur: omit-
tenda est presens voluptas: ne hostis opprimat. **Vigilan-**
dū. **Stationes** agende militares. **Expeditiones** obeūde:
fundēdus ad vltimū cruoz: omnia deniq; arma z graui-
ora patient: ferēde eq̄dē prompti⁹: q̄ nobis impator no-
ster de⁹ p̄mia laborib⁹ etna p̄stituit. **Quid** iocūdi⁹ x̄bis
istis dici potest? **Quid** propri⁹? **Quid** forti⁹ ad homies

Soldanus.

Lactantius.

huius mundi illecebras vincēdas? **N**ac certe ⁊ mel ex illi
us ore profluxit. **E**t vt de Nestore dixit Homer⁹ Του καί
απο γλωσσησ μελιτος γλυκιών ρέον αυδη **T**ertius
martyriū gradus est iam fortium ⁊ perfectorum: vt cū quis
mortem sine peccato aufugere posset: nec illam fugit: sed
Jacobus. magis expectat: vt horū princeps **Jacobus** fuit aposto-
Herodes. qui cū herodis persecutionē aufugere potuisset discede
re noluit: sed tantum spectauit quousq; ⁊ ipse captus: et
pro christi nomine interemptus fuit. **E**st et quartus mar-
tyriū grad⁹ omnium perfectissimus: ⁊ ad illos solos prinēs:
qui perfecta charitate a deo repleti: vt animosi milites cō-
fessionem nominis **I**esu christi sponte se ingesserunt: exem-
plo scilicet imperatoris sui qui pro redemptione nostra
passioni sponte se obtulit: vt **M**atthe⁹ de illo scripsit: qd di-
scipulis suis ait: **S**urgite eamus: tradēs se sponte in mani-
bus peccatorum: illis dans obuiam: ⁊ se illum esse quem
querebant respondens. **P**etr⁹ similiter volenti illū defē-
Andreas. dere: contradixit ⁊ cessare iussit. **U**nde **A**ndreas ad **E**ge-
am ait: **A**uctor humani generis pro restauratiōe nostra
hoc crucis patibulū nō inuitus sed spōte suscepit. **E**t cū
frater meus **P**etrus diceret: propitius esto tibi domine:
ne hoc fiat. **R**espōdit ei ⁊ dixit: **G**ade post me sathanas:
quia non sapiš que dei sunt. **I**deo dixit **P**aulus aposto-
lus: **T**radidit semetipsum hostiā ⁊ oblationē deo in odo-
rem suauitatis. **E**t petrus apostolus: tradidit autem iu-
dicanti se iniuste. **A**d cuius exēplū q̄ plurimi martyres
charitate **I**esu christi ardentis: sponte se martyrio pro il-
lius sanctissimi nominis confessione iniecerunt. **J**uxta il-
lud **P**etri: **C**hristus passus est pro nobis relinquens no-
bis exemplū vt sequamini vestigia eius. **Q**uid autē est
sequamini vestigia eius: nisi qd sicut ille pro redemptione
nostra fecit: sic nos pro illius sanctissimi nominis confes-
Hierony. sione: sicut robusti milites in hac tēporis necessitate patia-
mur. **N**am vt ait **H**ieronymus ad **E**liodorum seipsū of-
ferre deo proprie christianorum est ⁊ apistorum: qui to-
tum censum quem acceperant domino tradiderūt: ⁊ me

rentur audire sedebitis super duodecim solios iudi-
cātes duodecim tribus israel. Et pius doctor Anselmus
in eo libro cuius titulus est: cur deus homo. Nihil asperi-
us inquit et difficilius potest homo pati ad honorem dei
sponte et non ex debito: q̄ mortem. Et nequa q̄ magis se
homo potest dare deo: q̄ cum se morti tradat ad honorē
ipsius. Ideo venerabilis alius doctor beatus Thomas
de aquino in secunda parte secunde sue summe: questio-
ne sua. xxvij. Qd̄ aliquis inquit sponte ad martyrium se
offerat pertinet ad perfectionem charitatis. Quia chari-
tate perfecta succensus christi precursor Johānes bapti-
sta: non dubitavit herodez arguendū accēdere: pro quo
et caput sibi amputatus fuit. Hac eadem ductus Paulus
vas electionis teneri minime potuit a fratribus qn̄ hieru-
salem adiret: qm̄ ibi vt propheta Agabus predixerat al-
ligaturus erat. Quib⁹ ait: non soluz alligari parat⁹ sum: s̄
etiā mori p̄ nomie Jesu. Ignati⁹ similiter Johānis euā-
geliste discipulus et antiochie episcopus: cum diu p̄ pace
ecclesie exorasset: traiano imperatore de victoria orien-
talium redeunti: et christianis mortem mināti occurrir: et
libere se esse christianum asseruit: quem traian⁹ ferro vin-
ctum decē militibus tradidit: et romam duci precepit: tra-
dēdum ibidem bestijs deuoranduz. Hic (vt scripsit Euse-
bius in historijs ecclesiasticis: et Hieron. de viris illustrib⁹)
dū i via duceret veniretq̄ ad smyrnā vbi erat Polycarp⁹
scripsit ad Ephesios eplaz vnā: aliā ad magnesianos: ter-
tiā ad tragēses: quartā ad romanos: et inde exiēs scripsit
ad philadelphios: et ad smyrneos et pprie ad Polycarpū
cōmēdās illi antiochēse ecclesiaz. Ex epla aut̄ quā scripsit
ad romanos int̄ cetera h̄ dicit: a syria vsq̄ romā cū bestijs
ēra mariq̄ depugno: die atq̄ nocte p̄nex⁹ et colligat⁹: de
cē leopardis ad custodiā datis ducoz: q̄ ex bñficijs nr̄is
seuiores sūt: sed ego eorum nequitijs magis erudior. Q
bestie salutare que mihi parantur: quando emittentur:
quando eis licebit carnibus meis vesci: Inuitabo eas

Anselmus.

Thomas de
aquino.

Johes bap-
tista.

Paulus.

Ignatius.

Eusebius.

Hieron.

Polycarp⁹.

ad deuotionē meā. Et b̄precabor ne forte (vt in nō nul
lis fecerūt) timeāt cōtingere corpus meum. Quinimmo
z si cuctabunt: ego vim faciā. Ego dentib⁹ earū me inge
rā: date queso veniā. Ego noui qd mihi expediat: ignes:
cruces: bestie: dispersiones ossium: disceptationē omniū
membrozū z totius corporis: et omnia pene in me vnum
supplicia diaboli arte quesita cōstēt: dūmodo Iesū chri
stum merear adipisci. A cuius nominis inuocatiōe inter
tot z tanta tormenta nūq̄ cessauit. Ad quē cū traian⁹ du
os feroces leones mitti iuberet vt sic deuozaret q̄ nec illi
us remanerēt reliquie: dixit Ignati⁹: Frumentū chris
ti sum: bestiaz dentibus molar: vt panis mundus efficiar.
Cui cum nullā vim inferrēt: cepit Ignati⁹ illos ad se de
uozandū prouocare: qui occurrētes illum suffocauerūt:
nec eius carnē vllaten⁹ tetigerunt. O mira sāctissimi mar
tyris in christum charitas. O inexcogitabilis feruor: non
putabat hic martyria sibi sufficerere: nisi z vltro ipse se ex
poneret: z bestias ad se deuozandum prouocaret. Geo
rius similiter miles z nobilis z ex capodocia exortus: tē
pore diocletiani quo intra mensem. xviij. milia hominum
martyrio fuerunt coronati: sua omnia cū pauperibus ero
gasset abiecta militari veste: christianozū habitū se vesti
uit: atq; in medium infidelīū profiliens exclamauit: Om
nes dñj gentiū demonia: domin⁹ aut celos fecit: que post
multa tormenta capitis abscissione martyrium p̄sumauit.
Idem Sorgonius similiter z Dirotheus fecerunt: qui cum
martyrem quendā crudelibus et immamb⁹ supplicijs cru
ciari viderent: forti animo z constanti īperatori dixerūt:
Cur imperator sententiam in isto solo punis: que in nob
omnibus viget? Ut quid in illo crimen inducit: qd a no
bis omib⁹ p̄stet: hec nob fides: h̄ cult⁹: z vnanimis atq;
eadē sentētia? Qui ob hoc capti post multa tormēta: la
queo ap̄p̄si necati sunt. Quid de Adriano dicā: qui cum
in vrbe nicomedie Maximianus imperator: christianos
ad sacrificandum idolis cogere conaretur: et ille prior

Georgius.

Sorgonius.
Dirotheus.

Adrianus.

officiū militaris eēt: haberetq; sub custodia xxxiij. in chri-
sti cōfessione deprehensus: ab illis de fide edoctus: in me-
diū profliens ait: Anotate me cū istis quia ⁊ ego chri-
stianus sū. Et cū nullis verbis aut pmissionib⁹ impatoris
reduci potuisset: vna cū alijs quos vinc̄tos sub custodia
habuerat: duro martyrio coronatus fuit. Iuuenis scilicet
xxvij. annor: pulcherrim⁹ ⁊ delicatus valde. Quid etiā
de **A**daucto dicemus: qui cū beatus **F**elix presbyter ad
decollandū duceret: obui⁹ illi spōte ⁊ se xp̄ianū pfessus:
quare ⁊ cū illo pariter decollatus fuit. Idē ⁊ **A**ntonino
martyri cōtingit: q̄ cū se spōte xp̄ianū fateret: iubete vi-
rellio iudice capitali sentētia fuit dānatus. **C**lauculari⁹
similī cū xl. martyres in stagno frigidissimo positos cu-
stodiret: ⁊ triginta nouē de celo coronas ad illos descen-
dere vidisset: admirabat quare: nec alia alī aduenerat:
sed pprius ppendēs: nouit vnū aufugisse: stupefact⁹ er-
go tanta visōe: cepit intra cor suū cogitare ac dicere: q̄re
⁊ nō ego in illius fugitiui locū accedo vt ⁊ xl. que illi de-
bebat corona mihi adueniat: ⁊ subito vestimēta exuens
in stagnum p̄siliuit: clamās ac dicēs: xp̄ianus sū. Sed qd
amplius dicem⁹ de **P**astore ⁊ **I**usto fratrib⁹ quos supra
memorauim⁹? **N**ōne miraculū fuit: q̄ pueri sic spōte mar-
tyriū accederēt? **V**erum difficile esset q̄ nec possem: nec
necessariū puto omnes cōnumerare martyres: qui spon-
te antiquis p̄secutionib⁹ forti et virili animo martyrio se
inicerūt. **H**os solū placuit annotasse: vt cognoscam⁹ ar-
dentē ac perfectam charitatē plurimos dei milites posse
disse. Et vt nobilis illa puella **M**argareta ait: **C**hristus
p̄ me semetip̄m tradidit morti: ideo p̄ xp̄o mori nō dubi-
to. **U**nde ⁊ **E**ulalia virgo annor: circē xij. **E**x barcillo
na ciuitate hyspanie: cū erudiret in fide a **D**onato quo-
dam presbytero: qui pulle plures dixerat: q̄ xp̄m magis
fateretur q̄ negaret. **I**ntrouit interim **D**atian⁹ **B**arcillo
nam: sub quo ibidē prius **V**incētius ⁊ **V**alerius marty-
rio coronati fuerāt. **A**d cū audiuit **D**onat⁹ presbyt: p̄cul

Audactus.

Antonius.

Iustus.

Pastor.

Margareta

Eulalia.

a ciuitate secessit: **E**ulalia autem se in facieꝝ presidis obtulit dicens: **Q**uid ingrederis ciuitatem inimice dei excelsi? **Q**uid persequeris christianos: et niteris perdere uirgines dei? **D**ominus me docuit in ueritate sua: nec poteris seducere pueritiam meam. **C**ui datianus: **I**n fatula ante te crescas florez tue etatis perdere queris. **E**t cum nec uerbis: nec crudelibus tormentis a sanctissimo proposito seduci posset: sententia capitali datur. **Q**uomodo etiam se sponte martyrio obtulerit christi sponsa **K**atherina: supra memorauimus: quod de uirgine hac tam pulchra et puella nobilissima stupor mentibus inferatur: unde tanta charitas tantus ardo mentis illi incubuerit. **S**ed a christo sponte suo hic ardoris spiritus prouenit: prouenietque unicuique qui dilectione et amore illi coniungi optabit. **Q**uo christi amore ac dulcedine tractus christi signifer **F**ranciscus tribus vicibus ad infidelium partes ut illius sanctissimum nomen confiteretur iter est aggressus. **S**ed quid de **T**homa cantuariensi archiepiscopo dicam: qui ut imperatoris sui christi uestigia sequeretur: cum ad eum interficiendum milites regis armati uenirent: illis occurrens dixit: **E**cce ego? **S**ufficiat hunc narrasse. **S**ed tacere non possum de fratribus illis beati **F**rancisci charitate armati. **P**auci admodum sunt anni elapsi ut fere lxx. quod in hierosolyme partibus ad infideles illos cedula admonitionis fidei et declarationis prauae illorum legis tradiderunt: quo et interfecti et martyrii coronas susceperunt. **I**dem et tempore **F**rancisci patris eorum prius contigerat: quod quandoque ex suis fratribus charitate christi zelo successi: licentia a **F**rancisco (qui illos optime nouerat impetrata) uel potius suis exhortationibus missi: ad infideles per presertim nomine **I**esu christi accesserunt: quod cum in mareoebia ciuitate regis granate in hispania uiriliter fuissent professi: martyrii coronas suscipere ualuerunt. **A**hagnus igitur hic martyrii gradus imo maximus: nec maior in martyres testimonium repiri potest (ut omnes asserunt doctores) quam quis ad christi domini exemplar: semetipsum sponte pro illius nominis con-

Katherina.

Franciscus.

Thomas cantuariensis.

fectione hostiã deo viuẽtẽ offerat. Illo exhortãre ac di-
cente: Si q̄s vult venire post me abneget semetip̄m ⁊ tol-
lat crucẽ suã ⁊ sequat me. **Ad Hieronym⁹ ad Elbiaz ex-**
ponens ait: huius exhortationis hic s̄sus est. Nõ est de-
licata in deũ p̄fessio. Qui in me credũt debẽt sanguinez
suũ fundere: qui em̄ pdiderit animã suã in presenti: lucre
faciet eam in futuro. **Ad tñ nõ solũ in necessitate marty-**
riũ intelligẽdũ est: vt idẽ Hieronymus asserit: sed in om-
ni cõuersatione: ope: cogitatioẽ: s̄mone: negem⁹ nosmet-
ip̄os qui añ fuim⁹: ⁊ cõfiteamur eos q̄ in xp̄o renati sũt.

Hierony.

De p̄m̄is martyriũ ⁊ paradiso moameth. Ca. x.

Premia martyriũ miranda ⁊ iexcogitabilia a sã
ctis doctoribus p̄dicant. Et vt aliqua breuit
cõtigamus: donauit dñs militib⁹ suis oĩm pec-
catorũ et capitaliũ ⁊ minorũ plenã remissio-
nẽ: dicẽte Augustino: Falce martyriũ omnia refecant. Et
de ciuitate di: Quid preciosi⁹ q̄ mors martyriũ: pp̄t quã
delicta dimittũtur: ⁊ merita cumulant⁹: q̄re inẽ cetera p̄cio-
sior in p̄sp̄ctũ xp̄i mors martyriũ est. Hec vt ait Cyprian⁹
est delictorũ finis: piculi t̄min⁹: paciẽtie mḡra: dom⁹ vite:
dux salutis. Sic vt iniuriã faceret martyriũ (vt Augusti-
nus ip̄e attestat) q̄ p̄ illo oraret: Nã cũ optimũ certamen
certauerit xp̄i martyr: volueritq; p̄ dñi sui honore sãgui-
nẽ pp̄uũ effũdere: vt p̄ illi⁹ redẽptõẽ xp̄s p̄us effuderat:
audire mereret: qz illũ sic mereri vult dñs: Veni dilecte
mi: mũdau te ab oĩb⁹ sc̄li in q̄natiõib⁹: feci vt iã nlla am-
pli⁹ carnal illecebra possit te a me reuocare: nõ decliare
voluptas: nõ auaritia: nõ ipudicitia: nõ honoris aut pote-
statis pulsabit abitio. Nõ animi p̄urbatiões: nõ corpis p̄-
secutiões apli⁹ patieris. Sic q̄ tuo sãguisẽ mũd⁹: ⁊ pur⁹ ve-
ni ⁊ itra in gaudiũ dñi tui: mecũ letar: qz me firma itẽtiõẽ
seq̄ voluisti: nõ te mũd⁹ pp̄t me oblectauit: oĩa calcasti
vt mecũ eẽs. Veni q̄ qz vbi sũ ego: illic ⁊ te ministrũ meũ
eẽ volo: passiõẽ mearũ soci⁹ fuisi: q̄rez p̄solatiõẽ te p̄rici-
pẽ faciã: itra in gaudiũ s̄p̄itnũ: i domũ dñi di tui vbi sũt

Augustin⁹.

Cyprianus.

magna et inscrutabilia et mirabilia quorum non est numerus.
Ubi felicitas est immensa et felix eternitas: et beata trinitas:
et trinitatis unitas: et unitatis deitas: et deitatis beata visi-
sio ac omnimoda fruitio: que est gaudium domini dei tui. **N**am ut
sancti scribunt doctores: ad hanc admirabilem dei visionem in-
enarrabilis quedam consequitur dulcedo: que grece

latine fruitio dicitur. **N**am videns felix anima omni-
potentem deum: cum ipso viso deo per amorem intrinsecat: qui tam
te potentem amor existit quam amatum deum in amantem animam trans-
format: ut in humano aliquo grandi amore pertigit que quanto
magis ad se inuicem amant tanto uniformis in illis voluntas:
delectatioque ex coniuncta conversatione accrescit. **Q**uare ex
amato deo et amantem animam: deiformis una quedam et admi-
rabilis unio consequitur: illo dicente: qui manet in me et ego
in eo. **A**d quam unionem subsequitur et inextimabilem dulcedinem esse
necesse. **A**d veram enim eorum unionem: qui summo ad se inui-
cem amore complectuntur: summa surgit delectatio et volu-
ptas. **I**deo ex diuina eternaque visione: et admirabilem subse-
qui dulcedinem voluptatemque est necesse. **N**ec solum anime
hac tali felicitabuntur beatitudine: sed et corpora convenienti
modo felicitatem suscipiunt. **E**rant etenim beatorum corpora immor-
talia: incorruptibilia: et penitus impassibilia: subtilia de-
niq; et agilia: et plusquam modo sit sol splendida et refulgentia.
Non comedent ibi corporalis neque bibent: diuine scilicet visi-
onis ineffabili charitate repleti. **N**on nubent neque nubentur:
ut dixit dominus: sed erunt sicut angeli dei in celo. **N**ullum
erit ibi tibi desiderium. **N**ulla exardescet libido. **N**ulle de-
niq; passionis quales modo corporis patimur. **N**ullum ibi tibi
meum malum: quia summum possidebit bonum quod est semper vis-
ere faciem domini virtutum: que vita est et gaudium sempiternum. **Q**uod
gaudium super gaudium vincens omne gaudium quod martyribus et
alijs sanctis tuis preparasti: quoniam veniam et dabis mihi ut illo
fruar. **N**am vere ille degenerat: qui huiusmodi gaudij amore
non capit: qui temporalibus et caducis illud postergare cogit:
qui parus et turpibus voluptatibus illo preuat. **E**t vere illi se

lices qui pro illo fruendo: varia et innumera alacritas et gau-
denter pertulerunt tormenta: non detenti diuicijs: non capti
amore parentum: non uxorum: non liberorum: sed omnia sponte
postergantes illud consequi meruerunt. Quare huius des-
derio tractus apostolus Paulus: de presentis vite exilio
conquerens exclamabat: **D** infelix homo qui me liberabit
de corpore mortis huius. **T**uio ego: iam non ego: uiuit
autem in me Christus. **C**upio dissolui et esse cum Christo. **N**on
sunt condigne passionibus huius temporis ad futuram gloriam que
relabitur in nobis. **I**deo clamabat in spiritu **D**avid. **Q**
gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei: que dilecta tabernacu-
la tua domine uirtutum. **C**oncupiscat et defecit anima mea
in atria domini. **C**or meum et caro mea exultauerunt in deum ui-
uum: fuerunt mihi lacryme mee panes die ac nocte. **Q**uam-
do ueniam et apparebo ante faciem domini? **Q**uanta beatitudo pro
paruis magna recipere: eterna pro breuibus: pro morituris
semper uiuentia: et habere deum debitorem. **T**unc uere felices:
qui de hoc miseriarum pelago ad iocundissimum litus:
de hoc loco exilio ad celestem patriam: de hoc carcere tene-
broso ad palatium uite eterne perueniunt. **T**unc uere beati
qui brauium illud perpetue glorie quod per multas tribula-
tiones quesierunt: felici iocunditate adepti letabuntur in per-
petuum. **T**erque quaterque beati: qui malorum omnium exuti: securi iam
de sua inaccessibili gloria ad regnum decoris peruenire meru-
erunt. **R**egnum eternum / regnum omnium seculorum / ubi gaudium in-
finitum: leticia sine tristitia: salus sine dolore: quies sine la-
bore: lux sine tenebris: uita sine morte: omne bonum sine omni
malo: et illud summum ac infinitum: quod nec oculus uidit: nec au-
ris audiuit: nec in cor hominis mortalis ascendit. **H**ec christiani
permittunt: hec est illorum summa felicitas: hic paradysus: et
non qualis ab infidelibus creditur: ubi omnis et carnis et sanguinis con-
cupiscentia pingit: ut talis se. **A**moeth pseudo prophetam
describeret: qualis sibi parari optabat. **N**am ibi carnum et om-
nium generum fructuum esum: ubi lactis uini et mellis riuulos: et aquarum
splendentium cursum: ubi pulcherrimarum mulierum et uirginum am-

Paulus.

David.

Exordium in uanitate

plexus et luxus in quibus summa eius paradisi consistit: secta-
toribus suis permittit. Nam in ea disputatio: quam cum qua-
tuor iudeorum principibus habuit (quam moameth doctrina inscri-
bitur) habetur quod cum illi prefati iudeorum principes de loco
paradisi interrogassent: in hec verba respondit: **Paradi-**
si namque solum aureum smaragdis et hyacinthis crebro imposi-
tis distinctum: omni fructifera constitutum arboribus: decurrentibus
per amena fluentibus: quarum alia quidem lac: alia mel album: alia
vinum purissimum fundunt: dies eius mille annorum: annus
quadragintamillium annorum. Et in eius principali volumine
quod Arabice Alchozan dicitur: latine collectio preceptorum inter-
pretatur lxxxvij. ca. in hec verba de paradiso loquitur: De-
us credentibus et beneficientibus dat honorem et orna-
tum atque mercedem maximam: paradisum videlicet: et le-
ctisternia serica: ubi nec solis feruorem seu frigus sentietur:
sed arborum sibi suos fructus collecturis inclinantium illic ha-
bituris. Et ibidem cum vasis vitreis et argenteis optime com-
positionis illis potus velut zinziber saporifer: ex fonte zel-
zebil administrabitur. Aderunt et iuvenes: velut margari-
te speciosi: omniumque diuitiarum et honorum copia. Vestes que-
dem sericas et decuratas illi iuvenes induent: torques ar-
genteos in brachijs ferentes. Vinum quoque benedictum illic
deo dante sufficit: huiusmodi quidem mercedes ob actus
vestros gratos et comedabiles accipietis. Et in prefata dis-
putatione seu doctrina ad predicta subsequitur: Omni-
siquidem colore vestientur preter nigrum. Et parum infra subdit:
Perfecti omnes in statura quidem Ade: in forma vero Iesu
christi nunquam incrementum aut detrimentum aliquod patientes.
Et parum infra sequitur: Primum quidem ingressis descendendum
ponitur iecur piscis albebbuth. Ubi que ultra mirari pos-
sis delectabilis. Succedunt fructus arborum: potusque desu-
entis paradisi: deinde quicquid affectarint presto erit. Et
infra de superfluitatibus quas non egerendas esse voluit:
subdit: Si quid tamen supfluit: id per sudorem exit: odorem mu-
sci fragrantem. Et consequenter paradisi sui felicitates infra

subsequitur dicens: Si vllū oblectamēti gen^o deesset: bea-
tudo minime plena esset: frustra ergo delectie adessent si
voluptas deesset. Quinimo quasunq; et quomodo cū-
q; volūt habent. Et qualis: et vbi: et quando: et q̄tum: et q̄ti-
ens volunt. Omnia ad libitū sine moza et difficultate. Ita
quidē q̄ quas hic vxores habuerūt fideles: habebūt et il-
lic. **L**etere cōcubine erunt. **A**ncillaz vero non erit nume-
rus. Et idē in Alchoran. xvij. ca. cōfirmat dicēs q̄ erunt
habētes mulieres oculis clarissimis et imensis velut oua
nūq; illos nisi ad maritos suos erecturas. **S**imiliter. lxxij.
dicti volumis ait: **A**derūt etiā vrgines oculū immēsis atq;
pulchris. Et infra in eodē capitulo. **V**irgines inquit coe-
queuas maritos suos maxie diligētes habebūt. Et. lxxvi.
ca. ait: **I**llic q̄dē credētes accubabūt tapetis sericis stra-
mētisq; purpureis omib; q; sibi dilectis ppetuo potient:
ducētq; puellas formosissimas: vt hyacinthos et margarite:
ab hoib; atq; diabolū nūq; deuirginatas: nec mēstruatas.
Et infra eodē capitulo. **I**llic quidē erūt mulieres optie
et speciosissime: in vmbra culū sedētes: cū oclorū albugine
cādidissima: pupillisq; nigerrimis in virore splēdido iacē-
tes: ab hominibus atq; diabolis intacte. **H**ec ille diuersis
in capitulis vt vidisti: et alijs plib; paradisu suū re pmit-
tit. **H**āc suā esse felicitatē optabat: vt et alij quidā here-
tici ante eū optauerūt: p quo ignē illi et ipse et sectatores
sui psequerent eternū. **Q**uod ex eo scribere curauī: vt p ei^o in-
eptias veritas ip̄a magis clariozq; lucefceret. **N**emo enī
sic parū mente eleuari poterit: qū hui^o diabolici viri astu-
tias parit et ineptias facillime cognoscere possit. **C**ogita-
bat etenī iste q̄ facillit homies secū seduceret: si credētib;
sibi et legē suantib; illa pmitteret q̄bus carnales homies
maxie delectant. **Q**ua in re vt hūioi deliramēta suadere
posset curauit sūma itētiō: ne xp̄s de^o aut di fili^o credret.
Ibo ij. ca. **A**lcho. **A**fferūt inq̄t vniūsitatis creatorē celi:
trezq; regē: cui^o pceptū oīa pficit: cui cūcta subijciūt: filiū
sūp̄fisse: q̄b; neq; q̄ ditas p̄fōat. **E**t cxx. ca. dicti volumis

inquit: **C**ōstāter dic illis deū vnū esse necessariū oīb⁹: et in
corporeū: qui nec genuit nec est generat⁹: nec habz quic⁹
q̄ sibi simile. **E**t vt tali farmacho incautos facili⁹ occide
re posset: dulca liniuit melle venenū. **P**arrās p̄ clara que
dā et excelsa de christo: quibus misereri illecti sequaces:
letale haustū facilius deglutirēt. **A**ffirmat itaq; q; domi
nus noster **I**esus christ⁹ filius est **M**arie virginis: omniū
mulierū optime: genit⁹ sine patre. **Q**uare in vj. ca. **A**lcho
ran **A**ngelos ad **M**ariā sic loquētes iducit: **O** maria om
nibus viris et mulierib⁹ splēdidior: et mūdiōr atq; lotior:
soli deo p̄seueranter studens: ipsum cuz humilib⁹ genua
q; deo flectentib⁹ adora. **O** maria tibi summi nūcū gau
diū cū verbo dei: cuius nomen est x̄ps **I**esus: qui est faci
es omniū gentiū: in hoc seculo q; futuro cōueniēs: p̄sens
sapiēs: vir optimus: ab vniuersitatis creatore mittit. **R**e
spondit illa: **O** deus cū virū nō tetigi: filiū quō cōcipiā.
Inquiūt angeli: deo nihil occurrit impossibile. **O**mnia p
ut vult opat: cui⁹ mandatū omne suū placere pficit. **I**pse
q; filiū tuū cū diuina virtute venientē: libz legifex: oīsq;
magisterij pitiam et testamentū ac euāgelij mandatū q;
filijs isrl' edocebit. **I**lle nanq; formas volatiliū: luteis a
se cōpositis insusufflans: volatile faciet. **L**ecos et mutos
curabit: morphematicos atq; leprosos emū dabit: mortu
os creatore cooperante viuificabit: qcquid cōmestui: qd
ve dispositioni deputatū sit propalabit: que cuncta a cre
dentibus in deū miracula censent. **V**etus testamentū cō
firmabit. **Q**uedā tamē prius phibita licitis ānumerabit:
seq; cum diuina virtute potentia q; venisse patefaciet: in
quies: **T**imentes deū me sequamini: de⁹ em̄ mei vestriq;
dominus: quē adorantes recto procedetis tramite. **H**ec
ille. **E**t xiiij caplo ait: **D**eus **I**esu **M**arie filio tribuit ani
mam mundā atq; benedictā: qua iuuenes et infantulos
affatus est: et formis volatiliū luteis a se factis insufflās
volatū prebuit. **L**ecū natū atq; leprosum curauit: mortu
os resuscitauit: qui itē libz et sapientiā: necnō euāgelij

Alii et contra nos fortissime insultat antiquus hostis et sub spe pietatis: hanc si acceperim? via relinquenda suade conatur: locat aut oculos nostros prementem senem: ostendit matrem: quod laboribus nostris sustentat: vel sustentari sperat: quod spe et amore nostri iocundum de viuit: et morte nostra nimium cruciandos declarat. Proposuit et uxorem impudice tractanda: dulces filios alio in latere collocat: quos diuina lex educare et sustentare precipit. Et sic Christus in pectore nostro callidus aduersarius occidere conatur. Sed illum fortissime superabimus: quoniam nos pro nomine Iesu non nostri passuros esse: non patri: non uxori: non filiis: recordabimur: ne illo quod premitur est infinitum et eternum nos ipsos indignos reddamus. **U**n pulcherrime Hieronymus ad Eliodoro ait: Licet paruo collo pedeat nepos: licet sparso crine et scissis vestibus vera quibus nutrit mater ostentet: licet in limine pater iaceat: per calcatum perge patrem: sicis oculis ad vexillum crucis euola: pietatis est genus in hac re esse crudelem: veniet postea dies: quo victor reuertaris in patriam: quo hierosolymam celestem vir fortis coronatus icedas. Et infra subdit: At scriptura precipit parentibus obsequendum: sed quod cumque eos supra Christum amat perdit animam suam. Et subdit: Domino passuro timide consulens Petrus scandalum fuit. Paulus retinentibus fratribus ne hierosolymam pergeret respondit: Quid facitis plorantes et turbantes cor meum? Ego enim non solum ligari: sed et mori in hierosolyma paratus sum pro nomine domini Iesu Christi. Aries iste pietatis quo fides quatitur euangelij mucrone recidendus est. Mater mea et fratres mei hi sunt quicumque faciunt uoluntatem patris mei qui in celis est. Si credunt Christo: faueant mihi pro eius nomine pugnaturus. Si non credunt: mortui sepeliant mortuos suos. Hec Hieronymus. Qui ulterius probat: non solum hec pro martyrio (ut ipse ait) fienda: sed contemptu seculi fortiter prosequenda. Nec in hoc sancto proposito urgente causa cogitandum est de uxore: aut de filiis quos sui martyris meritis non relictus est dominus. **U**n Gregorius in fine libri sancti dialogorum ait: Dubium Petre non est quod contra valeat

Hierony.

Gregorius.

et testamentū docuit. **Et. v. ca.** Nō solū animam meā Je-
su christo mūdā: s̄ suā ppriam deū tribuisse enarrat. **Aut**
it em̄ deus vt ille inquit x̄po **M**arie filio animā nostram
p̄pe p̄ferentes vim atq; virtutē p̄ ceteris p̄buimus. **Et sic**
per hūc modū licet **M**oȳsi legē et x̄pi euāgelium laudet:
neutrā tamē p̄firmare voluit: sed cōtradictorio quodam
modo ppriā inducēs vtrāq; destruere conat⁹ est. **Et pe-**
nas nō sibi credētib⁹ inferni et tormētōrū qualia sibi adin-
uenire libuit p̄minat. **C**redentib⁹ paradīsū vt vidisti re-
p̄mittit. **I**n quo paradīso et **J**esum et **M**ariam matrē po-
nere nō dubitauit. **N**am xxxiiij. ca. **A**lchoran inducit de-
um in hec verba loquētē: **F**iliū itē **M**arie simul et ip̄am
hominibus miraculū faciētēs: ipsis locum bonū et aquis
amenū habitandū p̄buimus. **N**egatq; etiā cū aliqb⁹ an-
tiquis hereticis et manicheo maxime mortuū **J**esū x̄pm
fuisse: vt xij. ca. dicti voluminis p̄tra iudeos inuehēs ait:
Un̄ **M**arie blasphemā et imoderatā p̄tuliā inferunt:
seq; x̄pm **M**arie filiū dei nūciū peremisse perhibēt: s̄ ne-
quāq; eum: immo sui similit̄ suspēdentes interfecerūt: p̄fitē-
tes etiā se sue cedis auctores: cordibus suis nō minimāz
ambiguitatē ingerūt: sed eū nullatenus interfecerūt qz:
de⁹ incōprehēnsibilis et sapiēs: eū ad se transmigrare fecit.
In quē viri legū veraciter ante mortē scilicet x̄pi credēt
et eoz seculo futuro testis a stabit ille. **H**ec in **A**lchoran
p̄fato capitulo. **A**mplius et diē iudicij futurū asserit: et
deum solū iudicaturū videlicet et nō x̄pm: sed ad sonitū
buccine angeli mortis **J**esum x̄pm vna simul cū angel:
demonib⁹: et alijs omnib⁹ viuētibus creaturis: deo solo
creatore sup̄stite moriturū: resurrecturūq; deū cū omni-
bus alijs. **A**d quē x̄piani accedent suppliciter exorantes: vt
p̄ se ad deū int̄cedere velit. **U**n̄ in ea disputatiōe seu do-
ctrina quā supra nominauim⁹ in hec verba de x̄pianis scri-
bitur: **C**onuersi ad christū dicent: **J**esu christe spirit⁹/ver-
bum et virtus dei / moueat te pietas tua et intercede pro
nobis: tunc dicet eis **J**esus: **Q**uod a me petitis ipsi amisi
d iij

stis. **D**issus quidē fui vobis in virtute dei: et verbo veri-
tatis: vos autē aberrastis: et me plusquā ego p̄dicauerim vo-
bis deū v̄m fecistis: hoc itaq; b̄ficiū meū amisistis. **H**ec
ille. **Q**ui his et h̄m̄oi ineptijs et blasphemijs **A**lchoran su-
um totalit̄ venenauit. **E**t licet aliq; de xp̄o vera asserat:
plura t̄n̄ falsa et ridicula interserit. **N**ec vllā baptismi: aut
penitentiae: aut sacrificij: aut alterius salutaris sacramēti
mentionē facit: q; nullus prior hereticus fecit. **O**b qd̄ po-
tius infidelis et ethnicus dici cōuenit q̄ hereticus. **N**am
hec heresis: siue infidelitas p̄mo p̄ Arriuz seminata fuit: q;
licet **J**esū xp̄m deū negaret: et creaturā esse assereret: alia
tamen eccl̄ie sacramēta: seu cerimonias obfuaabat. **S**ecū-
do p̄ istū **A**boameth p̄ucta: qui xp̄m deū: aut dei filium
negat: omniaq; sacramenta abiicit. **U**ltimo p̄ antex̄pm:
qui nō modo illū deū v̄l dei filiū negabit: sed nec etiā bo-
nū hominē fuisse asserēdo ex toto cōplebit. **N**ā q; hec ex
demonē infidelitas manifeste processerit: ex ipsius demonis
verbis que hic ad litterā libro suo inseruit clarissime
monstrari p̄t. **A**it em̄ **A**ugustinus xvij. de ciuitate dei.
Porphyrū p̄m postq; a xp̄ianitate misabili apostota-
uit in libris quos contra christianos edidit retulisse: q;
oracula deorum consuluerit: et de christo quid esset inter-
rogauerit. **R**esponsum vero a demonib; fuisse: q; xp̄s bo-
nus quidē vir fucrit: sed discipulos eius grauit̄ peccas-
se: qui ei diuinitatē ascribētes: rē quā ipse de se nō dire-
rat confinxissent. **Q**ue sentētia plib; in locis: et eisdem se-
re **X**b̄is in suo **A**lchorano reperitur. **C**urauit itaq; sup̄ om-
nia demon: ne diuinitas que maxime saluat homines in
ipso crederet: vt plene **A**ugustinus xvij. et xix. libro de ci-
uitate dei: et libro p̄mo de consensu euāgelistarū ostendit.
Ex quibus libris si diligēt̄ inspexeris: manifeste recollig-
es demonē eo tpe tēptasse: aut hoc p̄ficere machinatum
fuisse: ne scilicet xp̄s ip̄e aut de; aut ver; dei fili; crederet.

Que refutatiōes argumētorum q̄ cōtra hu-
ius t̄pis martirium fieri solent. **C**a. xi.
Quonia aliq; martirij opa mēte p̄prehēdere nō

Aboameth.
Antex̄pm.

Augustinus.
Porphyrus.

valētes inutilē ip̄m hodiernis tporibus friuolis aliq̄bus
d̄bis mōstrat: ⁊ quartū maxīe gradū (quē vt oīm p̄fectis
simū: minus illi cape possūt) impūgnare conant: decreui-
mus ne q̄s scrupul⁹ illū inatis mētib⁹ obstare possit clarissi-
me ostēdere: martyriū hoc tpe maxime necessariū eē. **Et**
q̄ ad illud bona: ⁊ specialius ad quartū ipsius gradū me-
rito p̄sequatur: vt nō inutilē vt illi dicūt: quod supremus
est putent mōstrare. **¶** Aiunt em̄ ex eo martyriū tps nō esse:
q̄ nulla est cōtra xp̄ianos p̄secutio quo tpe et nō alio xp̄i
martyres testimoniū deposuerūt. **¶** Similit̄ spōte ad infi-
deles accedere: ⁊ vltro se in agone p̄ certamine offerre:
nisi agonis fructū vberimū videat viro sancto nō cōue-
nit. **¶** Sic Paulus ap̄s sapiēter se in damasco ciuitate peri-
culo abstulit: q̄n̄ lucrū ex suo agone minimū vel nullum
deuenire p̄sperit. **¶** Et cū apud ephesū lucrū q̄ plurimum
esse cognouerit: vltro se pericul⁹ offerre nō dubitauit. **¶** At
nūc qualē ex hac tua spōtanea cōfessiōe posse fructuz p̄-
uenire discernis: cū p̄fidissimi illi ac ceci: q̄n̄ te occiderit
vix vltra canē se occidisse putabūt: a suis p̄cipue sp̄iali-
bus moniti: q̄ para disus ill⁹ ⁊ oīm cōcedat peccatorū re-
missio: qui centū ad min⁹ ex christianis necauerint: **¶** Pre-
terea ex alio multiplici quis videtur ad huiusmodi spō-
taneam confessionem accedere: cum nulla ad proximum
predicatio: seu charitativa precedat instructio. **¶** Non enī
alicui christiano: vel minimum quicq̄s contra illozum in-
fidelium legem loqui permittitur: tunc enī aut statim in-
terficiunt: aut christum quisquis fuerit ille negare cogi-
tur. **¶** Et huiusmodi predicatio apostoloruz ac aliorū mar-
tyrum antiquorū principalis extitit causa. **¶** Amplius non
ad martyrium viri illi accedere: sed ad mortem certam se
videntur exponere: cum vt diximus sciant ex certo q̄ cuz
quid etiam paruum contra illozum legem predixerint:
christum vel negare cogunt: vel ineuitabili morte ple-
ctuntur: quod nō solum christianozum doctozes: sed an-
tiquozum philosophozum clamauerunt meliores.

Et si ad hec in exemplū antiquos martyres ducis: quoz
multitudo ingens et qui perfectiores sunt putati: sponte
martyrio se dederunt. **R**eplicant hi: hoc illo tempore le-
gitime fieri potuisse: qm̄ sciebant martyres illi: christi-
anos quotidie et vbiq; disquiri: et si vno die celari conti-
gisset alio possent in die reperiri. **I**deo vt iā martyrio di-
cati: causa aliqua etiā parua impellente: se sponte offer-
re non dubitabant: vt vel pximi alicui⁹ misericordia mo-
ti: q; ppter fidem illum torqueri cōtingeret. **E**t eiusdē ip-
si se fidei et pfessionis christianos cognoscerent: et ipsum
lacerari et se quiescere viderent: cōpunctione ducti in eā
sententiā se inferre nō recusabant: vt supra de **S**orgonio
scripsimus et **D**irotheo. **S**eu christi cōtumelias alij ferre
nō valentes zelo ducti: vt blasphemantes illos pro posse
in: reparent: periculis et martyrio se fortiter inferebāt: vt
Katherina: **G**eorgius et plures alij fuere. **S**ed nūc vt il-
li loquit: nō sunt hīoi psecutiones: nō querunt christia-
ni vt negare christū compellant: sed inter ipsos infideles
cōuersant plures q; pacifice et iocunde cum familijs suis
viuūt. **Q**uare cōcludentes hi dicere cōsueuerūt: **V**ive et
sta in domo tua q̄stum tibi pmittit deus: sectare iusticiam
et cetera opera misericordie: cōsolare patrē et matrē q; te
genuerunt. **N**utri in lege christi filios si habes: et vxorē;
nec te istis supstitionibus implica. **C**lericus es secularis:
opare religiose: rege vt bonus pastor ecclesiā tuā: et mar-
tyriū grande subibis. **S**i vero religiosum sub regule pfes-
sione te esse contingat magnū certe martyriuz depones:
si paupertatē quā es pfessus simplici corde amabis: si ca-
stum in omnibus te exhibebis: si obediētā iocūde et cuz
facilitate portabis: hec te martyre faciēt: hec te ferent ad
astra: hec tibi coronas purpureas geminabūt: quas dan-
das tpe psecutiōis martyrib⁹ suis doctores nri pdicunt.
Et sic hīoi ac similib⁹ verbis: rem sāctissimā et tpe isto ne-
cessariā: deo q; maxie acceptabilē pfudisse credūt. **Q**ue
vt friuola nec alicui⁹ pōderis clare cognoscas: reuocādū

Sorgonius
Dirotheus.

Katherina.
Georgius.

est ad memoriã q̄ supra tetigim⁹: q̄ x̄ps p̄mo eccliam dei
suo s̄guine acq̄sivit vt ait **Paul⁹** in actib⁹ ap̄loꝝ: loq̄ns
in **Aleto** ad maiores natu ecclie ephesi. **Et** ad illi⁹ imi-
tationē q̄ sanguine martyꝝ maxie aucta ⁊ sust̄tata fue-
rit vt certa nos docuit experientia. **Et** **Lactatius** pluri-
bus in locis has cōtrarietates ⁊ bella xp̄iane virtuti ⁊ ex-
ercitio plurimū cōueniētia esse demōstrat. **Et** manifesta
interim videamus exempla: q̄ data ecclesijs vndiq̄ pace
in pluribus ociuz ⁊ inertia successit: ⁊ ad hoc vsq̄ pueni-
mus: q̄ infideles succreuerint ⁊ maximā mundi p̄tē occu-
pauerint: pereat quotidie fides: hoc est credentiū nume-
rus: nec est qui velit succurrere. **Nolūt** armis p̄ncipes se-
culares: nolūt alij charitate bellare. **Nolum⁹** p̄sare q̄ si-
cut martyꝝ potissimū s̄guine fides n̄ra creuerit auctaq̄
fuerit ⁊ sust̄tata: q̄ simili ratiōe nūc deficiēs reparari pos-
set. **Sed** arguūt: martyꝝ t̄pus nō esse: cū nulla sit p̄secu-
tio: quā nos tamē maxiaz eē ostēdem⁹: p̄iculosozemq̄ q̄
vsq̄ ad horū infideliū t̄pa antiquitus fuerit. **Hec** mōstra-
re difficile putam⁹. **Tribus** etenim modis p̄secutiōes in
xp̄ianos ab infidelib⁹ fieri posse deprēdim⁹. **Aut** em̄ p̄se-
cutio illa corp̄is dominiū solū q̄rit: aut solā anime victo-
riā: aut aīam p̄fidie sue: vna cū corpe totalit̄ s̄bigere in-
tendit. **Et** licet infidelib⁹ q̄ maximā nūc orbis p̄tē possi-
dent: animas xp̄ianozū et corpora ad eoz infidelitatē vt
plurimū cōducere querant: his tñ trib⁹ vijs p̄seq̄ p̄posse
nō cessant. **Tūc** ei solū xp̄ianozū corpa p̄sequunt̄: qñ illos
gladio ⁊ potētia subiger̄ conāt̄. **Hec** religionē attēdētes
dūmō p̄ tūc tributū capiāt ⁊ t̄palit̄ dñent̄: religionē sua
viuere p̄mittūt vt **Armenia** maior ⁊ minor ab infidelib⁹ s̄b
acte tributū soluūt: ⁊ cerimōias ac religionē suā ille de-
gētes xp̄iano saltē noīe obsuāt. **At** in **Europe** p̄tib⁹ ne-
dū q̄ religionē n̄ra xp̄ianos viuere p̄mittāt: verū subacta
vrbe illoꝝ claudunt ecclias: nec publice aliqd̄ celebrare
patiūt vt testis ē **grecia** ⁊ **datia** q̄ illoꝝ potestati s̄bdunt̄
Et vt magna ps̄ asie et africe ostēdit: nulla eoz dñio sub

Lactatius.

p. 263 d. 10

igitur ciuitas: quādo pauco in tpe tota fīdelis fiat. **Q**ue
psecutio antiquit⁹ nō fuit cū omīs fere mūdus ditiōi ro-
mane subditus esset: quo in tpe mirabilē martyrio fides
nra creuit. **N**isi hoc gothorū tpe ⁊ vādoloꝝ etiā fuisse
dicamus. **I**nstat ⁊ cōtra solā animā psecutio: qñ illā infī-
deles occidere: hoc est: ad eoz p̄fidiā viuēte corpore cō-
ducere satagūt: que psecutio sola p̄tra xp̄ianos antiq̄stē
poribus fuit: ⁊ q̄to magis inualescebat (vt ait **L**actāti⁹)
tanto maior credētū numer⁹ resultabat. **S**ed hoc in tpe
fortissime nos psequit: vt nō solū dulcib⁹ illecebris: ⁊ lar-
ga licētia (qual nec inf̄ romanos gētiles fuit) s̄bditos sibi
xp̄ianos v̄ suos pessimi infideles seducant sed a remotis
xp̄ianoꝝ p̄tib⁹: plures quos fortissimos credidissē ph̄do-
lor aliqñ traxerūt: vt corpis v̄ oluptatib⁹ illecti: ad illos
accedētes: xp̄m suū dñm negare nō formidēt: quorūdieq̄
aliꝝ negēt: ⁊ illoꝝ legi ingrati se s̄bditos p̄fitent. **P**agna-
est hec psecutio: nec ob maiorē ad heremū **P**aul⁹ here-
mita p̄mus aufugit. **E**st nanq̄ p̄na ad voluptates omnes
homīs natura: que nisi virtutibus alijs: ⁊ fidē firma solide-
tur: labit ⁊ discurrit: vt id clarissimi poete verū videatur
dicentis: q̄ nisi quecunq̄ maria vi teneant: **I**n pei⁹ ruere
ac retro sub lasa referri. **N**ō alter q̄ qui aduerso vix flu-
mine lembū **R**emigijs subijt: si brachia forte relaxat. **A**t-
q̄ illū in preceps prono rapit alpheus amni. **I**deo talia
Amoameth subtilit̄ cōsiderā: scripsit in **A**lchoran. ca. xiiij.
Grauioris hostilitatis ⁊ inuestatiōis iudei sēp̄ erga vos.
Amicitiē dō maioris xp̄iani repiunt: xp̄ianoꝝ etenī sacer-
dotes ⁊ p̄sules nō indignātes p̄sumptuose: cū verbū sup̄
pphetā p̄positū audiūt: veritatiq̄ cognoscunt: lachry-
mant ⁊ dicūt: **D**e⁹ nos cū illis bonis homīb⁹: credētes
nos illis associatur: sume speram⁹. **H**ec ille. **S**tatutis si-
milē ⁊ cōstitutionib⁹ suis alas n̄fas occidere curāt: statu-
entes q̄ si q̄s xp̄ianus creditores xp̄ianos sub eoz domi-
nio v̄ alibi habeat: ⁊ xp̄z negās se p̄fidi lege subdat: om-
ne illi debitū remittat. **E**t sic vnū ego (nōdū p̄terit ān⁹)

Paulus p̄ri
m⁹ heremi.

Virgili⁹ ge-
orgicoꝝ. ij.

noui: quē nobilis certe animi putasses: et ob aliquale cre-
ditū: xpm dñm et deū suū abnegare nō timuit. **E**t vt sce-
lus adderet supra scelus filiū ppriūz simili negare coe-
git. Tertio modo cōtra aiām et corpus psecutionē nobis
inferūt infideles: quā ab illis xpianoz corpa captiuantur:
et anime miserabiliter mori cogunt. **Q**uod licet ancill et eo-
rū suis discretionē fruētib⁹ multotiēs cōtingat: plurimū
tñ in pueris xpianis captiuis firma intētiōe carētib⁹ eue-
nire psucit: qui cū bellis capti: et iure gentiū sui effecti:
xpm (quia in infidelitate nutriti) acite negare coguntur.
Quare et saracenoꝝ soldanis singulo fere anno ingētem
xpianoz pueroꝝ multitudinē: qui in circuitu Eurini ma-
ris et paludis meothidos plurimū vendunt: precio emit:
illosq; in sua nutriēs infidelitate: corpa nō solū possidet:
sed animas captiuat. **E**t quia difficile ac piculosū eēt ar-
gentū a lōginquis ptribus ibidē portare: heu scelus horrē-
dū: a xpianis mercatorib⁹: vt aliqd inde lucrent: et tāti sce-
leris pncipes fiāt pciū vēdētib⁹ soluit oportuniū. **Q**ua-
re merito in nos venit ira dei: vt bellis quotidie vincāt:
cōculcent: vēdant: et vt supra diximus sine martyrio mise-
rabiliter nos occidant. **Q**uod preuidēs diabol⁹ in **A**tho-
meth lege scribendū curauit: q; eozuz exercitus cōtra nos
erit vt turris fortitudinis in circuitu. **E**t xx. ca. Alchoran
scribit. **O**mnēs incredulos expugnatē: sciētes deū timen-
tibus auxiliari. **L**ocat enī illos incredulos qui sue per-
fidie subdunt. **E**t septuagesimo septimo caplo deū intro-
ducit loquentem sibi ac dicentem: **T**u propheta incredu-
los expugnatum et predatum proficiscere: et vt te timeant
egredere. **I**psi nanq; iehennam viamq; malaz semper in-
sequuntur. **P**ersequuntur ergo nos omnibus modis infi-
deles: et vincimur: nec remedia adhibere curam⁹. **S**ed illi
qui cruce dñi se opponere cupiūt: nisi garrulitate tradi-
cimus. **D**icentes q; nisi yberrimum pviderint fructum de-
bent se ab hoc certamē abstinere. **T**eluti nulli charitatis
officia exercere libea t: nisi qui prophetico spiritu futura

viderint: sed certe hūc pphetie spūm docuerūt nos scī
z exēplis z scripturis suis vnde querēdus esset annūcia-
uerūt: inspirauit z illū ipa veritas sine pditiōe clamās et
dicēs: **Q**uicūq; p̄siterit me corā homībus p̄sitero z ego
eū corā patre meo z angelis s̄ctis ei⁹. **P**recepit z me in-
sup querere primoz salutē. **O**stēdit dolendū de illis q̄
adiutorio destituti in infidelitatē quotidie dilabunt. **D**e-
gunt etenī z chustiani inter infideles z tota die cū ill ver-
santur. **H**ores illorum capiūt: subrepit infidelitas: fidei
nostre subsequitur titubatio. **S**criptū est nanq;: cū puer-
so peruerteris. **E**t nisi sustentent: in dānationis baratru-
subito discurrunt. **S**ed quo magis sustentari aut in fide cō-
firmari poterunt: q̄ exemplo z constantia martyris: **L**u-
ius fortitudinē fidei z charitatē non nisi a deo merito p̄-
uenire cognoscent. **Q**uare z fortificabuntur etiam capti-
uorum corda: quozū numerus illic pene est infinit⁹: z sta-
bilitatem assument in fide: qui vt humanius cū dñis suis
viuere possint relinquēdam fidē sibīipsis persuadere in-
cipiunt. **I**n singulo anno fidē sanctā negare nō dubitant
qui z si vñ a secura patria charitate spontanea ductum
aspicerēt: z ob christi confessionē z veritatis fidei sangui-
nē suū effundere viderēt: cōstantes in fide fuissēt. **E**t ne-
dū q̄ negassent: sed instāte causa mortē potius sustinere
elegissent. **Q**uid nōne plures qui xpm dñm suū turpiter
negauerunt viso hoc martyrij exemplo: territi et confusi
ad fidem sunt reuersi: z quod plus est in eandē christi no-
minis cōfessionē forti animo prurperunt. **L**ongū esset de
his exempla narrare: cū magnū iā vltra tractatuli nostri
ordinē capitulū peregerimus. **E**t nos ad alia psequēda
trahamur. **Q**ua ī re aditēdū q̄ nō solū h bona q̄ dixim⁹
exēplo martyris pueniēt: sed sanguinis illi⁹ effusi virtute:
qui sanguis tāte est efficacitē z potētē q̄ hec z maiora ab
omnipotentī deo valeat impetrare. **N**am refert **G**rego-
rius dialogorum libro tertio de martyre historiam cu-
ius solius sanguis totam fere hispaniam ad catholicam

Gregorius.

fidem reduxit. **C**ū etiam hispaniā oēs vuisigothoz gēs arriane perfidie possiderent: **H**erminigild⁹ rex filius liuigilch regis vuisigothozū ab arriana herese ad catholicā fidē: reueredissimo episcopo **L**eandro predicante puerus est. **Q**uem pater **A**rrianus vt ad eandē heresem rediret: premisis suadere et minus terrere conatus est. **C**ūq; ille cōstantissime respōderet: nunq; verā fidē quā semel agnouisset se posse relinquere. **I**ratus pater eū priuauit regno: rebusq; omnibus expoliavit. **E**t cū nec sic firmissime mētis virtutē emollire potuisset: in arcta illū custodia recludens: collū manusq; illius ferro ligari iussit. **Q**ui sic ligat⁹ terrenū regnū despiciere: et forti desiderio celeste querere cepit: et tanto sublimius trāseuntis mūdi gloriā despiciere: q̄to et religatus agnouerat nihil fuisse qd̄ potuit auferri. **A**t supueniente paschali festiuitate: intēpeste noctis silentio: ad eum perfidus pater **A**rrianum episcopum misit: vt ex eius manu sacrilege psecrationis cōmunionē acciperet: quem deo dicatus iuuenis vt debuit exprobrauit. **Q**uod cū pater audiuerit infremuit: statimq; suos apparitores misit: q̄ constantissimū dei cōfessorē illic vbi iacebat occiderēt. **Q**ui accedentes securē cū in eius cerebro infixissent: vitā corporis abstulerūt. **S**icq; martyris corpus cui nec defuere miracula iure a cūctis fidelibus veneratus fuit. **A**t p̄fidus pater et paricida: penitentia ductus hoc se fecisse doluit: et cognita vera fide: ad quā timore sue gētis puenire nō meruit superueniēte egritudine defunctus est. **P**ost cuius mortem alius filius eius **r**ecardus in regno successit: et non patrē p̄fidū: s̄ fratrem martyrem sequens: ab **A**rriane hereseos p̄auitate conuersus est. **E**t totā vuisigothozū gentē ita ad verā fidem perduxit: vt nullū suo regno militare pmitteret: qui regno dei hostis existere p̄ hereticā p̄fidiam non timeret. **Q**uare in hec verba concludēs **G**regorius ait: **Q**ua in re considerandū nobis est: quia totū hoc agi nequaq; potuisset si **H**erminigild⁹ rex/ p̄ veritate mortuus non fuisset

Herminigildus.
Liuius.
Leander.

Recardus.

Gregorius.

Naz sicut scriptū est : nisi granū frumēti cadens in terra
mortū fuerit ipsum solū manet: si autē mortuum fuerit
multū fructū auferet: hoc fieri videm⁹ in mēbris: qđ faci
scimus in capite. In vni⁹ gothorū etem⁹ gēte: vn⁹ est mor
tuus vt multi viuerēt: ⁊ dñs vnū granuz fideliter cecidit:
ad obtinēdā fidē animaz seges multa surrexit. Hec ille.
Abagne igit⁹ potentie est martyris sanguis: qui xpianos
in fide fortificat: a periculis maximis liberat: accrescit et
a lapsu restaurat. Quid plura? Fideiū pncipes ad arma
cōtra p̄fidos incitat. Confusionē infidelib⁹ generat: vt tā
tum p̄ fide zelū cernētes (q̄tū fuit tormēta subijisse ⁊ mor
tes) in admirationē p̄mū ⁊ demū in fidei inquisitionē du
cant: quā reperiētes (vt antiquit⁹ p̄tingebat) morti ⁊ ipsi
p̄ tanta veritate se exponere nō formidant. Cū ḡ hec ita
sint vt vidisti: quid amplius obstas? dicens Paulū eda
masco periculū declinasse: quia lucy minimū v̄ nullū ex
tali agone cognouerat. Qđ nō solū nos pro tpe incipien
tis ecclesie potuisse a Paulo legitime fieri p̄cedamus: qđ
fidem xp̄i declarare oportunū p̄us fuerat. Clerū ex h̄ eti
am p̄firmam⁹: ne mēdax ip̄a veritas diceret. Nā dixerat
dñs de Paulo Ananie: qm̄ vas electiōis est mihi iste: vt
portet nomē meū corā gētib⁹ ⁊ regib⁹ ⁊ filijs isrl̄. Et alio
in loco: Posui te in lumē gentib⁹ vt sis in salutez vsq; ad
extremū terre. Quid enī tūc ex istis p̄fecerat? nisi qđ solū
in synagoga damasci xp̄m p̄dicauerat. Et si a iudeis subi
to interfectus fuisset: quō tanta mala pro nomine Jesu
prius sustinuisset: q̄ta vt p̄dixerat dñs oportebat eū pa
ti? Aufugit ergo in hierusalē: ibiq; fiducialiter agēs loq̄
batur cū gentib⁹ ⁊ disputabat cum grecis: illi autē quere
bant occidere eum: quod cū cognouissent fratres: eadem
vt puto causa deduxerūt Cesareā. Eadē de causa eripu
it dominus per angelū suū Petrū de manu herodis ⁊ de
omni expectatione plebis iudeoz. Et sic propter euange
lium predicandum fiduciā suscipiebant aliquādo a deo.
Cū cū Paulus esset Corinthi: dixit illi dñs nocte p̄ visio

Paulus.
Ananias.

Petrus.
Herodes.

nem: **N**oli timere sed loquere et ne taceas: propter quod et
ego sum tecum et nemo apponet tibi ut noceat tibi. **E**t ut rei
huius esse causam predicationem iterum ostenderet: subdit: **Q**uoniam
populus est mihi multus in ciuitate hac. Sed cum ulterius
in argumentum Paulum inducis: quod ultro se periculis apud ephe-
sum obtulerit: quia maius animarum lucrum periculo esse prou-
dit: legitime hoc posse in tanta re pensandum tibi affir-
mo. Sed in admirationem vehementer ducor et mente plurimum
cogito: quale uererrimum animarum lucrum in eo populi furo-
re prouiderit Paulus. **S**cribit Lucas in actibus apostolorum: quod fa-
cta in Epheso turbatione non minima: et impleta ciuitate con-
fusione: impetum fecerunt uno animo in theatrum raptum Caio et
Aristarcho: et macedonibus comitibus Pauli: exclamauerunt
(hi scilicet quod comotionem faciebant) dicentes: Magna est dia-
na Ephesorum. Paulo autem uolente intrare in populo non
permiserunt discipuli. **A**d quod ergo cogitare poterim? Pau-
lum in populum se uoluisse inferre? **N**on ut tunc ex periculo pro-
posito morti pro christi honore se exponeret: quam (ut paulo ante
uidimus) zelo predicationis nominis Iesu christi eo tempore uitabat
Confortatusque non multum ante fuerit in uisione nocturna a chri-
sto dicente: **N**oli timere. **N**on etiam quia uir sapientissimus igno-
rabat in furioso populo nihil iudicij nihil ue recti reperi-
ri posse. **Q**uare animarum lucrum non uideo. **N**ec quicquam hinc re-
cte posse considerare propendo. **N**isi forte dei adiutorio ipse
sensus plene insultum: auctoritate sua et eloquentia concurrerit
posse repemere cogitabat: ut clarissimi poete exemplo egis-
set dicentis: **A**c ueluti magno in populo cum sepe coorta est
Seditio: seuitque animis ignobile vulgus. **I**amque faces et
saxa volant: furor arma ministrat. **T**um pietate grauem ac
meritis si forte uix quem. **C**onspere silens: arrectisque auribus
astat. **I**lle regit dictis aures et pectora mulcet. **S**ed dato
tibi quod lucrum animarum magnum ut dicis proficere potuisset. **N**ullum
dicere poteris: quoniam in hac temporis huius spontanea oblatio equa-
le uel maius et nos tibi assignare possim? **S**i gentiliu[m] discussionem
ad fidem ex illo narrabis. **C**ausam non uideo quare et si inter

Virgilius.

infideles istos ille idem vel similis interficeretur nō idēz
impleri posset. Si christianorū illorū qui tūc erāt in fide
firmitudinē resultasse dicis: quare z non istis idē hoc tē-
pore eueniret? Si mentibus hominū stuporez ex hac sua
spontanea oblatione ille intulisset vt ad vere fidei inqui-
sitionez potuissent inde procedere: quid obstat quando
nunc p publica xpi nominis p fessione hoc idēz eueniat?
Si confusio infidelibus: si alioz apostolorū ad hoc idē p-
sequendū incitatio prouenisset: omnia et hoc tpe cōpleri
possent. Poteras ergo rectius exemplū tuum psequi: ac
dicere Paulū semp p mptū ex se quicūq; z vbi cūq; p rigis-
set pro laude z p fessione publica nominis Jesu xpi mor-
ti se offerre. Nec vnq; nisi zelo p dicationis vbi dei: fm q
p Ananiā p dixerat illi dñs: s; ptimefcebat. Quare seruo-
re aliquādo in pericula duct^o ab alijs: z p dicationis amo-
re magis q; a se detinebatur: qui cupiebat quotidie dis-
solui z esse cū xpo. Unde post mltos agones z p dicationi-
nes magnas: quas iudeis z gentibus diuersis in locis pe-
gerat: pponens hierosolymaz accedere: scribit Lucas q
cum esset in miletho mittēs ephesuz vocauit maiores na-
tu ecclesie. Qui cū venissēt ad eū z simul essēt: dixit eis:
Vos scitis a pma die qua ingressus sum Asiā qualif vo-
bis cū p omne tempus fuerim fuiens dño cū omni humili-
tate z mansuetudine z lachrymis: z cū tēptatioib; q; mihi
acciderunt ex insidijs iudeoz: quō nihil subtraxerim vo-
bis vtiliū quominus annunciarē vobis: z docerē vos pu-
blice: z p domos testificans iudeis atq; gentib; penitēti-
am z fidem in dñm nrm Jesum. Et nūc ecce alligat^o ego
spiritu vado in hierusalē: que in ea vētura sūt mihi igno-
rans: nisi q; spiritus sanct^o p omnes ciuitates ptestat mihi
dicens: qm vincula z tribulationes me manēt hierosoly-
mis. Sed nihil horū vereor dūmodo cōsumez cursū mei:
z ministerium verbi mei qd̄ accepi a dño Jesu testificari
euāgelij gratie dei. Hec ille. Vbi manifeste potes colli-
gere q; dūmodo p fessisset ministeriū euāgelij fm q; acce-

Ananias.

Lucas.

perat a **Jesu**: ad periculi locū se iaz accidere nō formida-
bat. **Nā** cū venisset ad **Cesareā**: et ad illū vīr quidā pro-
pheta nomine **Agabus** supueniret tulit: vt scribit similiter
Lucas zonam **Pauli**: et alligans sibi pedes et man^o dixit:
hec diē spū^s fact^o: **Uix** cui^o ē zona sic alligabūt ī hierl^m:
iudei et tradent in manus gentiū. **Quod** cū audiuissem^o:
rogabamus nos: et qui loci illius erant: ne ascēderet hie^o
soly^mā: tunc respōdit **Paulus** et dixit: **Quid** facitis flen-
tes et affligētes cor meū? **Ego** autē nō solū alligari: sed et
mori in hierusalē paratus suz ppter nomē dñi **Jesu**. **Hec**
Lucas. **Quid** ergo dices amice: nōne et hic se pericul^o et
morti sine alia cōditione offerre non dubitauit pro nomi-
ne **Jesu**? **Obtulit**: et que sibi predixerat ppheta **Agabus**
libenti animo sustinuit. **Hec** tamē tantū animaz lucrū ex
illo agone legimus: vel tūc perfecisse: q̄tum tu supra sub
sequendū puidere volebas. **Sed** ais ex alio capite hoc
tempore huiusmodi spontaneū martyriū: cum hac simpli-
ci nominis christi cōfessione inutile esse: quia nulla pce-
dat predicatio vel ad proximū instructio. **Quod** licet nō
faciliter tibi admiserim: cum et plures p̄dicauerint: et ne
sic repēte vt dicis interfecti fuerint: tamē qz et hec vt nar-
ras cōtingere possunt: dico q̄ exemplis: et potissimū ma-
ximo martyriū exemplo etiā predicare possumus. **Ad** q̄
cōsequendū sola christi nominis p̄fessio: et q̄ nō sub alio
nomine illi saluari possunt: sufficere putam^o. **Nōne** inter
cetera q̄ scripsit **Paul^o** ad **Titū**: **In** omnib^o inq̄t teipsū
prebe exemplū bonoz operum? **Nōne** exempla plus di-
cent q̄ verba? **Plus** ex vite quis merito q̄ ex verbis edi-
ficatur. **Qua** in re dolorib^o et morti corpus suum amore
Jesu christi exponere nou^o martyr intendit. **Disce** ergo
per illi^o meritū penas effugere iusternales. **Nam** laudan-
da est illa **Liceronis** sententia: q̄ felix quicunq; alterius
dolore didicit posse cauere suū. **Cōsidera** ergo martyris
illius in christi fide constantiā: et nō tuā perdes: sed ma-
gno clauo firmabis. **Nā** vt ait poeta comicus: **Inspicere**

Licero.

Tefentius.

e

Gregorius nazanzenus.

tanquam in speculo vitas hominum iubeo: atque ex alijs sumere exemplū sibi. Ideo desiderabat Gregorius nazanzenus religiosos quosdam sui temporis videre: qui ad exemplū (vt inquit) et cōmotionē melioris vite ceteris omnibus viuunt: legis dei atque euāgelij taciti p̄dicatores. Afferret certe multū x̄porū p̄dicatio concedo. Sed si hoc impleri nō p̄t: vlt̄ barbare lingue defectu: vlt̄ q̄ cū p̄mū aliqd̄ de xp̄i nomine p̄dicare: aut cōtra eorū p̄fidā legē paz̄ etiam loqui cognoscerēt: subito inefficiant: debemus ob hoc charitatem omnino abicere: dei honorē ac p̄ximī salutē negligere? Nā dic frater queso: quā aliā p̄dicationē fecit

Clauiculari?

Clauiculari? quando se exuens vestimēta p̄siliuit in stagnū cū alijs xp̄ianis et dixit: et ego xp̄ianus sū. Quā p̄cientia vlt̄ quas p̄dicationes fremēs cōtra xp̄ianos traianus ab Ignatio audiuit qm̄ impatori occurrens dixit: et ego christianus sum. Quid aliud dixisse in sua cōfessione

Ignatius.

Ignatius. legim? q̄ oēs dij gentiū demonia: dñs aut̄ celos fecit? Quid aliud dixit Adrianus: q̄ annotare me cū

Georgius.

Georgius. his: qm̄ et ego xp̄ianus sū? Quid Adaucus? Quid Antonius

Adrianus.

Adrianus. et alij quos alio in capitulo nominauim? Quare nec

Adaucus.

Adaucus. his p̄radicere valēs dicis: Gladis ad certā mortē. Ac si

Antonius.

Antonius. sancti supradicti nō dubitassent de morte: que maiori romanoz edicto omnibus xp̄m p̄sistentib? et in p̄posito stare

Agabus.

Agabus. volentib? sine redēptione minabatur: et tu plusq̄ p̄pheta

Franciscus.

Franciscus. Agabus in his q̄ nescis certitudinē asseris. Sed dic mortuus ne fuit Franciscus: qui soldano dicere non dubita-

Soldanus.

Soldanus. uit q̄ in sua p̄fidia damnari illū necesse erat: et q̄ sine baptismo xp̄i saluari nō poterat? Portui fuerūt xij. fratres

focij sui: qui omnibus his fuerūt p̄fetes: et crudele tūc cōtra xp̄ianos edictū soldanus emiserat. Portu? est frater

ille ali? regule sancti Francisci q̄ in eorū monasterio montis syon in hierl̄m auctēticijs scripturis est annotat?: q̄ crucem capiēs tpe orationis saracenoꝝ templū vbi orabāt

cōtra eorū p̄stitutiones intrauit: et in p̄spectu eorū circueus

templū exiuit: qui insolito miraculo stupētes: nec illi qđ
minimum facere tēptauerūt. **O**pemur ergo iusticiā quaz
possumus: et dei et primi charitate incedam⁹: et ipse sū sui
placitū nos enutriet. **A**ddebas et tuis verbis antique p
secutiōis tpe: vndiq; xpianos disquiri: et tanq; se marty
rio dicatos nec longo tpe euasuros noscētes: parua cau
sa cōciti martyrio se ingerere poterāt. **A**t tu extra locum
psecutionis existis. **Q**uis nā te cogit qđ ad illos accedas?
Respōdeo: **L**ogit me amor christi et primi: sciēs qđ si chri
stū vez esse deū inter illos pfitear: et qđ sine illo saluari
nō possunt: pfitēbit et ipse me corā patre suo et angel' scis
eius. **H**ec rē nouā pago. **Q**uesiuit antiquit' psecutiōis lo
ca **B**onifacius a Roma ad tarsum vsq; perueniens: vbi
in christianos persecutio seuiebat: et ibi martyrio coro
natus: rursus romani sui serui corpus reportarunt. **S**imi
liter **I**saach syrus vir multa doctrina et sanctitate predi
tus audiens Rome contra christianos persecutionem in
nouari: vt et ipse ibidē nomē christi profiteri posset: e sy
ria romam deuenit. **P**er eundem modum seraphicus vir
Franciscus tribus vicibus ad infideles ire temptauit. **S**i
miles plures ex fratribus suis peregerunt. **E**t in fratrum
beati **D**ominici historijs scriptum habetur: qđ ab initio sū
dationis ordinis ad centum vere durauerit annos: qđ om
nium generali eorum synodo: plures reperiebātur ex fra
tribus qui eundi ad infideles licentias impetrabant: et
tu tuis inanibus verbis a tam sancto proposito me reuo
care putas. **D**icebas etenim antiquos martyres compas
sione moueri: qđ proximos dilacerari perpenderent: et ipi
quiescerent. **N**ec me vis compassione et charitate illorū
duci qui quotidie vel prauorum conuersatione in fide
debilitantur: vel alijs illecebris ducti miserabiliter chri
stum obliuiscuntur: vel ipsum sponte negarunt vel nega
re aliqua ex causa coacti fuerunt. **L**audas antiquos con
dolētes illi: qui tormentorū patiētia sibi gliaz triplicabāt

Bonifacius.

Isaac.

Franciscus.

Dominicus

Et modernos damnas qui charitate comoti: curretes in
baratru retinere volut: vel iam delapfos reuocare intena
dunt. **S**implicitatis hec vident: sed cauendu ne callidita
tis: vt quod tuipse imitari nolis: iuste ⁊ sanctissime ope
rantes tuis verbis damnare procures. **A**ddis et aliam
causa spontanee oblationis antiquo tpe martyrib⁹ extitit
se: blasphemiam scilicet nominis Iesu xpi: qua sufferre no
valetes: vt illos proposse increparer: periculis se expose
re non dubitabat. **S**ed respondeo presentib⁹ teporib⁹ ab
infidelibus no minus q̄ antiquis blasphematur. **R**epli
cas: hec me no audire: vt illo feruore sim p̄cit⁹: q̄ illi co
citabant: ex quo ad illos accededo supstitutionibus ume im
plicari narras. **S**ed caue ne tu demonibus huiusmodi lo
quedo te associes. **Q**uis nanq; q̄ si xpm quotidie blasphe
mari scio: q̄uis verba no audia: patienter ⁊ equo animo
fera. **D**amnas q̄ zelo diuino incendio: q̄ ad illos increpa
dos accedere cupio: q̄ opa charitatis exerceo. **S**ed oste
dam tibi q̄ illoꝝ blasphemias quotidie audio: oculis ma
nifeste video: nec vt tu facere videris fingo me non aud
re. **Q**uesiui ⁊ reperi **A**lchoran de arabico in latinu egre
gie ⁊ fideliter traductu. **N**ec difficile fuit cu plures habe
ant illum ⁊ lego ⁊ plego: no vt xpi blasphemias audiaz:
sed vt eoz ineptias ⁊ p̄fidiam: ⁊ cognosca ⁊ refelles sciat
me ⁊ alios in factissima nostra fide confirmem: lego: ⁊ heu
prohdolor: christi blasphemias maximas repio: quas vt
tu etia audias: ⁊ zelo dei mecūq; in charitate mouearis:
ad illosq; increpandos simul accedamus: ex toto fere **A**
lchorano collegi. **N**am xij. eius voluminis capitulo ait:
Sciendu quide eos incredulos esse qui Iesu **M**ari filiu
um deū esse dicūt. **E**t infra eode capitulo: **O**mnes quide
dicentes xpm Iesu **M**arie filiu deū existere: medaces et
increduli reperti sunt. **E**t infra eode capitulo. **E**ps: ma
rie filius no est nisi dei nuncius: que ⁊ plures nunciū p̄des
cesserūt: materq; sua vera: ⁊ ille vterq; comestibilib⁹ ves
cebant. **E**t xj capitulo p̄i⁹ dixerat: **S**ūmope q̄dē caue

dū: ne lege v̄ra quid indignū ⁊ iniustū proferatis: nec de
deo quicq̄ nisi v̄erz dicatis. Et sequit̄: Iesus a Marie fili⁹
dei nūcius suisq̄ spūs ⁊ verbū a Marie celit̄ missum exti-
tit. Et. lxxij. ca. Inducit deū loquētē de Iesu ⁊ dicētē:
Ille vero nō fuit nisi vir tātū: cui multā bonitatē cōtuli-
mus. Et. riiij. ca. Inducit deū loquētē ad Iesum: ⁊ dicē-
tem: O Iesu a Marie fili/tu psuades hominib⁹ vt dei loco
te matremq̄ tuā duos bos habeāt ⁊ venerent? Rōdit Je-
sus: Nolit deus vt ego qd̄ p̄ter verū dicaz. Et si ego pro-
tulī tu nosti: qz tu oīm secreta cordiū noscēs/mei cordis
archanū penetras. Ego vō nequaq̄ tui. Tu scis itaq̄ me
nil hominib⁹ nisi mādata tua dixisse: scilicet qz te deū meū
atq̄ suū inuocēt ⁊ adorēt. Quoz q̄diu tibi placuit testis
affui. Nunc aut̄ tu qui es testis oīm: postq̄ ab illis ad te
me sublimasti: eoz cognitor existes. Et. xx. ca. inq̄r: Chris-
tianos vero dicētes Iesum esse filiū dei nugis assimilā-
tur: confundat deus: qui etiā suos sacerdotes atq̄ pōtifi-
ces Iesumq̄ a Marie filiū sibi dños loco dei summētes ve-
nerant: cū ipsis p̄ceptū sit nō nisi deū vnū adorare. Et in
eodē ca. Nulla fides est increduloz: sed error maximus.
Has itaq̄ vt vidisti xp̄i blasphemias diabolicus vir ille ⁊
plures suo libro inseruit. Has quotidie lego: nec me vis
irasci. Non vis me ad exprobadū moueri. Indignaris qz
bene operoz: qz tu forte nō bene operari intēdis. Sed hec
mecum pensa: conuertere ad bonū. Accingere gladio et
v̄na p̄cedam⁹ ad bellū: qm̄ pro victoria coronas prome-
rebimur eternas.

Ca. xij.

De impedimētis retrahētib⁹ nos a martyrio
Qm̄ iam multa diabolus adinuenerit: q̄ chari-
tatem nostrā aliquādo tepesciūt: et martyriū
desideriū paulatim a nobis repellunt: que sint
illa p̄ ordinē enarrabimus: vt his abiectis ducē
⁊ dñm n̄m Iesum xp̄m sequētes: velut expediti milites
nihil aliud q̄ crucis arma feram⁹. Fortis ⁊ callid⁹ est ho-
stis noster: qui cū nos alijs onerib⁹ q̄ veris armis defatigat

e ij

gatos inspicit: tãq̃ leo rugiẽs aliqũe deuorare q̃rẽs circũ
it: z tũc maxie opugnatur: cum nos opugnari nescim⁹.
Sedet in insidijs cũ diuitib⁹: in occultis vt inefficiat inocẽ
tes. **O**culi eius in pauperem respiciũt. **I**nsidiatur in ab
scondito quasi leo in spelunca sua: vt rapiat pauperẽ. **E**t
frondose arboris tecti vmbraulo molles somnos (vt ait
Hierony. **H**ierony) futura preda subim⁹. **I**nde a sequela **I**esu xp̃i
z tanti opis merito nos impedit mundi amor: ligatos: stri
ctosq̃ tenent diuitie: psequitur luxuria. **I**nde venit me⁹
vult mihi deus esse p xp̃o. **E**t sic insequitur nos callidiss
sim⁹ hostis mōstrũ: horrẽdũ: ingẽs: cui quot sũt corpore
plume: tot vigiles oculi subtermirabile dictũ. **E**t vt alibi
Virgilius. nobilis poeta ait: **T**u potes vnanimos armare in plia fra
tres: **A**tq̃ odijs ðfare domos: tu verbera tectis. **F**unere
asq̃ iferre faces: tibi nomia millemille nocẽdi artes. **I**bo
Cyprianus. **C**yprianus libello de zelo z liuore inq̃t: **C**ircuit ille nos
singulos z tanq̃ hostis clausos obsidẽs muros explorat:
z temptat an sit pars aliqua mẽbroꝝ minus stabilis: z mi
nus sita: cuius aditu ad interiora penetret. **O**ffert oculis
formas illecebras z faciles voluptates: vt visu destruat
castratẽ. **A**ures p canorã musicã tẽptat: vt soni dulcioris
auditu soluat z molliat xp̃ianũ vigorẽ. **L**inguã conuitio
puocat. **M**anus iniurijs lacescẽtib⁹ ad petulantia cor
dis instigat. **U**t fraudatorẽ faciat: lucra opponit iniusta.
Ut animã pecunia capiat: ostẽdit pnitiosa cõpẽdia. **H**o
nores terrenos pmittit: vt celestes adimat. **O**stẽtat fal
sa vt vera surripiat. **E**t cũ latent nõ põt fallere: exerte at
q̃ apte minaf: tẽrozẽ turbide psecutiõis intẽrans. **A**d de
bellãdos seruos dei inquietus sp: z sp infestus. **I**n pace
subdolanus: in psecutiõẽ violẽtus. **A**obrẽ fratres dilectis
sini cõtra omnes diaboli: vel fallaces insidias: vel aptas
minas stare debet instructus animus: z armatus tã para
tus semp ad repugnandũ: q̃ semp patus inimicus ad im
pugnandũ. **H**ec ille. **H**os ergo q̃ xp̃i discipuli esse volu
mus: quare sic miserabilẽ seduci patimur? **C**ur ad marty

rium hoc necessario tpe: p nomis christi gloria velle acce-
dere iactamur: et timido animo psumus: **Cur** pfecta hac
charitatem inanibus verbis pollicemur: et a mundi illece-
bris et diuitijs strictis vinculis nos alligari et detineri p-
mittim? **Perfectus** em christi seru? (vt ait Hieronym?)
si aliquid pfecti xpm habet pfectus no est. **Cur** ergo si pfe-
cti no sumus deo pfectos fore sumus ante mentiti? **Os**
autem qui mentitur occidit animam. **Igitur** vt concluda-
si perfecti sumus cur mundi voluptates et bona confide-
ram? paterna? **Si** non perfecti: cur inanibus verbis dnm
fessellimus: qui quoridie clamat et dicit: **Si** quis vult ve-
nire post me abneget semetipm et tollat crucem sua et se-
quatur me: et nos diuicijs onusti arbitramur xpm sequi?
Audiamus Johannem qui nos et horat: et spirituali vo-
ce cōtestas ait: **Nolite** diligere mundū: neq; ea que in
mundo sunt. **Si** quis dilexerit mundum non est charitas
patris in illo: quoniam omne quod in mūdo est concupi-
scentia carnis est: et concupiscentia oculorū et ambitio se-
culi: que non est a patre: sed ex concupiscentia seculi: et
mundus transibit et concupiscentia eius. **Qui** autem fe-
cerit voluntatem dei manebit in eternū: quomodo et de-
us manet in eternum. **Hec** Johānes in prima epla. **Ideo**
ait Hieronymus: **Id** enī quod in presenti seculo est: mo-
mentaneum est ac leue. **Et** subdit. **Respuantur** ergo ho-
nores: despiciantur diuitie: ipsa quoq; vita nostra marty-
riū amore contemnatur. **Et** Cyprian? libello de lapsis pul-
cherrime ait: **Decepit** mltos patrimoniū sui amor cec?: nō
ad recedendū parati aut expediti esse potueft: q̄s facul-
tates sue velut cōpodes ligauēft. **Illā** fūēft a remanēti-
bus vīcula: ille cathene quib? virtus retardata ē: et fides
pressa: et mens vincta: et anima preclusa: vt serpenti ter-
ram fm sententiam dei deuoranti preda et cib? fierent: q̄
frestrib? ihererēt. **Un̄** dñs: **Si** vis pfectus eē: vade et vēde
oīa q̄ hēs et da paupib?: et seq̄re me. **Si** h̄ diuites facerēt p
diuitias nō pīrēt: eēt in celo cor: aīus et sēs? si thesaur? eēt

Johannes.

Hierony.

Cyprianus.

in celo. Nec vinci a seculo posset: q̄ vñ viceret in seculo nō
haberet: sequeret dñm solus: et liber: vt ap̄tus et s̄b aposto
lis multi: sequi aut̄ xp̄m quomodo possunt: qui patrimo
nū vinculo detinent. Aut quō petūt celū et ad sublimia et
alta cōscēdūt: qui terrenis cupiditatib⁹ grauant⁹. Possi
dere se credūt qui potius possident. Censui sui serui: nec
pecūie sue dñi: sed magis pecunie sue mācipati. Hec ille;
Non ergo ab hoc sācto ope vt nec ab alijs: si illud hoc ne
cessario tpe p̄sequi optamus: diuitie: aut t̄palia que q̄ li
gatos nos teneāt. Et vt te exemplo meo cōmoueā: audi
que loquar: Ego cū hic Cōstantinopoli l̄ris grecis inten
derē: et audierim a viro clarissimo fratre Johanne de ras
gusio ex fratrib⁹ p̄dicatoꝝ (qui p̄ ecclie latinoꝝ et grecoꝝ
vniōne/ a basilicēsi p̄cilio legatus huc aduenerat: et me vt
dulcissimus pater fouebat et amabat) q̄ venalē paruo p̄
cio infiniti valoris margaritā: tres sancti francisci venera
biles et veri fratres secū portauerant: frat̄ scilicet Petr⁹
de Bethonto: frater Angel⁹ de Estulo italice. Et frater
Petrus alemann⁹ de Magūtia qui huc alibi accessuri ve
nerāt illā emere p̄posse decreui. Venditis ergo alijs om̄i
bus: et deficiēte aliquali pecuniola: ne etiā libros grecos
quos et admirabiles et magno labore mihi cōparauerā vē
dere coactus essem: margaritā hanc p̄ciosissimā relinque
re itēdebā. Sed iuuāte dño valui om̄ia vēdere: quo p̄cio
thezaurū illū infinitū subarraui: et plene possidere in pro
ximo spero. Nam licet solū p̄me tōsure secularis clericus
sim: nec spiritali vita exercit⁹: fidem tñ in xp̄o teneo certā
antiquoꝝ martyꝝ exēplis edoct⁹: q̄ discrete sperantē in
se dñis minime derelinquet. Instat et iterū contra nos de
mon penarū et tormētōꝝ horroꝝ: teneritudinē corpis ostē
dens et mēbroꝝ: vt vix puncturā acus sine magno dolore
sufferre possim⁹. Addēs meli⁹ certe id esse: si ab hac nūc
nos retraham⁹ cōfessione dum licet: q̄ tunc penis deuicti
xp̄m negare cogamur. Sed hāc demonis astutiā rememo
ratione eoꝝ que supra scripsim⁹ vincim⁹: et q̄ ne quis tot

hij libꝝ 10 p̄.

menta etiā parua sine xp̄i adiutorio sufferre posset: nō ro-
bustissim⁹ quisq; vt supra nobis declarauit **Lactāti⁹**: et tñ
maxima queq; tormenta pueri et muliercule inspirata pa-
tētia taciti vicerūt: vt toto se corpe dilacerari et vri suffe-
rentes: nec gemitū emittebāt. Nam de **Felicitate** quadā
africana legīt: que cū grauida esset et vna cū **Renouato**
fratre suo et **Saturnino** et **Perpetua** genere nobilissima
p̄ xp̄i noīs p̄fessioē carceri māciparet: illāq; part⁹ dolozef
inuaderēt. Et ad eā ex custodib⁹ vn⁹ dixerit: **Quid** facies
femina cū corā prefecto crudelissimis cruciaberis tormē-
tis: qñ nūc naturali dolore sic impatiēter grauaris? **Re-**
spōdit: hic ego pro me patior: ibi xp̄s ipse pro me patiet.
Quare vt multoz sic hui⁹ sacte mulieris exēplo edoceri
possum⁹: q̄ que n̄e virtutis esse nō possunt: deo relinque-
da sunt: nobis fides solū cū charitate querēda: qd̄ si p̄fes-
cerim⁹: educet ipse nos de laqueo venatiū et de omī x̄bo
aspero. Nam dic frater q̄s delicatior **Agnete** aut **Blan-**
dina de qua in sequētib⁹ enarrabim⁹: **Quis** tenerior **Ka-**
therina: **Quis** mollior et pulchrior **Pantaleone**: **Christi-**
na: **Cito**: **Pangratiō**: **Adriano** et alijs innumerabilib⁹: q̄
adiutorio xp̄i maxima vicerūt tormēta: dicente p̄pheta:
Si ambulauero in medio vmbre mortis: nō timebo mala:
qm̄ tu mecū es dñe. **Ampli⁹** cōtra nos instat et risibili⁹ de-
mon: et ante oculos n̄os pudorē et irrisiones p̄ponit: que
ex hac sctā p̄fessione a mūdi hui⁹ hominib⁹ nobis pueni-
re possunt. **Ad** nos faciliter parūpēdere possum⁹: si q̄-
tas derisiones et ptumelias pro n̄ra redēptioē xp̄us susce-
perit inspiciam⁹: et nos seruos nō arrogāter dño n̄ro p̄po-
ni velim⁹. Nam vt ait **Gregori⁹**: **Si** xp̄i passio ad memo-
riam reuocet: nihil adeo durū q̄ nō equo animo tolleret.
Illus etem ille et x̄bis et operib⁹ turpiter fuit. Nam vt
scripsit **Lucas** cū diceret: **Non** est mortua puella: s̄ dor-
mit: deridebāt eū. Et cū de auaritia reprehēdisset p̄hari-
seos: **Facite** vobis amicos de māmōna. **Audiētes** p̄hari-
sei qui erāt auari deridebāt eū. Et vt scribit **Johānes** di-

Lactāti⁹.

Felicitas.
Renouatus.
Saturnin⁹.
Perpetua.

parula

Agnes. Blā-
dina. Cathe-
rina. Pan-
thale. Chri-
stina. Cito.
Pangrati⁹.
Adrianus.

Gregorius.

Lucas.

perunt illi: Nonne benedicimus nos: quia samaritan^o es
et demonium habes. **Quid** de illo dicemus vt scribit **Lu-**
cas: q̄ ipso predicatē repleti sūt omnes in synagoga eoz
ira: et eiciētes eū extra ciuitatē voluerūt precipitare de su-
pcilio montis. **Et** itez ad lapidandū ipm lapides sustu-
lerunt. **Cogitemus** etiā delicatū milites: qualiter dux nos-
ter in domo Cayphe pontificis fuerit delusus. **Nam** q̄ il-
ludebāt ei dicebant: **Propheta** nos qui te percussit. **Si-**
militer in pretorio pilati genuflexi ante eū illudebant ei
dicētes: **Aue** rex iudoz. **Et** missus ad herodē spreuit illū
herodes cum toto exercitu suo. **Quid** derisiois parui cor-
de timere poterimus: si recordari velimus: q̄ fuit spinus
cordat^o: et arundo loco sceptri posita in manu ei^o: spue-
bantq; in faciē illius: et nunc veste purpurea: nūc alba ves-
stitus erat. **Quid** de eo q̄ vltius scribit **Lucas** dicere
poterimus: q̄ cū esset in patibulo crucis illudebant ei mi-
lites dicētes: **Alios** saluos fecit seipm aut saluū facere
non potest. **Et** pretereūtes blasphemabāt eum: mouētes
capita sua. **At** nos insensati nec verbū minimū: pro illius
nomis glia et nra salute sufferre possumus. **Timem^o** insu-
per delicatū nimū detractiōes et murmuratiōes valde:
non nostrā considerantes ingloriā: sed veluti ibelles dor-
miendo et ludendo in illius regnū posse intrare putam^o.
Nolumus intelligere **Paulū** dicentē: q̄ p̄ mltas tribula-
tiōes oportet nos introire in regnū celozum. **Nolumus**
corde suscipere que christo dño nro occulte iudei int̄ se lo-
quendo et nequiter iudicando: et inter alios palam mani-
feste detraxerunt. **Dixit** namq; phariseus intra se cū quo
comedebat christus: **Hic** si esset p̄pheta sciret vtiq; qual
esset que illū tangit: quoniam peccatrix est. **Dicebāt** simi-
liter et discipulis suis pharisei: **Quare** cū publicanis et pec-
catoribus māducat et bibit magister vester. **Alij** dicebāt:
In beelzebub p̄ncipe demōioz eicit demōia. **Et** alij: nō
est h̄ hō q̄ sabbatū nō custodit: et scim^o q̄ hic hō peccator
est. **Et** alij eū habere demoniū asserēbāt. **Contradicebāt** et

illi dicentes: **T**u de teipso testimonium perhibes: testimo-
nium tuum non est verum. Et in eodem **J**ohannis euangeli-
o. **Q**uinquaginta annos nondum habes et abraam vi-
disti? Dicebant et illum malefactorē et populi seductorez
cū dicerent: **D**ñe recordari sumus q̄ seductor ille. **I**nfini-
tas pene detractiones de dño nro ex euāgelio quis elice-
re potest: et nos pauca timemus. **V**iles etenim homines
huiusmodi detractores sunt: qui cum suis operibus pla-
cere non possint: increpatione aliorum placere volunt: ac
alterius vituperatione se laudari putant. **Q**uare et a sapi-
ente parui pendenda sunt. **N**az vt **H**ieronym⁹ scripsit ad
furiā: fieri quid non potest vt absq̄ morsu hominū vite
huius curricula quis p̄transseat: malozūq̄ sollatiū est bo-
nos carpere: dum peccantiū multitudine putant culpam
minui peccatorū. **S**ed recordemur q̄ scriptū est: **O**mnis
detractor eradicabitur de cetu sanctorū. **I**nstat et fortius
contra uos demon: timorē mortis nob̄ incutiēs: vt nō so-
lum arduū hoc opus nos ipsi aggredere audeam⁹: sed fer-
uentes ad hoc alios p̄posse aliū de p̄hibere conamur.
Nec tunc **H**ieronimi recordamur dicentis: **I**n transitu
suo non se cogitet xp̄ianū qui p̄ xp̄o mori nō inuenit p̄-
paratū. **E**t idē: **S**i xp̄s p̄ nob̄ posuit animā suā: sic et nos
si opus est: p̄ veritate q̄ ipse de⁹ est debem⁹ animā pone-
re. **E**t ideo exhortās nos dñs ad mortē p̄ illius nomie (si
opus sit) sustinēdam ait: **Q**ui amat animā suā p̄det eā: et
q̄ni mihi ministrat sequatur: hoc est: me imitef vt decla-
rat **A**ugustin⁹. **U**nde et ipse ait: **S**i cupis vitā tenere cū
xp̄o: noli mortē timere p̄ xp̄o. **E**t **C**yprian⁹ libro de mor-
talitate dixit: **N**on plane timeat ille: q̄ ex aqua et spiritu
nō renat⁹ gehēne ignib⁹ mancipat⁹: mori timeat q̄ nō xp̄i
cruce et passiōe cēset. **E**t s̄bdit: **M**ortalitas ista iudis et gē-
tib⁹ et xp̄i hostib⁹ pestis ē: dī fuis excessus salutaris ē: h̄ il-
le. **Q**uis igit̄ nō p̄gre p̄stitit⁹ p̄peret in patriā ingrediz?
Quis nō ad suos nauigare festinās: vētū p̄sperū: cupid⁹
opret: vt velocit̄ caros liceat āplecti? **P**ria nra paradisus
est. **S**um⁹ enī in h̄ mūdo tāq̄ hospites et pegrini. **A**pagn⁹

Hieronym⁹.

Augustin⁹.
Cyprian⁹.

Cyprianus.

illic nos caroz numerus expectat parentū: fratruū: filioz
rum amīcorū: frequēs nos illic ⁊ copiosa turba desiderat.
Quid ergo nō properamus ⁊ currimus: vt patriā nostraz
videre vt nobis charissimos salutare possim? **Q**uia illis
⁊ nobis in comune leticia erit? **S**im⁹ ergo dilectissimi mē-
te integra: fide firma: virtute robusta: ad omnē dei volū-
tatem parati: pauore mortis excluso: immortalitē que se-
quitur cogitemus: audiamusq; **C**yprianum mirabiliter
ad hoc nos exhortantē ac pulcherrime dicentē: **E**ius est
etenim mortē timere: q̄ ad christū nolit ire. **E**i⁹ est ad chri-
stū nolle ire: qui se nō credit cum christo incipere regna-
re. **S**criptū est iustum fide viuere. **S**i iust⁹ es ⁊ fide viuus:
Si vere in domo credis: cur nō cū christo dño futurus: et
de dñi pollicitatiōe securus? **C**eterū: quid aliud in mun-
do q̄ pugna aduersus diaboluz quotidie geritur? q̄ ad-
uersum iacula eius ⁊ tela: conflictatiōibus assiduis dimi-
catur? **C**um auaritia nobis: cū impudicitia: cū ambitioe
congressio est: cū carnalibus vicijs: cum illecebris secula-
ribus assidua ⁊ molesta luctatio est obsessa mens homi-
nis ⁊ vndiq; diaboli infestatiōe vallata. **U**ix occurrit in
singulis: vix resistit. **S**i auaricia prostrata est: exurgit libi-
do: si libido compressa est: succedit ambitio: si ambitio cō-
tempta est ira exasperat: superbia inflat: vinolētia immu-
mutat: inuidia cōcordiā rumpit: amicitia zelus ascindit.
Nog eris maledicere q̄ diuina lex prohibet: compelleris
iurare quod non licet. **T**ot persecutiones animus quoti-
die patitur: tot periculis pectus yrgetur. **E**t delectat hic
inf̄ diaboli gladios stare. **Q**uis nō tristitia carere optat?
Quis non ad leticiam venire festinet? **U**nde dominus:
iterum videbo vos ⁊ gaudebit cor vestrum: ⁊ gaudiū ve-
struz non tolletur a vobis. **U** ergo christū videre gaude-
re sit: nec possit eē gaudiū nrm nisi quis viderit xp̄m: que
cecitas animi? que ve dementia amare pressuras et pu-
gnas ⁊ lachrymas mōi: ⁊ nō festinare poti⁹ ad gaudiū qd
nūq; possit auferri? **H**oc aut̄ fratres dilectissimi iō fit qz

si des deest : quia nemo credit verā esse que p̄mittit dñs
qui verax est : cuius sermo credentib⁹ eternus ⁊ firm⁹. **S**i
tibi vir grauis ⁊ laudabilis aliqd polliceret : haberes pol
licenti fidem : nec te falli aut decipi ab eo crederes : quem
stare in firmionibus ⁊ in actibus suis scires : deus tecū loq̄
tur : ⁊ tu mente incredula p̄fidus fluctuas : de⁹ de hoc mū
do recedenti tibi īmortalitatē atq; eternitatē pollicet : et
dubitas. **H**oc est dñm omnino nō nosse : hoc est xpm cre
dentiū ⁊ magistrū : peccato incredulitatis offēdere. **H**ec
sic **L**yprian⁹ vt vidimus mirabiliter explicuit : nec pprio
ra ab alio excogitari posse credim⁹ : vt ea de illo re vīda
mus : que supra verbis expressit **L**actātius. **I**lli⁹ ergo di
cta opibus impleamus. **M**ortē p̄ laude dei ⁊ pximi chari
tate causa instāte subire nō dubitem⁹ : q̄ velimus nolim⁹
abesse lōgius nō pōt. **N**ā vt ait **H**ieronym⁹ ad **E**liodoz
de excessu : **S**i nōgentos vite excederemus annos : vt an
te diluuiū humanū viuebat genus ⁊ **B**athuselem nobis
tēpora donarent : tamē nihil esset p̄terita longitudo : que
esse desisset. **E**tenim inter eū q̄ decē vixit annos : ⁊ eum q̄
mille : postq̄ idē finis vite aduenerit : ⁊ irrecupabilis mor
tis necessitas : omne trāsactū tantū dē est : nisi q̄ magis se
nex onustus peccatoz fasce p̄ficiscit. **E**t infra : **P**etis ne
obsecro te : quādo infans : qm̄ puer : qm̄ iuuenis : qm̄ robuste
etatis : quando senex fact⁹ sis ? **Q**uotidie morimur : quo
tidie cōmutamur : ⁊ tamē eternōs nos credim⁹. **H**oc ipsuz
qd̄ dico : qd̄ scribit : qd̄ relego : qd̄ emēdo de vita mea tra
hitur. **Q**uot p̄iecta notarū tot meoz dāna sunt tēpoz : so
lū habem⁹ lucrū qd̄ xpi nobis amore sociamur. **H**ec ille .
Ista ergo p̄semus charissimi : hec mēri īfigam⁹ : dicam⁹ :
q̄ cum ap̄lo quotidie morioz p̄pter v̄sam gl̄iam fratres.
Nā sic vno modo **P**lato p̄biam diffiniuit : hoc est omniū
sapiētū vitā meditatioez esse mortis : qd̄ p̄bī ⁊ sancti no
stri maxime laudauerūt. **I**deo **H**esiodus mortaliū tan
ta mala p̄pendēs : natales hominū plāgit : in funere gau
dens : ait enim sic in theogonia.

Hieronym.

Plato.

Hesiodus.

martyres signa monstrare: sic et faciunt et pura mente querentibus
innumera miracula ostendunt. Legimus tamen de Marcelliano et Mar-
co fratribus geminis: et clarissimis viris qui cum ad decollandum
professione christi ducerentur: occurrerentque parietes et viros:
quod illorum blandimentis et paruulorum filiorum aspectu demol-
liti fuerint: quod vir sanctissimus Sebastianus perpendens
exclamauit ad illos: O fortissimi milites nolite per misera
blandimenta coronam deponere sempiternam: et inde ad
parietes conuersus inquit: Nolite timere: non separabunt a
vobis: sed vadunt parare vobis sydereas mansiones: qui
reassumptis viribus cursu suum non solum ipsi: sed et parietes
et alii qui aduenerant gloriosissimum pegerunt. Sed miraculum
certe fuit de nobilissima Perpetua: quae cum coram praefecto pro
christi nominis confessione sisteret: et ad iudicari deberet: paries
et vir eius afferentes paruulum qui lactabat: diuissimam blandi-
mentis exquereret: quod cum illi viuere vellet moueri nullatenus po-
tuit: dicebat ei: Recedite a me inimici dei quia non noui vos:
quod iteque stetes puerum collo eius applicuerunt: et precibus precabantur
quod paruulo saltim parceret quem enutrire pueniebat et viue-
ret: sed abiecto a se puero nullis illa moueri stetit: aut vo-
ces ullas tractabilis audit. Mens immota manet: lachrymae
voluntur inanes. Quae deum una cum Satyro ad iudicata fu-
it leonibus deuoranda.

Marcellianus. Marcus.

Sebastianus.

Perpetua.

Virgilius.

De his qui christum negarunt quomodo debent redire ad pe-
nitentiam scimus miserimos alii (nitentiam). La. xiiij
quos extetisse qui christum dominum et creatorem suum abnega-
re non sunt veriti: illos ex tota voluntate posse
ad penitentiam reuocare oportere. Sed deest certe
facultas: desunt verba: deest oportuna doctrina. Quod enim ego
in tanto facinore deplorare posse: aut quibus verbis tantum nequias
perquiri: quod illos a tanta scelesto crimine reuocare: quod cor suum ut la-
pidem indurarunt: et sola interitioe peccati exequendi habere perpetrare vo-
luerit. Eloquencia hic esset Ciceronis necessaria. Sacrae scri-
pturarum pitie non parua: sed qualem Hieronymus habuit vel Augustinus
gustinus. Vellet cor meum Francisci charitate ardere

Hieronymus.
Augustinus.
Franciscus.

et tunc scelus hoc possem forte commode deplorare: et fortis-
simis verbis: si casu ista legere pringeret: illoz durissimū
pectus emollire. At cum omnia hec desint: et iuuenis: vix
prima cognoscēs elemēta: nō tante sum arrogātie q̄ homi-
nes illos duos: verbis meis a tāto scelere posse reuoca-
re presumā. Sed sua misericordia et pietate operet̄ deus q̄
voluerit: mihi sufficit sic loqui vt intelligar: et veritatē ip̄az
nudā sicut nouero simplicit̄ enarrare. Cū multo siquidēz
melius sit vera rustice (vt ait Hieronym⁹ ad damasuz) q̄
diserte falsa pferre. Et Augustin⁹ ad Hieronymuz. In-
cōparabiliter pulchrior est veritas xp̄ianoz: q̄ Helena
grecoz: p̄ ista em̄ forti⁹ nostri martyres aduersus hanc
sodomā: q̄ p̄ illa illi heroes aduersus troyā dimicauē-
runt. Nam vt ait Iustinus martyr. εσι γαρ η πασα ρα ψωδιαλιαδος τε και οδυσ
σειας αρχη και τελος γυωη Sed si quis plene
et copiose materiam hanc legere optauerit: legat que ad
Theodolum lapsū fortissime scripsit Chryso stom⁹. Un-
de plura ad litterā Hieronym⁹ transtulit in diuersis epi-
stolis: q̄s ad diuersos lapsos scripsit: et in ea maxie quam
fortissimā ad Sabinianū direxit. Hos aut̄ breuiter p̄ for-
ma tractatuli que nouerimus explicabimus. Cōsideraui-
mus enī q̄ duabus maxime causis homines hi discretiōe
etatis fruētes: de q̄bus solū loq̄mur: sic miserabiliter du-
cti xp̄m dñm et deū suum negarūt. Aut enim ab infideli-
bus causa aliqua detētis fuit hec apposita cōditio: qd̄ vel
mortē subeant: vel xp̄i nomē abnegent et viuāt: et timore
mortis p̄territi: xp̄m negare potius q̄ pro illi⁹ nomē mo-
ri eligunt. Aut pessimi alij/mū di illecebris aliq̄bus ille-
cti/sponte et nullo mortis metu instāte christū se negatu-
ros offerūt. Sed hoz p̄mi coram alijs christianis se: q̄ pe-
nis deuicti christū et si ore negauerit: nō tamē corde: quo
firmius illū retinere predicāt: cū et illoz infidelijū cogno-
scant insanias: et se peccasse ore negādo ppendāt. Que et
si vera sunt quid moraris inter illos amice? Cur illoz se

Hierony.
Augustin⁹.

Iustinus
martyr.

Chryso sto.
Hierony.

minas vxores ducis: vt prole recepta oneratus: tpe nul-
lo aufugere possis? Dicunt cū illis me deinceps cōmora-
ri necesse est: nec aufugere possum. Et si ex illoꝝ ꝑsuetu-
dine vxores nō ducerem me nō eozum secte crederent: et
pꝛiori in periculo remanerē. **H**as tuas excusatiōes dicitis:
z quod plus est sic posse saluari miserabiliter seducris.
Non em̄ cognoscas q̄ ante rebellionē nō nisi nomine chri-
stianus fueras: qui ꝑ xꝑo mori causa vrgēte recuastī: q̄
vitā tibi cōdonasset eternā: z coronā purpureā ꝑ passiōe
geminasset. Sed quia nō nisi nomine christianus eras ꝑ-
dere illud nomē minime dubitasti: defecit spes: defecit fi-
des: que ad mortē tollerandā pro illi⁹ nominis gloria ro-
bustum te militē reddidissent. Si ergo nec spē habes nec
fidem: quō xꝑm in corde tuo ꝑsiteris. Non em̄ si quis me
in corde confitebitur ait dñs: confitebor z ego illū coram
patre meo z angelis s̄ctis suis. Sed dixit: Si quis me co-
ram hominib⁹ ꝑsiteris. Tu autē corā hominib⁹ negasti
illum: quō ergo tibi ꝑsuasum iri putas: q̄ ip̄e corāz patre
suo z angelis sanctis suis sic manendo ꝑsiteretur? Sed cō-
uertere ad dñm cuius benignitas ad penitentiā te hortat̄
z nos viam tibi ac modū explanabimus. **N**ec abilioꝝ/aut
promptioꝝ/z inde tibi iocundioꝝ reperiri pōt: q̄ ꝑ iterum
magnificentissima nominis Iesu christi ꝑfessione: in eozū
scilicet infidelū/mediū ꝑsurgas: z te xꝑianū nouit ꝑfitea-
ris. **C**ulpā ac reatū tuū omnib⁹ palā dicitō. **A**hortes quā
ꝑ illi⁹ nōis cōfessiōe timuisti exire. **P**roijce q̄cūq; cor tu-
um dilaniāt: z si alit̄ extrahi nequnt: cor ip̄m cū ill̄ euelle.
Et sic audies a Iesu xꝑo: **I**ntra ī gaudiū dñi tui ī gaudiū
eternū: quod ꝑ mei nominis negatiōe a te abstulerā: z ꝑ
eiusdē noua ꝑfessione restituo. **N**ec illis solū hec dicim⁹
qui ob cōditionē apposita ne mozerētur xꝑm negarūt: sed
peioꝝibus alijs qui prodita patris substātia porcorū sili-
quis delectant̄: idem ꝑdico. **E**t certe hi peioꝝes qui in vo-
luptatū turpia plabētes: precipites in ꝑfundū demergū-
guntur. **H**i deū ventrē volūt habere ꝑ xꝑo scruiantes li-

bidini in carne sua gliant: et vt pinguis hostia i morte pes
sinā saginant. Sed q̄cūq; sis: et qualicūq; te ita submerse
ris: redi ad te: manū eleua: et repies dñm subleuātē. **P**ri-
ge cor et mētē vt illi satisfacias: q̄ misericors est et pi⁹ et mul-
te misericordis dñs. **E**t cū sāctissimū illi⁹ nomē respuēdo sic
pditorie peccaueris: quiesce: ne lōgi⁹ a facie dei recede.
Cauē ne te **F**inees de q̄ supra mētione fecim⁹ vna cū ma-
diāte fornicatē ferro haste p̄figat. **A**nteq̄ hec veniāt ad
xp̄m p̄ssimū redi. **I**lli⁹ nomē quē negasti publice p̄fite-
re. **E**ffunde p̄ tā scelesto peccato: p̄ tua salute miseri tui
corpis sanguinē. **S**e q̄re dñm tuū quē pdidisti: qui tamē
sanguinē suū p̄ tua redēptiōe effudit. **N**ec dubites: quin
te recipere velit: qui p̄ se crucifigētib⁹ dixit: **P**ater ignosce
illis quia nesciūt qd faciūt. **N**ōne et ip̄e **M**arcellinū rece-
pit: q̄ cū papa romanus esset et iussu **D**iocleciani et **M**ari-
miani impatorū capet: tormētōz horrore pauefact⁹ duo
grana incensū in sacrificio idolorū obtulit et imposuit: sed
inde p̄uersus ad dñm penitēs suū scelus igemuit: et seip̄z
a papatu deposuit: qui deinde a xp̄ianis nouit in p̄tificē
reassūptus itez capit. **E**t cū nullaten⁹ sacrificare veller:
eū decapitari mādarūt: q̄ ex xp̄iana se sepultura cū indi-
gnū adiudicasset: excōmunicauit om̄es q̄ eū sepelire p̄su-
merēt: et cū xxxv. diebus insepult⁹ maneret: eius succes-
sor **M**arcellus a **P**etro ap̄lo admonit⁹ eū deuotissime se-
peliuit. **Q**uid nōne et plures alij q̄cū diuisis ex causis an-
tiquit⁹ idolis sacrificassent: nō despantes de xp̄i misericor-
dia: p̄uersi ad dñm misericorditer suscepti sunt. **N**am q̄te
sit misericordie: et q̄te (vt ita loquar) nimie ineffabilisq;
clemētie p̄pheta nos docet. **M**isator inquit et misericors
est dñs: et agēs penitētiā sup malicijs. **N**ō em̄ venit voca-
re iustos sed peccatores in penitētiā. **I**miteris ergo istos
nec te mortis imago detreat: q̄ pena parua videbit̄ si sce-
lus tuū debite p̄siderare volueris. **A**t si omnino pusilla
nimis existis: mortēq; etiā p̄timescis: inf̄ illos saltē secre-
tiori mō q̄ noueris penitētiā tecū page. **C**ōfiteri xp̄ianis

Finees.

Marcellin⁹

cū qbus te repiri p̄tigerit reatū tuū. **P**lāge tuū scel^o: la^o
chrymas e corde euelle: nec cesses: qulq; in hoc mūdo vi^o
uere te pmiserit deus. **P**lāge q poti^o misere viuere vel:
q̄ gliose p xp̄i nomie mori: q statim gliaz tibi p̄donaret
etnā. **N**ec mēs tua incredula bonoz re p̄missiōe desperet
Nā uiuo ego dicit dñs. **H**olo mortē pctōris: nisi p̄uertat
a via sua ⁊ uiuat. **U**lī ⁊ p̄ p̄phetā tu reliq̄sti me: tū reuer
tere ⁊ suscipiā te dicit dñs: **R**eūtūmī ⁊ salui eritis q̄ estis
in extremis t̄re. **R**ecordamī hoz ⁊ ingemiscite: ⁊ agite pe
nitentiam qui erratis. **N**am vt ait **H**ieronymus ad **S**abi
nianum. **I**n illo deniq; populo: a quo crucifixus est chri
stus: a quo in ligno suspensus: a quo pendens irrisus: a q̄
lancca vulneratus: a quo felle ⁊ aceto potatus: erāt mē
bra christi: pro quibus dixit: **P**ater ignosce ill q; nesciūt
qd faciūt. **Q**uid aut̄ p̄uerso nō ignoscit: q̄ homicida de
speret si in sp̄e redit^o: ē: a q̄ etiā xp̄s occisus ē? **C**redidert
inde multi: donat^o ē eis sāguis xp̄i: vt magis eū biberēt q̄
liberarent: q̄ rei de illo effuso tenerent. **N**ec ille. **H**abe
as ergo sp̄e certā in **J**esu dño tuo: illa nāq; in altū faciliē
te eleuabit: nec sine illa vt ait **C**hryso. saluari poteris.
ΤΗ ΓΑΡ ΕΛΠΙΔΙ ΕΣΩΘΗΜΗΡ ΑΥΤΗ ΓΑΡ ΑΥΤΗ ΚΑΘΑΞΕΡ
ΣΕΙΡΑΤΙΣ ΧΡΥΣΗ ΤΩΜ ΟΥΡΑΜΟΜ ΕΞΑΡΤΙΘΙΣΑΜ ΤΑΣ ΗΜΕ
ΤΕΡΑΣ ΔΙΑΒΑΣΑΣΕΙ ΨΥΧΑΣ ΚΑΤΑ ΜΙΚΡΟΜ ΠΡΟΣ ΤΩ
ΥΨΟΣ ΕΚΕΙΜΟΜ ΑΜΕΛΚΟΥΣΑ ΤΟΙΣ ΣΦΟΔΡΑ ΕΧΟΜΗΜΟΙΣ
ΑΥΤΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΛΥΔΩΜΟΣ ΗΜΑΣ ΤΩΜ ΒΙΩΤΙΚΩΜ ΟΥΔΕ
ΡΑΙΡΟΥΣΑ ΚΑΚΩΜ **N**on ḡ p̄ istas indurat^o ⁊ desperat^o in
peccatis q̄cūq; negādo xp̄m iterū crucifixisti: cū p̄ te ad
patrē ille orauit: ⁊ te recipere sit parat^o. **N**e patiaris tātū
tibi ⁊ tanto **J**esu christi labore questū sp̄ūalium gratia
rū deperire censū. **P**eribis certe si p̄sistas in peccis: ⁊ exa
cerbes deū in actibus tuis. **N**ā **H**ieronymus de peniten
tia. **N**ihil inqt̄ ita offēdit deū: q̄ desperatiōe malozū be
rere peiorib^o: licet ⁊ ip̄a desp̄atio incredulitatis inditiū sit
Qui ei desperat salutē nō putat futuz eē iudiciū. **Q**d si
in etueret: vtiq; bōis opib^o iudici se p̄pararet. **N**ec te amā
f ij

Hierony.

Chryso.

Hierony.

Cyprianus.

tissime deterreat inueteratio peccati. Audi quid dixerit Cyprianus ad demetrianū. Null^o inquit aut peccatis retardetur: aut annis: quo minus veniat ad cōsequēdā salutē. In isto mōdo ad hec manēti penitētia nulla sera est.

Chryso.

Hierony.

Recupera ergo animi tui vires: et exurge de terra: et excutere puluerē: et statim terrebis inimicus. Nā vide illi^o intētionē (que vt asserit Chrysoſtomus ad Theodolū lapsuz et Hieronymus ad Sabinianū) hec fuit: q̄ ita te deijceret vt nunq̄ amplius resurges: sed si te videat exsurrexisse de terra: et rursus ad bellū p̄tra ip̄m p̄paratū: hac tua audacia deterrebitur: et q̄to promptior maiora p̄sumes: tāto ille infirmior fragiliorq̄ reddetur. Hec em̄ alia de causa iudā desperationis vinculo rapuit: nisi q̄ reditū ad salutē timuit: si zelus suū penitētia reformasset. Nam vt illi inquit si hoc esset vt eos qui semel lapsi sūt de via recta redire ad priorē cursū volūtas diuina phiberet: aut nullus/ aut valde pauci introirēt in regnū celoꝝ. Immo vero eos quos p̄spicuos iter p̄tes et in admirationē habem^o: post lapsus peccatoꝝ inuenim^o esse tēpatos. Qui em̄ vehementer fuerāt in malis: p̄si rursus ad bona eadē nihilo minus vtunt̄ vehemētia: p̄sci sibi q̄ in mltis teneant̄ obnoxij. Ideo metuit diabolus et tremuit: ne q̄s forte horū initiū aliq̄ penitudinis capiat: si em̄ ceperint iā nequnt retineri: sed in modū ignis penitētie calore succēsi: auro purgato purgatiores reddūt animas suas: itineris sui habētes cautelā maximā ex p̄teritoꝝ errore gestoꝝ: atq̄ in hoc pene etiā eos qui nullos vnq̄ incurrerūt lapsus vidētur p̄ceder: dū cautiores eos reddit expiētia. Peccati ei

Lactātius.

p̄sciētia (vt ait Lactātius institutionū suaz libro iij) et metus pene: religiosiorē facit: et semp̄ mltō firmior est fides quā reponit penitētia. Curādū ergo vt in hac vita dū licet penitētiā totali cordis p̄tritiōe pagas: qm̄ post mortē

Cyprianus.

nullus penitētie loc^o datus est: vt ait Cyprian^o cōtra demetrianū. Nullus satisfactiōis effect^o est hic vita aut adimū aut tenet: s̄ saluti eterne/ cultu dei et fructu fidei p̄

uidef. Sed vnā facim⁹ questionē: an quis de xp̄iani nomī
nis p̄fessione interrogat⁹ taceat: ad pctm̄ illi capitale cōpu
tetur? Ad aliquo in casu sic esse venerabiles affert docto
res: vt si ex taciturnitate hac dei honor tolleret⁹ ⁊ gl̄ia: qz
v̄l se nō firma opiniōe xp̄ianū esse ostēderet: v̄l q̄ ip̄a ita
sit derisibilis fides q̄ nemo illā audeat p̄fiteri: scelus hoc
esse mortale p̄cludūt: hortanturq; in t̄li casu xp̄ianum se
omnimode p̄fitendū. Sed si non p̄ncipalit̄ seu imediate
ad religionē inspiciētes illi q̄ interrogant: sed ad odia alia
v̄l derisiones: vt q̄s forte noscerēt xp̄ianos occiderēt: v̄l
alia via male tractarēt: ⁊ q̄s hoz timid⁹ taciturnitate il
loz man⁹ effugere posset: peccatū nō esse mortale p̄feti
unt. Per quē modū ⁊ incipos vt diximus penitētes vbi
xp̄i nō ledat⁹ honor vitaz cū taciturnitate ducere possūt.

Decrebra inuocatiōe nomis Jesu christi tēpo
re martyrij **Ca. xiiij.**

Ergo oīa in vnū cōprehēdam⁹ maxia res est
martyriū: ⁊ difficilis: nec alijs cōpetēs q̄ his q̄
xp̄i spiritu inflāmati ad hoc feruēter aguntur:
quē sp̄s feruorē donare cōsuevit dñs diuersis
mode electis suis: vt aliquib⁹ gratis tribuisse videat. Si
cut Bonifatio Adriano Clauiculario ⁊ plib⁹ alijs: q̄ cuz
publicani essēt: subita dei gr̄a ad xp̄i testimoniū mirabili
accesserūt feruore. Fuerūt ⁊ alij q̄ diuturnis oratiōib⁹ B
a christo dño impetraf potuerūt. Adeo vt Carpasius inf
cetera oraret: q̄ si eū gl̄ia martyrij dignū iudicasset: ex la
pide spelūce aqua limpīdissima emanaret: q̄ dño p̄stan
te securus ad certamē p̄perauit: ⁊ palmā martyrij fortit̄
dimicādo p̄meruit. Ideo ait Cyprian⁹ libello de habitu
virginū: Durus ⁊ ardu⁹ limes q̄ tēdit ad gl̄iam et p̄hunc
vite limitē martyres p̄gūt. Et ergo limitē hūc de q̄ Cy
panus dixit nos faciliē penaz tpe trāseam⁹: nihil fortius
repiri q̄it: nihil iocūdi⁹: nihil accōmodari⁹: q̄ crebra Jes
su xp̄i nomis inuocatio. Illd̄ em̄ est nomē mirabile (vt pi⁹
f. iij)

Bonifacius.
Adria. Cla
uicularius.

Bernardus doctor Bernardus ait) nomē ineffabile: nomē inextriabile: nomē a seclis absconditū: et in fine scloꝝ nob̄ reuelādū. Qd̄ dedit cecis visū: surdis auditū: claudis cursū: sermonem mutis: vitā mortuis: et obsessis corpib⁹ virt⁹ hui⁹ nominis demōes effugauit. Cū ergo datū sit homib⁹ h̄ nomē redēptorē n̄m̄ nosare: nihil maius aut nob̄ salubri⁹ in h̄ sclo dari potuit: q̄ q̄ in noīe Iesu om̄e genu flectat: celestiu⁹: terrestriu⁹ et infernoꝝ. Sed q̄le sit nomē Iesu ap̄s deum: nob̄ icognitū est. Qm̄ ait Lactā. Primū scire nos cōuenit nomē ei⁹ ne angēl qdē notū esse q̄ morant̄ in celo: s̄ ip̄i soli ac deo patri. Nec aū id publicabit̄ (vt est sc̄it̄ literis traditū) q̄ dispositio dei fuerit īpleta. Et parū infra subdit. Quis nomē ei⁹ qd̄ ei a principio p̄ sūm⁹ imposuit null⁹ ali⁹ p̄et̄ ipsū sciat: habet tū et inf̄ angelos aliud vocabulū: et inf̄ homīes aliū. Iesus q̄ppe inf̄ homīes nominat. Nā xp̄s nō p̄p̄riū nomē ē: s̄ nūcupatio potestatis et regni. Sic em̄ iudei reges suos appellāt. Hucusq̄ Lactantius: qui et pla de christi nomis significatiōe lib. vi. diuinaꝝ institutionū declarat. Et qz illū vtroq̄ nomē vocare nob̄ datū est Iesus scilicet et christ⁹: q̄ iocunditates martyrib⁹ ex istoꝝ nominū inuocatiōe et in tormentis iuuamina puenerūt narrare nō pigebit: dūmodo et illoꝝ exemplis nos illa sp̄ in ore habere discam⁹. Refert Eusebius in historijs ecclesiasticis: q̄ Ignati⁹ inf̄ tot et tāta tormenta nūq̄ ab inuocatione sacri nomis Ihu cessabat. Et cū tortores inq̄rerēt: q̄re toties h̄ nomē sic replicaret: ait: Hoc nomē cordi meo inscriptū habeo. Ido ab ei⁹ nominatiōe cessare nō valeo: post mortē x̄o ei⁹ illi qui hec audierāt volentes curiosius exp̄iri cor ei⁹ ab illi⁹ corpe euellerūt: et illi discindentes p̄ mediū totū inscriptū l̄ris aureis h̄ nomē Iesu inuenerūt. Simile et aliū exēplū prius scripserat Hirenē⁹ ep̄s Lugdunēsis vt refert Eusebius in dictis historijs. Qz ap̄s Lugduniū gallie dum in xp̄ia nos seua nimis p̄secutio crassaretur accidit vt delicatissima quedā puella Blādina nomine ab infidelib⁹ caperet̄:

Eusebius.

Ignatius.

Hirenus.

Blādina.

quod toti ecclesie pauore inducit: timētes ne supplicijs cedēs
xp̄m negaret. **E**rat em̄ puella nobilis: tā corpe delicata:
z tenera vt nō crederēt eā n̄ posse vl̄ minima pati tormē
menta. **S**ed tāta x̄tute ad tollerandū a xp̄o firmata est:
vt carnificū manū om̄ino p̄us deficerēt: qūuis mutuo sibi
succederēt q̄ **B**lādina. **H**ā a p̄ma diei luce vsq; ad ves
perā inouātes in ea tormēta: se victos ad vltimū sūt con
fessi: stupētes om̄es quō in ea aīa sustētari potuisset: cui
in corpe sine supplicio nihil penit̄ remāsisset. **S**ed vt bea
tissima puella narrauit: q̄tiēs se christianā p̄clamauit: to
tiēs in ea vires repate sūt corp̄is: q̄ illa p̄pēdēs: nūq; ab
ei nom̄is inuocatiōe seu p̄fessiōe cessauit. **D**e alio diaco
no simil̄ idē f̄fert **E**usebi⁹: nom̄ie sc̄to simul z re: q̄ supra
q̄ humanā est ferre naturā noua tormētoz z penaz gene
ra ptulit. **S**ed nullis vnq; tormētis ab eo aliquid extorq̄re
valuerūt: q̄ sac̄tissimi hui⁹ nom̄is p̄fessionē: christian⁹ sūt.
Nō cādētis eris lam̄is z ferri iuxta inguinuz loca apposi
tis: nō vllis instauratis ignib⁹: nō vll̄ (vt vnico x̄bo p̄clu
dā) penaz generib⁹ aliud audiuerūt q̄ xp̄ian⁹ sūt. **E**t cum
in mēbris singul̄ vst⁹ esset: vt iā in eo hūana forma cogno
sci nō posset. **I**n carcer̄ ob hāc causā fuit reclusus: vt post
aliq̄t dies illū itez ad supplicia reuocarent: illo sc̄z tpe q̄
putrefactas cicatrices inspicerēt: vt vl̄ doloribus defice
ret: vl̄ cederet: z alijs timorē icuteret. **Q**ui h̄ mirabile cōti
git: vt cū christū sp̄ nom̄iarer: z illi⁹ p̄fiteret nomē: p̄ noua
tormēta in p̄stinam nouāq; formā rediret: ita vt reparata
supplicia: nō ad penā sed ad aliā medelā resurgerent. **E**t
sic hec martyrib⁹ veniebāt ad gl̄iam: z q̄to maiora z cru
deliora ill̄ inferebāt tormēta: tāto illis p̄mia p̄ virtute cu
mulabāt. **R**efert itaq; **L**actāti⁹ libro iij. diuinaz institu
tionū: q̄ iudices hec exequi mādātes: p̄tēdūt solū vt vin
cāt: z exq̄sitos dolores corp̄ib⁹ imittūt: z nihil aliud deui
tāt: q̄ vt ne torti moriant: quasi x̄o mors tātū modo bea
tos faciat: ac nō etiā tormēta q̄to fuerint grauiora: tanto
maiorē x̄tutis gl̄iam pariāt. **I**lli aut̄ p̄tinaci stulticia iu

Lactāti⁹.

bent curā tortis diligent adhiberi : vt ad alios cruciatus
mēbra renouētur: z reparet nou^o sanguis ad penā. **Q**uid
tā piū: tā benificū: tā humanū fieri pōt: nō curassent tam
sollicite q̄s amarēt: quin etiā sceleratissimi homicide con
tra pios iura impia cōdiderūt. **Domitius.** De officio pro
conf rescripta p̄ncipū nefaria collegit: vt doceret q̄b^o pe
nis affici oporteret eos: qui se cultores veri dei cōfiteri.
Hec Lactā. Ex quib^o edoceri potes q̄lit viri infidles in
christi h̄ est veri dei cultores crassent: z qualit̄ tormentozū
tollerātia ac inuicta patiētia tortozes suos superēt. **Har**
Quintilian^o vt ait **Quintilian^o** libro de causis causa. x. **A**lla pena ē ni
si inuito: nullū habem^o nisi ab impatiētia dolorē: z vt ali
quid crudele sit mer^o facit. **Q**uare de bono patiētie libel
lū egregiū cōpilauit **Cyprian^o** asserēs nō p̄ficere aliquid
in actib^o n̄ris ad cōsūmandū laudē: nisi de patiētia cōsu
matiois accipiat firmitatē. **H**ā vt ip̄e ait: **P**atientia est q̄
nos deo cōmēdat z fuat: ipsa est q̄ irā tempat: q̄ linguaz
frenat: q̄ mentē gubernat: pacē custodit: disciplinā regit:
libidinis impetū frāgit: tumoris violentiā cōpmit: incedi
um simultatis extinguit: coercet supbiā diuitū: inopiam
paupum refouet: tuet in virginib^o brām integritatē: in vi
duis laboriosam castitatē: in cōiūctis z maritatis indiui
duam charitatē: facit in p̄speris humiles: in aduersis for
tes: cōtra iniurias z cōtumelias mites: cōtra tēptationes
pugnat: p̄secutiones tolerat: passiones z martiria consū
mat. **I**psa est que fidei nostre fundamēta firmiter munit:
ipsa est que incremēta spei sublimiter prouehit: ipsa om
nem actū dirigit: ipsa efficit vt perseueremus filij dei di
ci: dum patientiam patris imitamur. **Hec Cyprianus** sic
pulcherrime vt vidisti omnia de patientia complex^o est.
Lactātius. **Q**uam termino comprehendens **Lactantius** ait: **P**atien
tia est malozum que inferuntur aut accidunt cum equa
nimitate platio. **Et Har. Tulli^o** in rethoricis. **P**atiētia
in q̄t: ē honestatis siue utilitatis causa: rez arduaz ac dis
ficilū voluntaria v̄l diuina p̄pessio. **S**i ergo patiētia hāc

vere possidere cupimus: queramus illā a dño oīm virtutū datore: illā fide spe ⁊ charitate impetremus. In tribulationibus ⁊ penis magna cū deuotiōe Iesu xpī nomē inuocemus. Illū si iusti erimus adiutorē certe habebimus: quā multe tribulationes iustoz: ⁊ de omnibus his liberabit eos dñs. Et iuxta est dñs his q̄ tribulato sunt corde.

Qui sunt abiles ad martyriū. Ca. xv.

De his qui sūt abiles ad martyriū questionem minime fecissē: nisi q̄ aliq̄ sophisticis argumentis solos scripturaz sacraz sciētia p̄ditos ad hodiernis t̄pib⁹ aptos p̄tēdūt. Cū eūtiū ad infideles ea sit maxia causa dei honor: ⁊ pximi ad xp̄m vt possibilē ep̄u: fio: ad q̄d scripturaz eruditio necessaria videt̄. Quomō enī inquit hi poterit q̄s illos de fide instruere: ⁊ ad xp̄i cultū p̄uere: nisi sacroz libroz eruditione sint p̄diti? Hec omnes etiā sacra sciētia eruditos ad h̄ abiles dicūt: sed illos solū q̄ sacro diaconatu aut p̄sbyterio decorāt: cum hi solū fidē p̄dicar̄ possint: nec laicis sit p̄missū. Ad dunt ad hoc forti⁹: solū p̄dicandi facultatē inē infideles habere: quib⁹ a sede ap̄lica fuerit indultū: cū nec doctis v̄inis xp̄iano p̄lo p̄dicare sit p̄missū: nisi fide firmos fuerit p̄bati: ⁊ stricto examīe sufficiētes p̄firmati. Quare ⁊ beatus Frāsciscus in regula sua dixit: q̄ null⁹ frat̄ audeat populo p̄dicare: nisi p̄mo fuerit examīat⁹ ⁊ approbat⁹: ⁊ officīū p̄dicatiōis sibi specialit̄ cōcessū. Sed hec ratiōes sophisticę sunt: nec rē ipsaz discrete inspiciūt. Ideo circa h̄ aliq̄ p̄gustāda sunt: vt ex his cognoscere possimus q̄ ad h̄ factissimū op⁹ p̄ficiendū doctrina indigēt: ⁊ q̄ sine illa inē infideles charitatis feruore ⁊ desiderio martyriū morari possūt. Quo p̄cognito ⁊ ipoz argumētoz clara liq̄bit solutio. Nā diuersis quis respectib⁹ martyriū etiā desiderio ad infideles transire ⁊ inter illos cōmorari pōt. Pittunt nanq; ad illos quidā vt illozū sint episcopi ⁊ pastores si ant: sic vt ad christi fidē p̄ueniētib⁹ p̄dicatiōib⁹ p̄posse p̄uertant ad exēplū christi q̄ discipulos suos in vniuersuz

Romualdus

Gregorius.
Meletus.
Augustin⁹.
Johannes.

Hierony.

Hierony.

mdm misit et dixit predicare euāgelium vniūse create. Et ecce ego mitto vos sic oves in medio lupoꝝ. Et p̄ hunc modū p̄suevit antiquit⁹ romana ecclia episcopos sacrare titulares: illos scilicet qui fidei ardore et desiderio ad eum locū vbi episcopi creati fuerāt solennit⁹ put oportū viderēt predicare curarēt. Sic tpe sc̄tissimi abbatis Romualdi sui quidā socij a Romana ecclia impetrarūt: vt plene in eius vita p̄tinet. Sic et Gregorius sūmus p̄tifer Pele- tū misit et Augustinū et Johānē: vt crucis ignominiā anglicis predicarēt. Quare et viros h̄mōi p̄bos esse req̄rūt: et sacrarū scripturarū doctos: et de omnib⁹ questiōib⁹ prompte et veridice s̄m fidē r̄ndere paratos: iuxta apli doctrinā: vt potēs sit exhortari in doctrina sana et eos q̄ p̄traditū arguer. Nā vt scripsit Hiero. ad Fabiolā. Tāta debz esse sciētia et eruditio dei p̄tificis: vt egressus ei⁹ et mor⁹ et vniūsa vocalia sint. Clertatē mēte p̄cipiat: et toto eā habitu resonet et ornatu: vt quicq̄d agit: q̄cquid loquit sit doctrina p̄loꝝ. Absq̄ tintinnabul⁹ em̄ et diuersis colorib⁹ et gēnis floribusq̄ virtutū: nec sc̄tām eccliam ingredi p̄t: nec nomē antistitis possidere. Hec ille. Sed qz cōueniēs immo necessariū est episcopo vt clericos secū cōadiutores secū in officio et cōministrōs habeat: v̄l denuo ordinet: scribete Paulo ap̄lo ad Titū: Cōstituas p̄ ciuitates presbyteros: sic et ego tibi deposui. Ido tales in huiusmodi locis: v̄l secū clericos ducere v̄l ordinare tenentur: et q̄ causa v̄rgēte mortē p̄ x̄pi noīe sustinere sint p̄mpti: vt scriptū ē: Qui mihi ministrat me sequat. Et sacrarū scripturarū ex illoꝝ ministerio doctrina requirit: vt in eoz descripiōe scribit: In lege dñi volūtas eius: et in lege ei⁹ meditabit die ac nocte. Et Hiero. ad Paulinū. Sacerdotis officū est interrogatū respondere de lege. Et ad hui⁹ exēplū p̄t quis abbas: seu alteri⁹ p̄gregatiōis ap̄pbat⁹ pat̄ ill⁹ q̄ ex sua sūt p̄gregatiōe: eū di ad infideles licētā p̄stare: quos idoneos: et ad hoc zelo fidei et charitatis ardore tractos cognouerit. Qd tū duplici cōmp̄hen-

dendū est: vt mirabilē seraphic⁹ vir ille **Frānciscus** in sua **Frānciscus.**
p̄ma regula a papa Innocētio p̄firmata declarauit. **De**
dit em̄ eūdi ⁊ stādū modū ⁊ formā tā indoctis q̄ etiā sciē
tificis hoc mō: **F**ratres x̄o qui vadūt possūt duob⁹ mo
dis int̄ eos p̄uersari. **Un⁹** mod⁹ est q̄ nō faciāt lites neq̄
cōtētiōes: s̄ sint subiecti om̄i creature p̄p̄t̄ deū: ⁊ p̄fiteā
tur se eē xp̄ianos. **Ali⁹** mod⁹ est: q̄ cū viderit placere deo
annūciēt verbū dei: vt credāt in deū om̄ipotētē: patrē fi
liū ⁊ sp̄m̄s̄ctū. **C**reatorē om̄i: redēptorē ⁊ saluatorē fi
liū. **E**t vt baptizent ⁊ efficiant christiani. **Q**uō nisi q̄s re
nat⁹ fuerit ex aqua ⁊ sp̄s̄ctō nō pōt̄ intrare in regnū dei.
Hec ⁊ alia q̄ placuerint d̄no: ipsis ⁊ alijs dicere possunt.
Quia dicit d̄ns in euāgelio: **O**m̄is qui p̄fitebit̄ me corā
hominib⁹: cōfitebor ⁊ ego illū corā patre meo qui in celis
est. **E**t qui me erubuerit ⁊ meos s̄mones hūc fili⁹ hominū
erubescet in maiestate sua: ⁊ patris ⁊ s̄ctōꝝ angelōꝝ. **A**bi
rabilē ergo vir hic deo plen⁹: vtriq̄ viroz generibus: et
p̄mo scripturarū sacrarū indoctis formā int̄ infideles eun
di stādū explicuit: vt eoz vite integritas humil̄ ⁊ chari
tatiua p̄uersatio spiritual̄ ⁊ magna fieret ill̄ predicatio.
Et qd̄ ore exp̄mere nescirēt: vite exēplo ⁊ re ipsa declara
rēt. **U**n̄ ⁊ de fratre quodā laico ordinis illius scriptū ha
bet: q̄ cū int̄ infideles integrā ⁊ exemplarē vitaz duceret
ab illis interrogat⁹ accepit in manib⁹ regulā: ⁊ genufle
xus xp̄ianū se eē: ⁊ regulā p̄fessus martyrij coronā p̄me
ruit. **Q**uare ⁊ quilibet xp̄ian⁹ charitatis amore succēsus
quīs laic⁹ ⁊ secularis: eandē pōt̄ p̄uersationē ⁊ modum
inter infideles obseruare ⁊ se christianū profiteri: ⁊ cōpe
tenti tempore illis quilibet denūciare potest: q̄ sine chris
sti fide ⁊ baptismate minime saluari possunt. **N**ec ad hoc
magna scripturarū noticia est necessaria: nec hi ad illos
officio predicationis accedunt: sed vt suam profiteantur
fidem sine qua nec illi saluari possunt. **E**t istis simpliciter
dictum est: **Q**uicunq̄ vult venire post me abneget se
metipsum et tollat crucem suam et sequatur me. **A**t

q̄ scripturarū sūt fratres edocti: debēt ⁊ vite exēplar tene
re ⁊ tpe p̄gruo si voluerint fidē illis explanare: trinitatez
videlicet quam illi negāt: xpm redēptorē oīm ⁊ illius ba
ptisma. Nec ad h̄ q̄uis clerici sint aut p̄sbyteri v̄l diaco
ni magis ipsi illis p̄dicare obligant̄ q̄ laici ⁊ seclares: ni
si q̄ ex regle p̄fessioē ad h̄ illi magis hortant̄ q̄ alij. Et si
p̄fectionē in hoc imitari voluerit possūt ⁊ oīa hec page
re: vt ⁊ Frācisus ip̄e sic discretissime docuit: sic mirabili
ter adimpleuit: quib⁹ tūc scripturarū sacrarū necessaria ē pe
ritia ac doctrina. **U**t ḡ ad cōpēdiū ista reducam⁹: dicim⁹
q̄ possūt p̄lib⁹ modis christiani ad fideles zelo fidei trās
ire. **U**no mō vt auctērice ip̄i mittant̄ a papa in ill' scilicet
i) p̄tib⁹ p̄stituti episcopi: quos scripturarū sacrarū sciētia p̄
cellere est necesse. Et q̄ hi nō nisi a papa v̄l alio ex p̄nci
palibus patriarchis mitti possūt: ab ill' omnimodā susci
ii) piūt licētia. Alio mō ⁊ cōministri et coadiutores quales
sunt p̄sbyteri cū episcopis ⁊ diaconi q̄s ⁊ similit sciētia
iii) p̄ditos eē oportet. Alio mō vt obsequose supradictis adijū
gant̄: q̄b⁹ certe nō est sciētia necessaria: sed si ardore mar
tyrij se h̄mōi obsequo dedicarūt: vt oportuno in tpe et ip̄i
cū illis coronas suscipe possint: modus ill' ⁊ forma supra
iiii) dicti pueniūt. Possūt ⁊ aliomō laici seculares cuiuscū
q̄ sint gradus xp̄iani charitatis zelo ⁊ martyrij desiderio
succēsi ad illos trāsire: q̄ ⁊ si sciētia scripturarū sacrarū sint
p̄diti ⁊ solēni auctoritate careāt: si voluerint: nō solū in
fidelib⁹ fidē p̄fiteri: s̄ maiorī charitatis ardore succēsi (vt
oportunū discrete nouerint) fidē ill' quā bñ scierūt poterūt
explanare. **N**ā vnicuiq̄ sapiētī dicit̄ a Salomōe: Tu autē
describe sapiētiam in p̄silio ⁊ sciētia: vt respōdeas v̄ba ve
ritatis his q̄ p̄ponūt tibi. Nec h̄ fieri int̄ infideles a papa
indicit̄. Et in hoc isti a p̄mis differūt: q̄ ad h̄ illi obligan
tur ⁊ nō hi. Sed si int̄ doctos hos seclares eē p̄tingat: fidē
suā p̄fiteri possūt: ⁊ q̄ sine illa minime saluabūnt denūtia
re. Et si cū h̄mōi scripturarū ignaro illi de fide disputare
vellent: cōuenit illi respōdere mibi: quia indoct⁹ de fide

Salomon.

disputare nō licet: sed que a cunabulis ab ecclie ministris
suscepi: colui: & adorauit: p̄fiteri licet: q̄ nō est datū nomē
sub celo hominib⁹ in quo possint saluos fieri: nisi in nomi-
ne Ihu xpi. Si disputare placet statuere tps: & xpiane re-
ligionis magistros accersibo: q̄s ad vos ducā. Cū qb⁹ di-
sputare: & ab illis infrogare & informari poteritis: & de fi-
de vt libuerit edoceri. Ad tñ nunq̄ aut raro p̄tingere pos-
se videt: cū illis de eoz fide disputat minime pmittatur.
Nā scribit in Alchoran xxxij. ca. Tecū disputare volēs
tibus dic deū solū omnes actus tuos agnoscere: q̄ die pos-
srema lites omēs & cōtrarietates discutiet. Et ca. cxvj.
Ihomies inquit incredulos talit̄ alloq̄re: Ego quidē legē
vr̄am atq̄ sectā minime sequor: nec vos meā. Igitur mihi
mea maneat vobisq̄ vestra. Et xx. ca. minatur Moameth
detrahētib⁹ sibi ac puniri p̄cipit: ait em̄ de p̄pheta ma-
le loquētes graui malo puniant. Et hec certe astutissime
p̄uisa illius ratio fuit: ne quis scilicet disputādo ac disq̄-
rendo falsissime legis ineptias faciliē vt eueniret sequaci-
bus miseris ostēdere posset. Ulex hec nō timētes xpiani/
rationib⁹ diuinis/naturalib⁹ & moralib⁹ fidē sp̄ approba-
re sunt parati. Nā fides n̄ra q̄ sūma est v̄itas in nullo na-
turalib⁹ v̄itatibus aut moralib⁹ repugnare pōt. Sed ali-
is sectis q̄ v̄itas acerba ē & inuisa: p̄palari timet quod-
ammodo & aufugiūt: & maxie hui⁹ tps infideles: q̄ v̄tu-
tis omīs inextptes vitā suā mortiferis voluptatib⁹ ducūt.
Quare soli xpiani p̄dicatiōib⁹: martyrio & miracul⁹ & non
vi aliqua tpali: omniuz nationū gētib⁹ xp̄i fidē suaserūt:
Ad p̄pheta in spiritu p̄uidēs ait: In omnē terrā exiuit so-
nus eoz: & in fines orbis terre v̄ba eoz. Et Lactā. Deni-
q̄ nulla gēs tā inhūana est: in illa regio taz remota: cui aut
passio xp̄i/ aut sublimitas maiestatis ignota sit. Sed hic
vna incidit questio: an eūtes ad disputandū cū infideli-
bus de religiōe n̄ra quid aut qualit̄ locuturi et disputa-
uri sint p̄cogitare debeāt. Et questionē soluere videtur
christus dñs noster qñ in euangelio Marthi dixit: Dum

Moameth.

Lactāsius.

steteritis añ reges ⁊ p̄sides nolite cogitare quō aut qđ loq̄mini. Dabit em̄ vob̄ in illa hora qđ loq̄mini. Nō enīz vos estis qđ loq̄mini: sed sp̄s p̄ris v̄ri qui loquit̄ in vob̄. Sed dubiū inde p̄surgit: qđ tps̄ habuerit ad p̄cogitādū sufficiēs: ⁊ nō oportune p̄cogitauerit tēptat̄ deū videat̄. Ad̄ vez eē oēs p̄firmāt doctores: asserētes discretā p̄cogitationē dato tpē fiēdā: s̄ nimīā ⁊ curiosā tanq̄ ex pusillanimitate diuiniq̄ auxiliū diffidētia ⁊ hūane ratiōis p̄sūtiosa cōfidētia pueniētē cōdēnant: dicūtq̄ xpm̄ in euāgelio casu h̄ arduo ⁊ tpē phibuisse: in qđ hō ille: aut nec interrogaciones sibi fiēdas p̄cogitare pōt: aut p̄cogitādū tēpus auferē. Et tunc nec curā habet vult deus: quomodo hoc est qđ ordine ⁊ quali modo dicēdū: aut qđ: s̄ est quam materiā ⁊ q̄s s̄ētētiās efferas: s̄ sp̄e totā in suo auxilio collocari iubet. Illicoq̄ affutuz se p̄mittit: ⁊ auxiliū prestatuz: ait em̄: Dabit vobis in illa hora qđ loq̄mini. Ideo

Hierony.
Eusebus.

Augustin⁹.

pulcherrime ait Hierony. in trāsitū suo ad Eusebiū: Fili mi Eusebi p̄surge leua in celū oculos tuos: lex dei sp̄s in corde tuo: ne timeas a facie hominū: qz cū illis est sp̄s oīs cū quib⁹ est v̄itas. Et Augustin⁹ quōsq̄ quicunq̄ loquitur hō vez: nō est suū qđ loquit̄ s̄ diuinū: qz sic oīs essētia ab essētia p̄ma venit: sic v̄itas oīs a p̄ma tantuz v̄itate descēdit. Et idē solūmō ille docet in tr̄is qđ cathedrā habet in cel̄. Nā ip̄e sol⁹ est qui homīez sciētīā docet. Accedāt ergo ad xpī nomīs p̄fessionē secure tā docti q̄ indocti: ⁊ sp̄e discrete ponāt in dño. Quis em̄ in illo vnq̄ sperauit ⁊ p̄fusus est?

(tyrium. Ca. xvi).

An fratres miores p̄ ceteris obligent̄ ad mar-
c **Um** in regula beati Francisci: quam deo do-
cēte (vt ip̄e asserit) fratribus suis vir ille sera-
phic⁹ scripsit de martyrio specialis mētio: et vt
ita dicā ad illō exhortatio habeat̄: questionem
facit: an hi qui sub ea reglā sūt clerici v̄ laici v̄ltra alios
clericos v̄ laicos ad infideles accedere: ⁊ p̄ eorū salute
vt ad xpm̄ p̄ntant̄ legitime certare: ⁊ sic ad martyriū ipsuz

se exponere et offerre obliget. Ad plib^o sic eē visū ē. Et in
ei^o pfirmatiōez alios inducūt q̄ reglaz bti Frāncisci duas
alias in ecclia Romana famosas reglas bti scilicet Augu-
stini et Bēdicti plib^o ratiōib^o pceller assērūt. In quas et
hāc supaddūt ratiōē: q̄ regula hec inē omēs sola eundi
ad infideles de ministri sui licētia facultatē pbeat. At eī
sic in regula beatus Franciscus: Quiq̄ fratruum diuina
inspiratiōe voluerūt ire inē saracenos et alios infideles:
petāt in licētia a suis mgris puincialib^o. Ministri vō nul-
lis eūdi licētia tribuāt: nisi eis q̄s viderit eē idoneos ad
mittēdū. Et h̄ vba sūt regle q̄ sb̄ bulla ē pape Honorij.
At in p̄ori sua regla quā Innocē. papa p̄us pfirmauerat
ait: Quicūq̄ fratruū diuina inspiratiōe voluerit ire inē sar-
racenos vadāt cū licētia sui ministri et sui. Minister vero
det eis licētia et nō p̄tradicat: si viderit eē idoneos ad mit-
tēdū. Nā tenebit dño reddere ratiōē si in h̄ v̄l in alijs
indiscrete pcellerit. Et infra sb̄dit: Et omēs fratres vbi
cūq̄ sint recordēt q̄ dederūt se et reliq̄rūt corpa sua dño
nfo Ihu xp̄o: et p̄ ei^o amore debēt se exponere inimicis tā
visibilib^o q̄ inuisibilib^o. hec ille. Ex q̄b^o assērūt etiā ali-
qui: q̄ cū bti Frāncisc^o in omib^o seq̄ xp̄z curaret: et xp̄s in
ascēsiōe sua discipulis suis mādauerit: q̄ irēt in vniuersuz
mōm: et euāgelij vniūse creature p̄dicarēt: nec timerent
eos qui occiderēt corp^o: qm̄ alas occidere nō possent: sic
et ad illius exēplū Frāncisc^o charitate ardēs fratres suos
debere ad infideles accedere dixit. Cū regulā suā h̄ eē di-
cat: sc̄m sc̄z euāgelij obsuare. Cū in p̄ma regla ait: hec
est vita euāgelij Ihu xp̄i: quā frat Frāncisc^o petijt a dño
papa Inno. p̄cedi sibi et pfirmari. Sz nos alit q̄ hi sētien-
tes: id q̄d dubiū facere possz clariori distinctiōe dclarabi-
mus. Prenotando primū q̄ null^o cuiusq̄ sit sc̄tatis sim-
pliciter christianus p̄cepto aliquo obligatur ad infideles
predicationis causa accedere vel se ad martyrium offer-
re: s̄ si etiā timidus ille fuerit: de ciuitate in ciuitatem sine
mortali excessu aufugere potest: vt supra declarauim^o.

Augustin^o.
Benedict^o.

Honorij.
Innocēti^o.

Hac ex causa Paulus heremita primus ad heremum fugit
 pluresque ante eum ad diuersa loca fugientes fecerunt. Et sic nec
 fratrum quicumque sancti Francisci regula: nec alii ad hoc ex prece-
 pro obligati. At si diuina sit inspiratio: prouentus facultatem
 eundem de licentia ministri tribuit illi Franciscus: et (ut supra vi-
 dimus) formam et modum in fideles eundem: et statim sibi decla-
 rat. Sola enim diuina inspiratio et electio (ut eius regule fide-
 lissimus expositor ait) idoneam et sufficientem personam efficit: et
 propositum et perfectionem tribuit ad tantum officium. Et poterit hoc
 diuina inspiratio homini tali innotescere: si quotidie magis in-
 stiterit: et illud in propositum firmiter acquiescat: et animus eius:
 nec quicquam amplius iam desideret. Quod si religiosus fuerit
 ex petitionis instantia suo superiori poterit declarari. **U**erum
 ut supra ostendimus obligari potest quis ex mandato papae si
 ad eorum infidelium loca episcopum se consecrari permiserit: quo-
 niam tunc et ibidem accedere: et illis christi fidem predicare tenetur.
Et hoc recte ad Iesu christi exemplar: qui discipulos suos epi-
 scopos et patriarchas per orbem totum transmisit. Tenetur tamen pa-
 pa idoneam et ad hoc sufficientem personam eligere: nec ex timidita-
 te nolenti et quem fugitiuum seu christum negaturum cognouerit hoc
 mandare debet. Sed Franciscus nec hoc facere potuit: nec in
 regula sua hoc voluit: sed quantum christum illi imitari fuit permissum
 declarauit: cum ait: Quicumque fratrum diuina inspiratio vo-
 luerint ire: ut per hoc quod est voluerint: illis non ut christus discipu-
 lis suis precipere ite in uniuersum mundum: sed ut facultatem
 eundem concederet: presuleret seu incitaret: ut vir sanctus Petrus:
 Johannes: et doctissimus vir alius Alexander de ales plu-
 resque alij existimauerunt. **U**erum cum vir ille Franciscus charita-
 te arderet: martyrii flamma: hostiam deo viuente toto corde
 et visceribus se offerre percipuit: ut morte sic et vita domino et
 magistro suo similem se preberet: et fratribus suis de se exhortati-
 uum daret exemplum: tribus vicibus (ut Bonauentura eius vi-
 te descriptor annotauit) ad infideles accedere temptauit:
 quod cum semel a deo illud posse perficere concederet post tribula-
 tiones multas verisimiles et vera ad Soldani aspectum de-

Petrus.
 Johannes.
 Alexander.

Bonauentura

Soldanus.

uenit. **Quē Soldan⁹** in successu: affectuosissime ⁊ audiebat ⁊ admirabat: sed qz vt supra diximus voluit eū dñs nō p carnis martyriū: sed p mētis incendiū in xpm crucifixū trāformari: redijt ad italiā. **Et** qñq; fratrib⁹ q̄s diuina inspiratiōe cōmotos: ⁊ charitate feruētes nouit: ad infideles eū di licētiā p̄stitit: q̄ cū christi fidē ⁊ xbo ⁊ exemplo predicarēt in Parrochia ciuitate regis granate martyrij coronas p̄meruerūt. **Mirabilē** ergo q̄ cū q; fratrib⁹ suis vir iste seraphic⁹ scripsit: vt ver⁹ m̄grī ⁊ dñi sui discipul⁹: omī diligētiā p̄us ip̄e p̄ficere curauit. **Estēdit** q; illū p̄fectū fratrē suū eē: q̄ ⁊ regulā nō solū ad p̄cepta: sed ad p̄silia ⁊ exhortatiōes: vt ⁊ ip̄e totalit̄ p̄fecit obfuarēt. **Nō** ergo ad martyriū se offerre fratres sui obligant: nec magis q̄ alij: si ad magna sue regle p̄silia ⁊ exhortatiōes: vt eoz pat̄ fuit: ip̄i p̄fecti eē nō curāt. **Nec** ex p̄fessioe euāgelij ad hoc obligari possūt: cū timidis fugiēdi facultatē tribuat euāgelij. **Nec** Frācis̄ illos ad eundū astrinxit: verū id p̄fectiōi ascripsit: in q̄ nil sanguis ⁊ carnis eē affirmari: si q̄s ad infideles ob eoz lucz seu martyrij desiderij: diuina inspiratiōe accesserit. **Sed** si q̄ ex fratrib⁹ suis se int̄ infideles repererint cū corp⁹ suū Jesu xpo uouerint: causa instāte ex x̄bis Frācis̄i debent se ⁊ inimicis audacter exponere: nec tūc aufugere licet: s̄ causā fortit̄ p̄seq̄ obligant. **Et** qz alijs qñcūq; aufugere data facultate p̄mittit in hoc illos magis obligari dicere possumus.

Quis mod⁹ habēd⁹ his q̄ ignorat linguā eoz infidelij: ad quos charitatis ⁊ martyrij ardore accedere cupiūt. **Ca. xvij.**

Quoniam possibile ē p̄les ardore martyrij succēdi: q̄ ad infideles p̄ sc̄tissima noīs xpi p̄fessioe accedere omī ardore cupiāt anxiet̄q; ex barbāre ligue d̄fectu: cui⁹ nec minimū x̄bū alloq̄ nouerit. **Moduz** istis explicare ⁊ viā curabim⁹ q̄b⁹ ⁊ int̄ illos hāc sc̄tāz xpi noīs p̄fessioz cōmode p̄ficet potest. **Nā** licz aliq̄ ex xpianis forte mercatorib⁹ int̄ illos liguā cognoscāt: nō tñ cogitāduz est: q̄ illoz

quisq̄s fuerit nisi huic se sc̄tē p̄fessionē addiderit : in p̄p̄s
affutur⁹ veniat : subito em̄ p̄tmesceret : ac p̄ posse pericu
lū euitaret. Nec oportuno in tpe aliū forte ex infidelibus
q̄ linguā tuā didicerit p̄mptum habere posses. Quare et
hec tecū primū cogitaŕ oportet : q̄ si possibile h̄ p̄endas :
tua sc̄tā p̄uersatiōe inŕ illos p̄ tpe degas : ⁊ linguā vt plu
res fecerūt om̄i sollicitudīe addiscas : q̄b⁹ tūc p̄fessionē ⁊
p̄dicationē tuā vt supradixim⁹ palā ⁊ forti animo expli
cabis. Sic monach⁹ q̄dā ex reglā sc̄tī B̄d̄icti : cui⁹ nomē
nō teneo : sed in ill⁹ p̄ribus palā vbiq̄ habet : vix duob⁹ an
nis elapsis in ciuitate q̄ nūc dicit̄ Thuness : magnificētis
sine pegit : linguā em̄ deo auxiliante puo in tpe optime di
dicit : mltis hincinde x̄pm p̄dicauit : ⁊ capta oportūitate :
vt abilius suū posset cōsequi intētū : illoꝝ vna die infide
lū habitu vestitur : tacitusq̄ locū vbi illi ad orationē cō
uenerant incognitus intrauit : pulp̄tumq̄ cōueniētī tpe
ascēdens : x̄pm vt mirabilē p̄dicauit : sic ⁊ eoꝝ legē claris
sime cōfutauit. Et q̄ cū martyriū crudeli tormēto depo
neret : ad illius exemplū cōpūctiōe cōmot⁹ alē ⁊ penitē
tia ductus : christū quē lōgo tpe negauerat : in mediū oīm
p̄siliēs publice p̄fessus est : ⁊ se corā om̄ib⁹ x̄pianū p̄cla
mauit : ex q̄ simul cū illo felix martyriū coronaz p̄meruit.
Et mod⁹ hic si h̄ in tpe comode impleri possit (cū via sit ⁊
p̄gressus apostoloꝝ) inŕ om̄es q̄s recitaturi sum⁹ lauda
bilior p̄dicat̄. Et scripturaz sacraz doctis : q̄ verbuz dei
oportuno in tpe p̄dicēt marie p̄ueniēs repitur. Vnō q̄ se
ep̄os ad infidelū loca cōsecrari : v̄l diaconos siue p̄f̄
byteros ill⁹ coadiutores ordinari p̄miserint : linguā h̄ mō
addiscere obligant̄ : vt ill⁹ v̄bū dei annūciēt : ⁊ alia ep̄isco
palia ⁊ sacerdotalia tractent : que sine ideomatis noticia
exerceri nō possūt. Quare nec alia it̄tēdiōe officia hec inŕ
illos legitime acceptare potuisse vident̄. Ideo antiq̄ori
bus tporib⁹ neminē etiā inŕ christianos cōsueuerat Ro
mana ecclia ep̄iscopū ordiāre : q̄ ei⁹ gētis linguā ignora
ret. At si vir h̄ q̄ p̄fessionē hāc x̄pi nōis inŕ infideles p̄fice

reintēdit z eoz linguā p̄us scierit vl̄ didicerit: laic⁹ sit sim-
plicif z sacraz scripturaz penit⁹ ignar⁹. Et si nec xp̄i fidē
p̄dicādo explanare nouerit: poterit ad **Exemplū** sc̄tissi-
mi martyris **Abenne** p̄ hūc aliū modū p̄cedere. **Ut cum**
cōgregatos infideles vl̄ p̄ oratiōe vl̄ alia solennitate cō-
gnouerit: in eoz se mediū inūceat: exclametq; voce ma-
gna se esse xp̄ianū: z q̄ nisi baptisma z fidē xp̄i susceperit
saluari nō possūt. **Hā tpe** diocletiani z **Abaximiani** impe-
ratorz **Abennas** **Egyptius** z xp̄ianus sub **Pafricanus** tribu-
no militabat: z ne cōuersatiōe paganorū p̄taminari se cō-
tingeret: relicta militia ad heremū secessit. **Et cognoscēs**
q̄ in **Syria** metropoli frigie p̄fatorū impatorū natalicia ce-
lebrarent: descēdēs ex heremo ad urbē deuēit vbi h̄ age-
bant. **Et vidēs** mltitudinē in teatro dixit: **Ecce tps** glo-
rificādi nomē tuū dñe. **Et ingressus** theatz vbi **pyrrhus**
p̄ses sedebat: z om̄is p̄plus aderat: exclamauit voce ma-
gna dicēs: **Dñe de⁹ me⁹** respice in me: qm̄ inuētus sum a
nō querētib⁹ me: palā apparui p̄p̄ nomen tuū in medio
inimicorū tuorū. **Hec** eo vociferāte factū est silentiū: z cō-
surgētes om̄es intuebant in eū: admirātes fiducia eius:
q̄ interrogat⁹ a p̄side q̄s eēt: r̄ndit: **Ego sū** fu⁹ dñi mei **Je-
su** xp̄i factoris celi z t̄re: q̄ etiā p̄stituit om̄ia q̄ in eis sūt.
Et cū ad sacrificia deorū cōueri nō potuisset: capite trū-
catus fuit. **Tu** ergo qm̄ ad tale op⁹ a sp̄sctō p̄citaberis:
capta illoz oportunitate forti aīo vl̄ hec eadē v̄ba q̄ san-
ctissim⁹ hic martyr p̄dixit: vl̄ q̄ nos supra descripsimus in
eorū mediū p̄clamabis. **Et** hic p̄cedēdi mod⁹ ab aliq̄bus
plurimū approbat: sic vt de eo tractatulū vnū eē audiue-
rim⁹ in monasterio minoz mōtis syon in hierl̄m. **Est** etiā
z ali⁹ laudabil⁹ modus: quē sapiētes plurimi antiquitus
diligentissime obf̄uauerūt. **Et** p̄ticulares cōponebant li-
bros in quib⁹ gentiū errozē z xp̄i vez cultū ostēdebant.
Inuehebātq; aliqñ p̄tra p̄ncipū ignoratiā: q̄ diuissimas
turpissimasq; religiones in mūdo paterent: z solam verā
q̄ christi religionem tam crudeliter insequi nō cessarent.

Abennas.

Quadrat^o. Ex quo aliquando et pacem christianis et martyrii coro-
 nas alij et alij promerebantur. Sic Quadrat^o Athenarum
Aristides. episcopus Adriano Eleusina sacramententi librum egre-
 giu de nostra religione porrexit. Aristides similiter Athe-
Justinus. niensis philosophus eloquentissimus eidem Adriano
 apologeticum pro christianis tradidit. Justinus etiam
 philosophus et martyr nobilissimus: librum contra gentes
 tradidit Antonino pio et filijs eius et senatui: ex quo illud
 in christianos beniuolum reddidit. Cui successit. M. An-
toninus verus et L. Aurelius Commodus. Quibus contra
 christianos seculentibus porrexit et idem Justinus librum
 alium et fortissimum contra gentes. Et quia hi principes
 doctissimi fuerunt: maxime Antoninus grecis litteris cla-
 rus. Cuius duo decim pulcherrimas orationes eloquen-
 tissime greco sermone εἰς ἑαυτοῦ descriplas: et longo
 tempore perditas in lucem ego redegei: plures doctissimi
 christiani qui eo tempore claruerunt: libros pro fide no-
 stra et contra religionem deorum illis porreperunt: vt Abe-
Meletus. litus Sardenis episcopus volumen vnum. Apolinaris
Apolinaris. etiam Hieropolitanus episcopus librum alium. Barde-
Bardesanes fanes assyrius similiter librum clarissimum et fortissimum
Appolloni^o. M. Antonino de fato tradidit. Appolloni^o etiam Roma-
 mane vrbs Senator imperatori pro fide nostra insigne
 volumen composuit: quod in senatu legit: et pro christo
 capite truncatus est. Et die quodam peragrans ego vr-
 bem hanc diuersis in locis et monasterijs disquireres si que
 ex antiquorum grecorum libris reperire possem: casu ta-
 bernam quandam intuitus: offensusque fractorum librorum
 cumulo illic in angulo proiectorum: desiderio excitus ad
 illos accedo: perpendique salitos pisces quos taberna-
 rius ille vendebat papiris huiusmodi inuolueret: nec mi-
 nus illos dispicio qui sint. Inter quos insigne volumen
 repi Athenagori Atheniensis phi xpiani. ἄποστολες ἑπι
 τομῆς χριστιανῶν que dirigit. M. Antonino do et L.

Aurelio comodo. Incepās illos q̄ sub eoz impio diuer
sissimaz turpissimazq; religionū viros paterēt. Religio
nesq; om̄es h̄mōi z earū loca destincte enarrans: z solos
christianos veri dei cultores tot penis z tormētis psequi
nō cessarēt: q̄b̄ gaudēs ego paruo pretio soluto mecū tu
li. Illudq; vlteri⁹ legēs pp̄edi: q̄ mortē ip̄e p̄ christo nō ti
mēs tanq; oīm xp̄ianoꝝ esset legat⁹: libz impatorib⁹ offe
rebat. Et sic libzū illū z opa Iustini martyris z orationes
ad Antonini concessi cla. viro magistro Johanni de Ra
gusio. Sed quia hoz tēpoz infideles om̄es pene indocti
sūt: nec alteri discipline q̄ eozū legi z medicine intēdere
nūc pmittūt: om̄esq; desueta nob̄ z barbara lingua vtā
tur: necesse videt̄ q̄ pua cedula z breuissima cū illis agat̄:
tum pp̄ traducēdi difficultatē: tum etiā ne pp̄ter legēdi
tediū (vt ignorātib⁹ euenit) plusculā scripturā abijciant.
Quare si nec episcopus ad eozū loca specialit̄: nec p̄sby
t̄r diaconus ordinatus fueris: z addiscere linguā difficil
limū tibi cognoueris ac pene ip̄ossibile: cōmode ad illoꝝ
exēplū q̄s supra nominauim⁹: cōmode pcedere poteris.
Ut scilicet carte hāc tuā sanctā fidei p̄fessionē inscribas
ad illosq; publico in loco coadunatos accedas. Et tūc im
p̄teritus cedula hāc: vlt̄ gētis illi⁹ p̄ncipi: vlt̄ vni ex eozū
sacerdotib⁹ porrige: q̄ illā suscipiētes z rei nouitate com
moti: in̄pretē ip̄i diligētissime cōperiēt. Vt si tibi possibi
le det̄ illā eozū lingua d̄scribi facias. Et tūc ne alterius rei
suspicio oziri possit q̄ citi⁹ poterūt publice legēt: z q̄ vo
luerint inde copias habere z q̄ scripseris p̄sare poterūt.
Et sic quattuor illi fidelissimi beati Fr̄acisci fratres d̄ q̄
bus supra mētionē fecim⁹ hierosolymis iam fere xl. suct
anni elapsi fecerunt. Quos cū infideles illi cedula legis
sent: pugnis plurimū attritos custodie māciparūt: z post
tres dies in plebis cōspectū reductos: p̄ in̄pretē: si ad eo
rū p̄fidia cōuerti vellēt diligētē z omni instātia tēptaue
rūt. Qd̄ isti abhorrētes: xp̄m p̄ illū in̄pretē vt poterāt
annūciarūt: p̄dixerūtq; illis dānationē certā: si christi

Johānes de
ragusio.

baptisma nō susciperēt: et in sua pseuerarēt p̄fidia: q̄s cum
imobiles cognouissēt gladio infecerūt. **U**erz qz hāc ce-
dulā breuissime nuda qz solū d̄itate sanctissimi illi viri ex
causa descriperūt (vt ei⁹ ostēdit copia: quā etiā in puen-
tu mōtis syon in hierlm̄ haberi audiui⁹) scribem⁹ et nos
aliā modo n̄fō: et quicqz ali⁹ vt meli⁹ nouerit alteram sibi
formare et describere poterit. **S**ed p̄ditiones hominū qui
xp̄i nomē sic p̄fiteri itēdūt p̄siderādas p̄ul putam⁹. **A**ut
ei sclares sūt: et sacraz l̄raz ignari. **A**ut et si sclares tñ edo-
cti aut clerici: et tūc v̄l religiosi v̄l sclares: et sacre scriptu-
re docti v̄l indocti. **A**ut ex his diūsimode vt possūt siml̄
pmixti: et tūc v̄l corā gētis illi⁹ p̄ncipe: vt **F**rāsciscus corā
soldano potissimū accedere curauit. **U**l corā p̄plo et illi⁹
sacerdotibus: vt monachus ille et alij quattuor fratres fe-
cest. **A**ut corā p̄ncipe et p̄plo simul: qd̄ si fieri posset meli⁹
esse putam⁹. **Q**uare et sup̄mā h̄ est eoz q̄ diaconi sūt vel
p̄byteri siue sclares seu religiosi et scripturaz sacraz edo-
cti formā describemus: nō q̄ illi meli⁹ cōp̄hendere nesci-
ant: sed vt v̄bis paucis inde mutatis: et laicis et q̄buscūqz
alijs scripturaz indoctis: modū quē possum⁹ explicem⁹.
Poterim⁹ ḡ sic cedulā hāc d̄scribere: **E**go. **U**l: **N**os t̄les
viri a iādiu. **U**l dic simplr: **D**eo dicati: vt in illi⁹ lege me
ditemur die ac nocte dilectiōe cōmoti: sani mēte a remo-
tis p̄tib⁹. **U**l absolute dic: **A**d tuā vsqz d̄uenim⁹ p̄fetiā:
ānūciātes tibi gētis tue salutē: quā si nos patient audie-
ris: assecutus te certissime deo iuuāte speramus. **N**am in
lege **M**oyssi/**D**avid et alioz p̄phetaz dictis/xp̄iqz euāge-
lio diu d̄fari p̄fectionē legis in charitate h̄ est dei amore
et p̄rimi p̄sistere nouimus: vt deū ip̄m et illius honorē to-
to corde et plusqz nosmetip̄os diligam⁹. **E**t p̄rimi n̄fī: h̄ ē
cuiuslibet alteri⁹ hom̄is salutē vti n̄ram queram⁹. **Q**ui-
bus edocti: vt **I**hu xp̄i discip̄li: salutē vestrā plusqz cor-
pus n̄m amam⁹. **N**ec putamus vos aut alios q̄ scūqz ra-
tiōis capaces: vera et demōstrātes ratiōes abijcer. **Q**uis
enī negare poterit sc̄tissimū nomē **I**esu xp̄i: in om̄es gen-

tes predicationibus et miraculis: et non vi aliquo sed patientia
et humilitate deportatum fuisse: Quis illius doctrine contra-
dicere posset: nisi qui illam videre negligit: Quis illum qui
summa veritas est mendacem dicere audebit: Qua ratione: aut
quam auctoritate quis aliter euangelium verum perditum enarrabit: cum
et apud omnes nationes etiam hoc tempore: idem quod semper fuisse le-
gimus: et in nullo deficientes repiamus: Verax est Christus: et verus
est euangelium eius: et tunc se filium dei et dixit: et signis sua vir-
tute factis que nullus unquam alius facere potuit: manifestissi-
me comprobavit. Veraces fuerunt discipuli eius: qui veritatem
quam Christus est ubique predicabant: et nihil nisi mendacium damna-
bant: et in eius nomine stupida fecerunt miracula. Et tunc ipsum verum fuis-
se et verum hominem omnibus gentibus predicarunt. Nam
verbum dei carnem ex Maria virgine assumptum docuerunt:
quod verbum ab ipsius dei essentia substantialiter differ-
re non potest: sed idem ipse deus est: qui forma est simplicissima
et purissima: et spiritus illorum unicus: qui substantialiter unum
cum illis existit. Unicum ergo dicimus deum et non tres ut no-
bis imponitis. Quem unicum in substantia et trinum in per-
sonis non solum christianis sed naturalibus et maximis philo-
sophis ante Iesu christi adventum nobis presignarunt. Adde-
tes et ipsum ternarium numerum omnium formarum principium
esse atque finem. Quid: nonne et philosophi hoc predixerunt
nec solum qui ex iudeis et lege dei fuerunt: sed et Sibille
etiam in scripturis suis hoc nobis testimonium reliquerunt:
Quare et si trinitatem cognoscere vultis: que supremus est
christiane fidei gradus: precedetiam cum humilitate et amore
gustate: et in trinitatis cognitionem facillime vos ipsi dedu-
cemini: scientes quod veritas legitime querenti sabbatum non
potest. Christi ergo legite euangelium charissimi: et ubi cor
vestrum quiescere poterit reperietis. Scimus et nos quid
in Alchoran vestro scriptum est: quia illum fideliter tradu-
ctum habemus et legimus. Velitis et vos que in euang-
elio nostro scripta sunt cognoscere: et videbitis christi
doctrinam non nisi divinam esse. Cognoscetis etiam

predixisse se filiū dī: cōplemētū omniū tēporū aduenisse.
Et post eū nō nisi pseudo pphetas venturos esse: q̄ mun
dū diuersis seductiōib⁹ in dānationē pducēt. Hec ex xp̄i
euāgelio cognoscim⁹: hec vera scim⁹: nec si christiani sum⁹
dubitare possumus. **C**reditis romanos toti⁹ orbis dños:
z alios maximos p̄hos deceptos fuisse: q̄ fidē fm euāge
liū qd̄ habem⁹ suscipiētes: p̄ tāta veritate defēsāda mor
ti se exponere nō dubitabāt. **C**reditis z sāctissimos viros
atq; doctissimos vt christū in hac vita mēte cōplecti pos
sint in vanū castissimā z tēperatissimā vitā ducere: vt nō
solū euāgelij precepta: s̄ altissima cōsilia psequāf. **Q**uis
vnq; p̄horū morib⁹ hui⁹ legis p̄radicere potuit? **Q**uis vn
q; tam fer⁹ fuit q̄ si patient illā audiuerit nō acceperit?
Hec cogitare velitis amātissimi: hec prius mēte reuolue
re q̄ in furore vt irri rationales p̄tra nos insurgere: qui
vram salutē vobis nullo penitus odio sed omni amore z
charitate denūciam⁹. **H**oc diligēt inspiciēte: q̄ nisi q̄s ba
ptizatus fuerit in nomine patris z filij z spūs sancti: z fidē
sāctā tenuerit: saluari nullaten⁹ p̄t. **Q**uā fidē absq; euā
gelij p̄ceptis paucis in v̄bis cōprehēderūt apli sic: **C**re
do in deū patrē om̄ipotētē. **C**reatocē celi z fre. **E**t in **J**e
su christū filiū ei⁹ vn̄icū dñm n̄m. **Q**ui cōcept⁹ est de
spūsctō. **N**atus ex marīa virgine. **P**assus sub p̄tio pila
to. **C**rucifixus. **P**ortu⁹. **E**t sepult⁹. **D**escēdit ad inferos.
Tertia die resurrexit a mortuis. **A**scēdit ad celos. **S**edet
ad dexterā dei patris om̄ipotētis. **I**nde vēturus est iu
care viuos z mortuos. **C**redo i spūm̄ sc̄tm̄. **S**āctā eccliam
catholicā. **S**āctoz cōmunionē. **R**emissionē pctōz. **C**ar
nis resurrectionē. **V**itā eternā. **H**ec vt vidistis breuissi
sime ab aplis **J**esu christi fides cōprehēsa fuit. **H**āc vob
nos ipsos explanaturos offerim⁹. **A**c etiā ex euāgelio q̄
christus precepit: z q̄ tāq; altiora cōsuluīt: dūmō patient
nos audire velitis declarare. **Q**d si nolueritis: excusam⁹
nos corā deo z angel⁹ z sc̄tis suis: z celū terrāq; conuoca
mus in testes: ac om̄es alias creaturas: q̄ salutē vram p

posse nro quesiuim^o: offerētes nos picul: z ponētes aias
nras p vfa salute z honore Jesu xpi: qui viuit z regnat
p īfinita sc̄la sc̄loz. Si x̄o hi qui h̄m̄oi se agoni ingere cu
piūt sclares z laici ac sacraz scripturaruz ignari fuerit: in
hūc modū suā p̄fessiōis fidei cedula describere poterūt:
Ego. Ul: Nos tales a puericia xp̄iani: z in Jesu xpi fide
vsq; ad hec tpa enutriti. Nouimus ex lege q̄ deū z ipsius
honorē sup om̄ia amare tenemur. Et secundario proximi
nri: hoc est cuiuslibet alteri^o hom̄is salutē vt nram p̄pri
am querere. Cōpatiētes ergo vob aduenim^o: vt p parui
tate nra iuxta posse vos dep̄cēmur: q̄ xpi vex euangeliū
ac illi^o doctrinā querere velitis: in q̄ cor v̄m̄ quiescet et
salutē suscipietis: z vt bap̄tizemini in nom̄e p̄ris z filij et
sp̄s̄scti v̄nius veri dei fm̄ substantiā v̄nicā z indiuisibi
lem: z q̄ velitis a doctis christianis edoceri de fide Jesu
xpi: sine q̄ (vt ipse p̄dixit) nemo saluari p̄ōt. Et cognosce
tis tunc ex euāgelio Jesum xpm̄ fuisse verū deū et verū
hom̄inē z pro nra redemptiōe vere mortuū: et sepultū: et
tertia die resurrexisse: z ascēdisse in celos: z inde venturū
iudicare viuos z mortuos. Cognoscetisq; etiā ipsum xpm̄
p̄dixisse nobis: q̄ post ipsum solū pseudo p̄phete ventu
ri sunt: qui mundū in dānationē cōducēt: a quib^o vix ele
cti se defendere poterūt. Fugite ergo dānationē charissi
mi: z salutē sequimini. Nec furore cōtra nos moueamini:
qui sine aliquo penit^o odio/ z om̄i amore vt discipuli xpi
ad annūciādā veritatē venim^o. Et velitis hec que prius
dixim^o cōsiderare: et si in aliquo dubitetis ab his qui b̄n̄
scierint edoceri: qz veritatē luce clariozem adinuenietis.
Qd si nolueritis excusam^o nos corā deo: et reliqua vt su
pra descripsim^o. Ex quibus duab^o formis mutatis verbis
vt quisq; melius nouerit poterūt cuiusq; cōditiōis hoīes
cōmodā sibi fideiq; sue z gra diu^o p̄fessionē formare. Cum
ergo hanc cedula tue confessionis ad illos porrexeris: et
plegisse ac iuxta volūtātē secū disputasse z cogitasse no
ueris: subito quid secuturū sit perpendes. **Sta ergo forti**
b

animo et imperterrito: nec amore christi vllus te timor cō a
prehendat. Nam si admonitioni tue cōsentient: humani⁹
te tractare curabūt: querētq; vlteri⁹ in fide edoceri: et vt
viā illius clariozē exhibeas precabunt. **E**t tunc si insuffi-
cientē ad hoc te cognoueris: temp⁹ illis statue quo chri-
stiane religionis magistrū q̄ expediri⁹ potes per te vel p
alium cōuoces. **N**ec v̄simile videt quin inter tot religio-
sos chustianos illū q̄cito reperiās. **E**t si scripturis suffici-
enter disciplinatū te noueris: omni diligentia et charita-
te illis christi fidē expone. **D**onūq; tibi grande a deo con-
cessum cognosce: nec pri⁹ ab illis recede q̄ in christi fide
firmos cognoueris ⁊ nūtiōs ad romanū pōtificē miseris:
vel aliū patriarchā sub cuius patriarchio fueris: q; genti
huic episcopū ordinet: qui eos et in fide nutrire: et subse-
quentibus temporibus manutenere possit. **E**t tūc cū ipse
venerit episcopus: tu charitatē tuā inter alios vt ductus
fueris a spiritu sancto legitime ac oportune exequi pote-
ris. **E**t si te gēs illa pōtificē omnino voluerit: hocq; p spm̄
deo placere cognoueris: quāq; et vxorē casu habeas vel
filios: ne recusare velis: tūc em̄ sanctissimū opus [deside-
rabis si te a papa romano vel alio patriarcha ep̄m cōse-
crari inter illos curaueris: legitimo etenim matrimonio
Gregorius nazanzen⁹: ex patre scz ep̄o nazanzeno genera-
tus ⁊ educat⁹ fuit. **N**ec spiritus sancto tradideret papa: sed
singularē pro tanta gr̄a benedictionē cōcederet: maxime
cū huiusmodi plures in primitiua ecclesia ab aplis cōsti-
tuta ⁊ lōgis t̄pib⁹ post sanctissimi fuerint ep̄i. **C**lerū si tue
admonitiōi et fidei cōfessionī nullaten⁹ cōsentiat: sed ira
indignati: te vt maledicū eorūq; legis blasphemū capiāt
et verberēt: vires tunc om̄es tui animi tecū recollige: et
xp̄i passionem mēte reuolue: pensa q̄ta creator ille celi ⁊
terre pro te redimēdo sustulerit: quanta si illuz charitate
sequaris p̄mio reppromittat. **Q**uare ad illi⁹ exēplū si ma-
lediceris nō maledicas: si v̄bera aut tormēta patieris nō
cōmineris. **R**ecorderis q; ille quasi agnus corā tondente

se obmutuit: nec os suū aperuit. Agas omnipotenti deo
gras q̄ te tali agoni imiserit: q̄ illū facile p̄sequis. Unde
cū Alexandrū paciētissime in tormentis agentē aspiceret
p̄ses: et interrogasset cur nullā vocē emitteret: respōdit:
q̄ tēpore orationis christian⁹ hō cū deo et nō cū alio lo-
quit. Videbat similis **M**arco et **M**arcelliano ob xp̄i de-
sideriū: q̄ cū tormentis cruciarent nūq̄ tam bene epulati
fuerint: scientes q̄ q̄ odit animā suā p̄pter christū in vitā
eternā inueniet eā. Sed vt manifestū diaboli op⁹ cogno-
scas: illudq̄ ideo effugias aduerte: q̄ q̄ antiquis tēporib⁹
p̄tra martyres bella inducebat isto in tēpore eodē mō et
eis dē v̄bis cōtra nos insurgit. Nam cōsueuerūt infideles
isti postq̄ huiusmodi homines p̄fiterentes Iesu christi no-
men in custodias per aliquos dies habuerunt: anteq̄ sen-
tentia mortis ferant omni cum diligentia et sollicitudine
temptare: si ad eoz p̄fidiā illos cōuertere possint. Et si ho-
minē sensatū perpēdūt: nō solū tormentis et penis morte
minant: s̄ honores p̄mittūt diuersos et munera: vt quos
penis terrere diffidūt/illecebris et tēporaliū p̄missione p̄-
posse seducāt. Sed q̄s nō perpēdet eadē antiquū hostez
alijs t̄porib⁹ et eadē via exercuisse? Offerebat itaq̄ **T**raia-
nus **I**gnatio summū inter omēs idolorū sacerdotes p̄tifi-
catū: si ad deoz culturā cōuertī vellent. Obtulerūt et plu-
res impatores et p̄fides multis martyrib⁹ p̄tiscat⁹ honore
et munera alia: si xp̄m relinquēdo sua p̄cepta sequerent.
Quē illi vt luti et feces xp̄i amore spreuerūt. Nam vt sa-
piēs **S**alomon in sp̄u p̄uidit: aque mlte nō poterūt illoz
extinguere charitatē: nec flumina obruere illā. Quare et
tu caut⁹ ab eis dē teipm immunē atq̄ securū redde. Et vt
v̄nico exēplo firmari etiā possis narrare nō pigebit q̄liter
t̄p̄e **D**iocletiani et **M**aximiani impatoz cōphēsus inter
alios xp̄ianos fuit magne prudētie vir br̄us **T**heodorus
in ciuitate cyronēsī p̄tiū orientaliū: et s̄b p̄posito **B**rinchā
duct⁹ ad p̄fidē **P**ubliū in regiōe que appellat **M**armori-
tanoz. Cui p̄ses exq̄sita minabat tormenta si principum
b ij

Alexander
martyr.

Marcus.
Marcellian⁹

Ignatius.

Salomon.

Theodorus.

mandata cōtēneret. **E**t si obtemperaret: dijsq; sacrificare
veller: p̄ter honores et munera que interim illi se daturū
p̄mittebat iurabat: q; p̄ncipib; scriberet: fidebatq; certis
sime impetrare q; omniū deoz sumū ille p̄tōficatū obti-
neret. **A**d demōe excogitatū p̄noscēs **T**heodor; vidēs q;
illi; manifestū bellū: signaclo crucis in frōte se muniuit: z
cū duris x̄bis p̄sidiē pus increpasset: q; cum infidel esset
fidē e pectore suo auferē conaret: dixit deinde: **P**ōtifica-
tū z honores q; s mibi p̄mittis: tibi z p̄ncipib; tuis fūcti-
bus tribue: mibi sufficit hoc solū q; christian; sū: nō pote-
rit impediri p̄positio mea: vt me seperes a deo meo. **E**t
si maiora hoz q; dicis mibi intuleris tormēta: nec nō z om-
nia mēbra corpis mei a me excideris: nō poterit p̄uale-
re adū sū me infania tua. **Q**uare z vt alioz: sic hui; sacris-
simi martyris sequamur exēpla: munera z caducos hozū
infideliū honores: voluptatesq; omnes carnales fortitē re-
spuam; nec tormētoz acerbitate treamur. **N**ō ei t̄lia pote-
rūt isti excogita; tormēta quin z similia v̄l maiora p̄ozib;
tēporib; antiqui martyres sustulerint. **Q**uis em̄ Jacobi
intēsi asperrimā mortē p̄siderare velit: z nō parua sibi q;
cū q; alia videant tormēta: **Q**uis illi; paciētā leget: z nō
ad t̄lia amore **J**esu christi sufferēda excitabit; **N**am lata
crudelissima sentētia vt mēbratim intēderet; z carnifices
pollicē man; dextere illi p̄mum absciderint: clamauit ille
ad dñm dicēs: **J**esu nazarene liberatoz suscipe ramuz ar-
boris misericordie tue. **A** cultore itaq; vinee sarmētū absci-
dit: vt plus germinet vitis z vberi; coronef. **E**t suadēti-
bus carnificib; q; a miserabilibus his penis: q; s in corpe
suo secuturas p̄uidebat dū posset se erueret: vellerq; sibi
pcere z p̄ncipi assētire: maxie cū ex eo vulnēf facilit; sani-
tatē recipe posset. **R**ūdit **J**acob;: **S**i vitis putaf vicissitu-
dine t̄pis vt vberi; germiet: q̄tomagis fidel; hō: vt habū
dātī gratia in christo pullulet q; vera vitis est se putari p̄-
mittere debet. **E**t tūc accedēs carnifex: scōm ab illi; ma-
nu digitū scidit. **E**t **J**acobus ad dñm ait: **S**uscipe hos du-

Jacobus in:
tercius.

de pie Jesu ramos q̄s plātauit dextera tua. Et tertiū cū
absciderit: inquit Jacob⁹: De triplici iā tēpratiōe libera-
tus b̄ndicā tibi pat̄ z fili et sp̄s̄ sc̄tē z psalmū dicā nomini
tuo x̄p̄e. Abscisus est quart⁹ digit⁹: z orat ad dñm Jaco-
bus. Protector dicēs filioꝝ isrl̄: q̄ in quarta b̄ndictiōe p-
nūciat⁹ es: suscipe a suo tuo p̄fessionē q̄rti digiti tanq̄ in
Juda b̄ndicti. Abscidit z q̄nt⁹ digit⁹ z exultat Jacobus
dicēs: Cōpletū est gaudiū meū dñe. Ad quē tūc carnifi-
ces: Parce iā aīe tue ne sic misabilis peas Jacobe: plu-
res etem sūt q̄ vnica manu deserti honorib⁹ plib⁹ z diui-
tijs habūdāt. Quib⁹ Jacob⁹: Tōdētes scitis pastores cū
dexterū receperint vell⁹: sinistrū minime derelinquūt. Si
ergo nō dedignat⁹ pec⁹ qd̄ totū illi auferat vell⁹: q̄toma-
gis ego cū rational̄ hō sim dedignari nō habeo totū di-
scidi p̄ x̄p̄o. Tūc accedētes ad sinistrā illi⁹ manū scelesti
carnifices digitū minimū incidit. Et dixit Jacob⁹: Tu
dñe cū magn⁹ esses: minim⁹ z paruul⁹ p̄ nob̄ fieri volui-
sti. Ideo hoc qd̄ man⁹ mee minimū erat tibi offero: z cor-
pus totū z animā quā creasti: z tuo sc̄tissimo sāguie redi-
misti: toto meo affectu restituo. Quare z iā vij. illi absci-
dit digitus: z ait: Cōuenient̄ ergo dñe in isto die septies
laudē tibi dicere possū. Abscidit octau⁹: z ait: Gratias ti-
bi ago dñe q̄ p̄ hūc numerū recordat⁹ fui quō octauo die
tu puer parū circūcisus fuisti: fac ergo vt circūcisus ego
corde: faciē tuā cōspiciā dñe. Incidit subsequēter z non⁹
digitus illi: z ait: Cōuenient̄ dñe: qz hora nona in cruce
spiritū tradidisti. Incidit z. x. Et tūc Jacob⁹: Decē nob̄
indixisti legis p̄cepta dñe: quoz z si desertor fui: a pecca-
to mūda me: vt purus ego z mūdus te fm̄ cor meū frui li-
bere possim. Que inspiciētes astātes: z carnali cōpassiōe
cōmoti: hortabant̄ q̄ potius viuere vellet q̄ sic miserabi-
lit̄ deperire. Quib⁹ Jacob⁹: Absit a me hec nepbanda si-
mulatio. Nemo ei mittēs manū ad arat̄ z aspiciēs retro
aptus est in regno dei. Tūc magis idignati carnifices sen-
tētiā p̄sequētes pollicē pedis dexteri absciderūt. Et Ja-
b ij

cob^o. **C**onuenient die. **P**es enim tu^o pforat^o fuit et sanguis
exiuit. **A**bscidit scdus digit^o pedis: et ait: **M**agna mihi di
es hec pre oib^o dieb^o: hodie quippe ad deum forte psumsbo.
Absciderunt et tertium: quem cum ante ipsum pinceret: subridens
Jacob^o. **G**ladii iquit tertie digite ad socios tuos: et quem
admodum granum frumenti fidelis in terram plectum multum fru
ctum affert: sic et tu in nouissimo die cum sociis tuis requesces.
Abscidit et quartum et inde quintus: et ait: **Q**uare tristis es
anima mea: et quare conturbas me: spera in deo: quoniam adhuc
spitebor illi salutare vult^o mei et de^o me^o. **E**t tunc acceden
tes carnifices ad sinistrum pedem incipientes a minimo digito
per ordinem omnes absciderunt. **E**t sp^o ille iocundior deo gratias
egit. **A**bsciderunt et illi subsequenter dexteram pedem: et dixit
Jacobus: **N**unc offeram munus celesti regi: pro cuius amore
hec patior. **I**nde sinistram: et inde manum dexteram: et inde si
nistram. **E**t ulterius procedentes absciderunt illi brachium dexteram:
et ait: **L**auda anima mea dominum: laudabo deum meum in vita
mea: et psallam deo meo quoniam diu fuero. **I**nde sinistram: et ait: **L**ira
circum dederunt me dolores mortis: et in nomine domini vindicabor
in eis. **E**t inde accedentes crus dexteram usque ad femur suc
ciderunt: et ait: **C**arne noua me dominus induet: quoniam vulnera
maculare nequebunt. **E**t iam defatigati carnifices: qui a prima ho
ra usque ad nonam in eius abscisione durauerant: parum quauerunt:
Et inde iteque eodem modo sinistram crus absciderunt. **T**unc sic trun
catus **B**eat^o **J**acob^o exclamauit et dixit: **D**ominator domine ex
audi me semiuivum: quoniam uiuorum et mortuorum es dominus. **D**igitos
iam non habeo ut ipsos ad te porrigam: nec manus ut illas ad
te extendam: pedes mei truncati: et genua demolita: nec illa
iam tibi flectere valeo: et velut domus in breui casura abla
tis columnis reperior. **E**xaudi ergo me domine **I**esu christe: et educ
de carcere ista animam meam. **Q**uod cum dixisset unum de carnifici
bus sibi caput amputauit. **E**t tunc christiani occulte acceden
tes: corpus illud sanctissimum sic truncatum: et membra alia deuot
issime colligentes: sepulture honorifice tradiderunt. **Q**uis
ergo sic durus erit corde: qui hec gustando non moueat? **L**ui

magna pro christi honore et caritate tollerare tormēta vti
debitur: quando huius sanctissimi martyris et crudelissi-
mas penas et inuictam patientiam cogitabit? **A**ccedam
ergo martyris huius exemplo imperterriti: ad Iesu chris-
ti principis nostri triumphum: vt desideratū cum illo cō-
sequi possimus brauiū: qm̄ non ambulabim⁹ in tenebris:
sed habebimus lumen vite. **E**t dicam⁹ cū Hieronymo in
transitu suo ex hac vita: vt Eusebius ad Theodosiū scri-
psit: **Q**uētū inquit lucrum est mihi mori: qm̄ deinceps vi-
uere meū est christus. **E**cce terrestris domus dissoluitur
vt alia nō manufacta succedat in celis. **E**cce quoniā mor-
tale vestimentū exuo: vt in eternum induar: hucusq; per-
egrinatus sum: iam redeo ad patriam. **E**cce brauiū capio
pro quo in agone cucurri. **E**cce portum attingo quem tā-
diū desiderauī desiderio. **E**cce vado de tenebris ad lucē:
de periculis ad securitatem: de inopia ad diuitias: de p-
lio ad victoriā: de tristitia ad gaudiū: de seruitute ad do-
miniū: de tēporali ad ppetuū: de fetore ad odorē suauis-
simum: hic cecus sum et illuminor: hic vulneratus sum et sa-
nor: hic semper cōtristatus sum et ecce iam letifico. **V**ere
hic viuens mortuus: et iam vere viuifico. **V**ita mundi:
non vita sed mors. **V**ita fallax: vita onusta tristitijs: vi-
ta umbratica: vita mendax. **N**unc flores et statim arescis.
Vita puās vitā: vita fragil: q̄ q̄tomagis crescis tāoma-
gis decrescis. **C**ū pl⁹ pcedis: pl⁹ ad mortē ppinqs. **V**i-
ta plena laqueis: q̄t in mōdo homines illaqueas: quot per-
te iam sustinēt tormenta infernalīa? **Q**uē beat⁹ q̄ tuas
cognoscit fallacias: q̄ beat⁹ qui de tuis non curat blan-
ditijs: q̄ beatissim⁹ qui te bene priuatus est. **M**ors dul-
cis et iocunda: veni soror mea: et amica mea: veni et ampli-
us noli tardare. **N**am tu suscepisti dominum meum. **E**rue
de carcere animam meam. **Q**uando veniam et apparebo
ante faciem dei mei: vt inhabitem in domo sua in longi-
tudine dierum p infinita secula seculorum Amen.

Hierony.
Eusebius.
Theodosius

Excusatio ei⁹ q̄ libellū hūc cōposuit. Ca. xvij⁹

V Putam⁹ sufficientiā p̄ ip̄is necessitate tractatū d̄ martyrio h̄ rudi silo explicauim⁹. Nec ei illū reuiderē (vt ira dicā) limā duob⁹ saltē diebus p̄mittit. Cogit me charitatius amor: cōgūt immēsi labores: rex turbines et tēpestates: q̄b⁹ tres p̄fati venerabiles fratres sc̄ti Fr̄acisci diuti⁹ sūt afflicti: vt sui voti: hoc est sc̄tissimi hui⁹ martyrii cōpotes eē possint: festinat hora f̄cessus e⁹ Cōstātinopoli. Et q̄ maiorib⁹ ipsi occupati: vt libellū hūc q̄ citissime cōpilare et stricto p̄cepto iniū reit: docueſt q̄ h̄m̄oi tractat⁹ materiā q̄ plurimum lectiōe librorū et ratioz et grecoz aggressū fuisse p̄probā: vt rē tātā et his t̄pib⁹ maxie p̄ueniētē copiose tractat et magnoz viroz testimōiis approbat potuisse. Quēsiūq; potissimū eccl̄iasticā Eusebij historiā quā tractatui n̄ro necessariā nouerā: et nec grece saltē illā vt p̄us cōpilata fuerat cōmode repire valui. Nec aliis t̄p̄is angustia q̄ excerpta q̄dā extra martyrii causā ex *Cyp̄a*. et *Lactan.* q̄ ipse dū olim horū libros legerē annotauerā: habere p̄misit. Et interim hi venerabiles fratres excerpta alia ex sc̄toz vitis tradiderūt: et cū his q̄ ex Eusebij historia et alijs q̄ p̄us legerā memoriē fidelit̄ mādauerā et recordari potui: libellū hūc paucis in dieb⁹ cōposui. Et licet dato etiā t̄p̄e ex politū ac disertū tractatū minime valuissem scribere (vt pote paz adhuc edoctus) vix eī duo sūt anni: q̄bus cōstātinopolim l̄raz grecaz amore illectus venerā: et illi cū ardentissimū studiū impēderē: cogitabā iſtitutiōe *Quintilian* post greca litteras melius latina sapere: et vtrūq; studio (si simile cōtigisset) posse id faciliē et suauit̄ explicare. Verum et si etiam plusculum temporis cōcessum fuisset: doctius forte et minus barbare rem tantaz tractassem: vt ne ab his libellus hic totaliter ab̄iceretur qui nihil audire volunt vel legere: nisi quod aures blandiori sono permulcet. Sed monitu horum venerabilium fratruū noui: q̄ simplex ipsa et nuda v̄itas esset vnicuiq; f̄m̄

Eusebius.

Cyprianus.
Lactantius.

fidē ambulāti gratior. Ideo simpliciter hec et inepte: et ut
ita dicā pene vulgaria explicuisse contentor. At quā huius
sanctissime rei innovatorē fratrem Albertum de sarthiano
ex minorū regula: ab his fratribus audiui: vix sane discre-
tū et in omni re diuinarum et humanarum doctrina singularē: p-
conēq; magnū nomis Jesu xpi: ad illū ex consilio doctorum
patrum post discessū ex hac vita portādū curauim⁹: ut si
corrigi pōt illū corrigat et emēdet: et ut placuerit reformet.
Si incorrigibilis videatur: laceret et abscondat. Nec te labor
iste grauabit dulcissime patris: quin saltē aliqd ad aliorum
edificatiōē de hoc sancto martyrio tuo graui stilo et au-
ctōritate solitaq; charitate describas. Nec me vos alij cha-
rissimi dānare velitis rogo q; plura loquar: onusq; graue
alijs imponere videar: et digito illud ptingere nolim: sed q̄
corde firmissima disposui: ne scādālū in me capiat is au-
dite. Uidi prefatos patres in cōstātinopolitana hac vr-
be: qui et in ecclia sancti Petri q̄ latinis pcessa est p tpe de-
gebāt. Uidit et illos clarissim⁹ vir frat̄ Johannes de Ragus-
sio sacre theologie pffesor de q̄ supra mētiōē habuim⁹
Admirabatur hic illoꝝ mores: humilitatē: religiōis amorē:
zelū fidei: et alia quibus illi mirabiliter decorant: admirabar
et ego. Cogitabat hic prudētissim⁹ vir: q; nō sine grādi ne-
gotio tales viri huc applicuissent. Alloq̄tur illos: obtulit
se et sua q̄ habebat: et in ptingētibus p posse fauit. Et (ut
breuit̄ pcludā) illū nouerūt quā vir optim⁹: secreta omnia
ppalarūt: et h̄ supremū q; charitatis ardore cōmoti et mar-
tyrii desiderio ad infidelium pres accederēt: q̄ audito re-
noua quasi prerrit: plusculū stupidus siluit: cogitauitq;
itra se rem: et tandē op⁹ scīssimū pfirmavit et plurimū lau-
dauit. Et ut deo placuit aliqua secretissima grece scribi
illi fratres optabāt: q̄ cū prefato mgro Johāni narraue-
rint: curauit ille ut etia ego scriberē: fidebat enim de me ut
de filio suo: et q; rem ex h̄mōi scriptura cognoscere oport-
tebat: illi p̄sentiētibus omnia secreto mihi ppalaruit: qd̄ illico
cor meū pcessit: et tātomagis q̄to a pueritia illud aliqua-

Johānes de
ragusio.

liter precogitaueram. Rem cōsideraui sacratissimā et me-
riti infiniti et hoc in tpe maxime necessariā ppēdi. Ad illos
accessi: et vt potui q̄ me quartum acciperent exorauī: nec
eo dedignarent̄ q̄ secularis prima tonsura solū clericus
essem: cū innumerabiliū pene fuerit sclariū martyriū nu-
merus: et clericali ego priuilegio fungar. Acceptauerūt
me tādē optimi p̄ses. Oratiōē pro me ad martyriū prin-
cipem xp̄m fecerūt: q̄ me tanto beneficio sua speciali gr̄a
dignū efficeret: valueruntq̄ obtinere q̄ desiderio quoti-
die magis attollar: cathenas/carceres/ignominiā/tormē-
ta et mortem deniq̄ ipsam spe adiutorio dei calcauerim.
Obtinuerūtq̄ etiā q̄ om̄es substātie mee opes facilliter iā
vendiderim: vt agrū emere possim in quo thesaurus est
infinitus: quē nec fur effodere: nec latro poterit auferre:
sicq̄ amorē dilectissime matris vidue/charozūq̄ germa-
noz et dulcissimoz amicorū dedi: dedi libros: et (vt om̄ia
a me abijcerē) litteraz dedi solacia: in quib⁹ miser ego fe-
licitatē iam locare inceperā. Ex his agrū illū paciscoz: et
in proximo possidere confido. Tu ergo pijsime deus ne
me/ne illos derelinque: sed viam da nobis tutā: da iter re-
ctum: da firmā patientiā: vt cor nostrū tua dulcedine sa-
tiare possim⁹ per infinita secula seculorū. Amen.

Finis.

rationem e no
pedi. Ad illu
nt crotaur: ne
a solū dicitur
ū martyri
Acceperunt
martyri
ua speciali
esiderio que
omniā tōmō
dei calcaveru
opes facili
o thesauru
poterit autē
aroni q̄ gen
ros: et in oī
b̄ miser ego
illū pacif
ijissime de
s rura de m
a dulcedine
Amen.

B. V. 8.

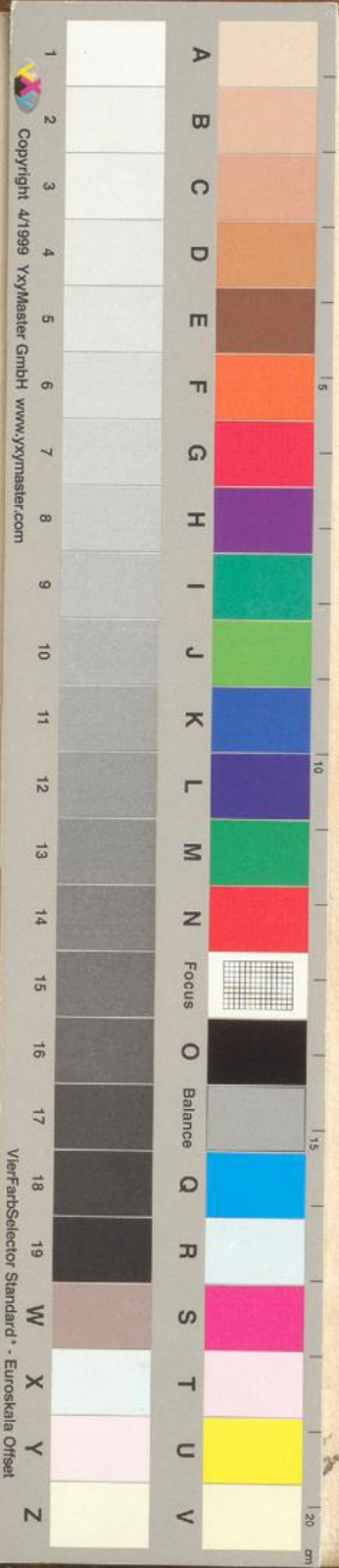
175

restauriert im J. 1855, Kr.

B. V. 8.

Handwritten text, possibly a signature or date, partially obscured by the chart.